

**T. C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI**

**TÜRKİYE'DE CUMHURİYET DÖNEMİNDE EĞİTİM MÜFETTİŞİ
YETİŞTİRME YOLLARININ İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zıada HAMEEDY

BURSA

2020

**T. C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI**

**TÜRKİYE'DE CUMHURİYET DÖNEMİNDE EĞİTİM MÜFETTİŞİ
YETİŞTİRME YOLLARININ İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zıada HAMEEDY

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi. Mustafa SARITAŞ**

**BURSA
2020**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim.

Ziada HAMEEDY

19.08.2020

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 19/08/2020

Tez Başlığı / Konusu: **TÜRKİYE'DE CUMHURİYET DÖNEMİNDE EĞİTİM MÜFETTİŞİ YETİŞTİRME YOLLARININ İNCELENMESİ**

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarında oluşan toplam 102 sayfalık kısmına ilişkin, 07/08/2020 tarihinde şahsım tarafından turnitin adlı intihal tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 18 'tir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza
19.08.2020

Adı Soyadı: Ziada HAMEEDY
Öğrenci No: 801732007
Anabilim Dalı: EĞİTİM BİLİMLERİ
Programı: Eğitim Yönetimi
Statüsü: Y.Lisans Doktora

Danışman
(Adı, Soyad, Tarih)
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa SARITAŞ

* Turnitin programına Uludağ Üniversitesi Kütüphane web sayfasından ulaşılabilir.

YÖNERGEYE UYGUNLUK ONAYI

“Türkiye’de Cumhuriyet Döneminde Eğitim Müfettişi Yetiştirme Yollarının İncelenmesi”
adlı yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına
uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Ziada HAMEEDY

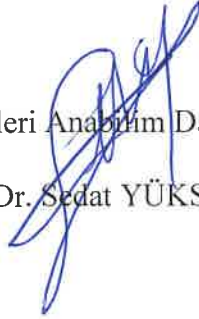
Danışman

Dr. Öğr. Üyesi. Mustafa SARITAŞ

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Sedat YÜKSEL

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı'nda 801732007 numara ile kayıtlı Ziada HAMEEDY hazırladığı "Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Eğitim Müfettişi Yetiştirme Yollarının İncelenmesi" konulu Yüksek Lisans çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, 28/08/2020 günü 13:00- 14:00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının (başarılı) olduğuna (oybirliği) ile karar verilmiştir.

Üye (Tez danışmanı ve sınav komisyonu başkanı)

Dr. Öğr. Üyesi. Mustafa SARITAŞ

Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye

Doç. Dr. Şükrü. ADA

Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye

Dr. Öğr. Üyesi. İkram Çınar

Kafkas Üniversitesi

28/08/2020

Teşekkürler

Tez çalışmasının her aşamasında yol gösterici önerileri ile bilgi ve tecrübelerini aktararak her zaman desteğini aldığım tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi. Mustafa Sarıtaş'a, teşekkürlerim sonsuzdur.

Tezin izleme süresince yardımlarını esirgemeyen hocalarım Doç. Dr. Şükrü. ADA ve Dr. Öğr. Üyesi. İkrâm Çınar'a da teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Ayrıca hayatımın her aşamasında maddi ve manevi destek veren, sabır gösteren annem, babam, kardeşlerime ve araştırmanın tamamlanmasında katkıda bulunan tüm arkadaşlarıma desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

Zıada Hameedy

Özet

Hazırlayan : Ziada HAMEEDY
Üniversite : Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Ana bilim Dalı : Eğitim Yönetimi Ana Bilim Dalı
Tez Türü : Yüksek Lisans
Sayfa Sayısı : XIII + 118
Mezuniyet Tarihi : 28.08.2020
Tez Konusu : Türkiye’de Cumhuriyet Döneminde Eğitim Müfettişi Yetiştirme Yollarının İncelenmesi
Tez Danışmanı :Dr. Öğr. Üyesi. Mustafa SARITAŞ

TÜRKİYE’DE CUMHURİYET DÖNEMİNDE EĞİTİM MÜFETTİŞİ YETİŞTİRME YOLLARININ İNCELENMESİ

Bu araştırmada Cumhuriyet döneminde eğitim müfettişi yetiştirme yolları incelenmiştir. İncelenen zaman dilimi kendi içinde dört döneme ayrılmıştır. 1923- 1950, 1950- 1980, 1980- 2002 ve 2002’den günümüze kadar bu dönemlerde eğitim sisteminde teftiş tarihi, müfettişlerin nasıl yetiştirildikleri ve bu süreçte ne tür programlardan ve uygulamalardan geçtikleri incelenmiştir. Aynı zamanda yetiştirme şeklinin bilimsel anlamda müfettiş yetiştirme süreci ile uyumlu olup olmadığı, müfettiş yetiştirme sürecinde hangi yöntemlerin kullanıldığı, müfettişlerin hangi yetiştirme programlarından daha verim alabildiğini ve müfettişlerin yetiştirilmesinde hangi sorunlarla karşılaşıldığı araştırılarak ortaya konmuştur.

Bu çalışmada daha güvenilir bilgi elde edebilmek için nitel araştırma yöntemi ve doküman analizi kullanılmıştır. Çalışma konusuyla ilgili alanyazın taraması yapılmış, toplanan veriler amaca uygun bir şekilde incelenmiş ve yorumlanmıştır. Söz konusu

dönemlerde teftiş sisteminde çıkarılan yasalar, yönetmelikler ve genelgelerle birçok değişiklik yapılarak sistemin gelişmesi sağlanmıştır. Böylece eğitim sisteminde teftişin amacına ulaşması için bilimsel ilke ve yöntemlere göre yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda dönemin ilk yıllarında eğitim sisteminde geleneksel teftiş yaklaşımı uygulanmış ve müfettişler hizmet öncesi ve hizmet içinde eğitim ile yetiştirilmiştir.

Cumhuriyet döneminde müfettiş yetiştirme alanında çeşitli yollar denenmiştir. Bu süreçte başvurulan yetiştirme yollarının ayrıntılı biçimde araştırılarak bir bütünlük içinde analiz edilmesine önem gösterilmiştir. Teftişin tarihsel süreci incelendiğinde Türk eğitim sisteminde müfettişlerin büyük bir kısmı, öğretmenlik yapmış olan adaylardan seçilerek atanmıştır. Müfettişlerin yetiştirilmesi daha çok hizmet içi eğitim kurslarına tabi tutularak sağlanmıştır.

Günümüzde eğitim teftişi, eğitim alanının bir bilim dalı olarak kabul edilmiş ve eğitim müfettişliği profesyonel bir meslek haline gelmiştir. Bugün müfettiş yetiştirme konusunda genel görüş, üniversitelerin lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde hizmet öncesi eğitimle müfettiş yetiştirme programları açılarak müfettişlerin daha nitelikli yetiştirmeleri sağlanmıştır. Sürekli gelişim ilkesi doğrultusunda eğitim denetimi ve müfettiş yetiştirme konusunda etkililiği ve verimliliği artırıcı uygulamalar üzerinde çalışılmaya devam edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Eğitimde teftiş, Eğitim yönetimi, Müfettiş, Müfettiş yetiştirme yolları,

Abstract

Preparer : Ziada HAMEEDY

University : Bursa Uludag University

Department : Department of Educational Administration

Thesis Type : Master's Thesis

Total Pages : XIII + 118

Graduation Date :

Thesis Subject : Analysing The Education Inspector's Training Systems During
Republican Period In Turkey

Thesis Supervisor : Assist. Prof. Dr. Mustafa SARITAŞ

ANALYSİNG THE EDUCATION INSPECTOR'S TRAINİNG SYSTEMS DURİNG REPUBLICAN PERİOD IN TURKEY

In this research, the "education inspector" training methods has investigated in turkey during the republican era. The period examined has separated into four periods within itself. Thus, the inspection system from the establishment date of the Republican (1923-1950, 1950-1980, 1980- 2002- and 2002-) up to now, the inspectors training method, the kind of training programs they get through during this process has examined. At the same time, it reveals whether the method of training is compatible with the process of training inspectors in a scientific sense, and which methods are used in the process of training inspectors, in which periods inspectors got more efficiency from training programs applied and what problems they encounter while training inspectors.

In this study, a qualitative research model and document analysis were used to obtain more reliable information. A literature review was conducted on the subject of the study, the assembled data were analyzed and interpreted according to the purpose. In the relevant periods, many revisions were made in the inspection system, along with the laws, regulations, and circulars regarding the inspection. For the inspection system to reach its purpose, it should be performed according to scientific principles and methods. In this context, the

traditional inspection approach was applied in the education system in the first years of the period and inspectors were trained with pre-service and in-service training.

In the republican era, various methods have been tried in the field of training of inspectors. Within this period, it has been attached importance to analyzed training methods in detail and integrity. A large part of the inspectors was assigned by selecting candidates who have been teaching. The training of inspectors was provided by subjecting them to in-service training courses.

Nowadays, education inspection has been accepted as a branch of education, and education inspectorate has become a professional occupation. At present, the general view on the training of inspectors, pre-service training of universities, namely undergraduate, graduate, and doctorate-level training programs have been opened to enable the inspectors to be trained more qualified. In line with the principle of continuous development, studies to improve the efficiency of educational supervision and training inspectors continued.

Key words: Supervision in education, Inspector training methods, Inspector, Educational administration

İçindekiler

Sayfa No

Teşekkürler.....	v
Özet.....	vi
Abstract.....	viii
Kısaltmalar Listesi.....	xiii
1.Bölüm.....	1
Giriş	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	1
1.2. Araştırmanın Problemi	3
1.2.1. Alt problemler:	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
1.4. Konu ile İlgili Yapılmış Çalışmalar	5
1.5. Tanımlar	15
2.Bölüm.....	16
İlgili Alanyazın.....	16
2.1. Teftişin Kavramı ve Türk Eğitim Sisteminde Teftiş.....	16
2.1.1. Teftişin kavramı.	16
2.1.2. Teftişin amacı.....	17
2.1.3. Teftişin işlevleri.	19
2.1.4. Teftişin ilkeleri.	19

2.1.5. Eğitimde teftiş.....	22
2.1.6. Dünya eğitiminde teftiş.	23
2.1.7.Türk eğitim sisteminde teftiş.	25
2.2.Eğitim Müfettişlerinin Görev ve Yetkileri	31
2.2.1 Eğitimin kavramı ve türleri.....	31
2.2.2.Eğitim müfettişliği.....	33
2.2.3. Eğitim’de teftişin amacı ve önemi.	35
2.2.4. Eğitim müfettişlerinin görevleri.	38
3.Bölüm.....	45
Yöntem.....	45
3.1. Araştırma Modeli	45
3.2. Evren ve Örneklem	46
3.3. Sınırlılıklar.....	46
3.4. Verilerin Toplanması	46
3.5. Verilerin Analizi	47
3.6. Geçerlik ve Güvenirlik	48
4.Bölüm.....	50
Bulgular ve Yorum.....	50
4.1. 1923-1950 Yılları Arasında Müfettiş Yetiştirme.....	50
4.1.1. 1923- 1950 yıllar arasında teftişle ilgili hazırlanan yasalar.....	58
4.1.2. 1923-1950 yıllar arasında müfettiş yetiştirme yolları.	60
4.2. 1950-1980 Yılları Arasında Denetmen Yetiştirme	63

4.2.1. 1950-1980 yıllar arasında teftişle ilgili hazırlanan yasalar.....	68
4.2.2. 1950-1980 yıllar arasında müfettiş yetiştirme yolları.	69
4.3. 1980-2002 Yılları Arasında Müfettiş Yetiştirme.....	71
4.3.1.1980-2002 yıllar arasında teftiş ile ilgili hazırlanan yasalar.....	76
4.3.2.1980-2002 yıllar arasında müfettiş yetiştirme yolları.	78
4.4. 2002 Yılından Günümüze Kadar Müfettiş Yetiştirme	81
4.4.1. 2002 yılından günümüze kadar teftişle ile ilgili hazırlanan yasalar.....	88
4.4.2. 2002 yılından günümüze kadar müfettiş yetiştirme yolları.	89
5.Bölüm.....	93
Tartışma, Sonuç ve Öneriler	93
5.1. Tartışma ve Sonuç.....	93
5.2. Öneriler.....	100
KAYNAKÇA	102
ÖZGEÇMİŞ	118

Kısaltmalar Listesi

Akt: Aktaran,

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

OFSTED: The Office For Standards In Education

Vb: Ve benzeri

1.Bölüm

Giriş

Bu bölümün içeriğini çalışmanın amacı, problem cümlesi, önemi, varsayımlar, tanımlar ve konu ile ilgili yapılmış çalışmalar oluşturmaktadır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada Türkiye’de Cumhuriyet’in kuruluş tarihinden günümüze kadar eğitim müfettişi yetiştirme konusu dört dönem olarak ele alınmıştır. Ele alınan dönemler 1923- 1950, 1950- 1980, 1980-2002 ve 2002’ den günümüze kadar şeklinde formüle edilmiştir.

Araştırmanın amacı Türkiye’de Cumhuriyet döneminde eğitim sisteminde müfettiş yetiştirme süreci, yolları, tarihsel gelişimi açısından önemli dönüm noktaları, müfettiş yetiştirme ile ilgili çıkarılan yasalar, yönetmenlikler ve bu konuda yapılmış olan çalışmaları incelemek, yorumlamak ve önerilerde bulunmaktır. Bu amaç çerçevesinde şu sorulara yanıt aranmıştır.

- 1923-1950 yıllar arasında Türkiye’de müfettiş nasıl yetiştirilmiştir?
- 1950-1980 yıllar arasında Türkiye’de müfettiş nasıl yetiştirilmiştir?
- 1980-2002 yıllar arasında Türkiye’de müfettiş nasıl yetiştirilmiştir?
- 2002’den günümüze kadar Türkiye’de müfettiş nasıl yetiştirilmiştir?

Nitel bir araştırma olan bu çalışmada, kullanılacak bilgileri toplamak maksadıyla, alanyazın taraması yapılmıştır. Böylece alanla ilgili yapılan yasal düzenlemeler, kanunlar, tüzükler, yönetmelikler ve konu ile ilgili bilimsel çalışmalar, tezler makaleler, Milli Eğitim Bakanlığı arşivinde bulunan dokümanlar incelenerek bu bilgiler alt problemlerde belirtilen konulara yanıt verebilecek şekilde analiz edilmiştir. Teftişin tarihsel süreci incelenerek, Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar müfettiş yetiştirme yolunda geçirdiği aşamalarla, gösterdiği gelişim dönemlere göre açıklanmaktadır. İncelenen bilimsel çalışmalar, yasalar, yönetmelikler, müfettiş yetiştirme ölçütleri ve esaslarına uygun olarak karşılaştırmalı ve bilimsel bir yaklaşımla sonuçlandırılması amaçlanmıştır.

Teftiş, bir kurumun yönetiminde son derecede önemlidir. Kurumun amaçlarını gerçekleştirmeye olumlu olarak katkıda bulunmaktadır. Bu araştırma, eğitim müfettişi dönemler arasında nasıl yetiştirilmiş, hangi niteliklere sahipmiş ve hangi dönemlerde iyi sonuçlara ulaşmış olduğunu ortaya koymaktadır.

Günümüzde eğitim ve öğretimde kullanılan ve geliştirilen yeni yöntemler ile teftiş daha kolay hale gelmiştir. Bu alanın, araştırılmaya açık olması nedeniyle daha ayrıntılı araştırılarak basit ve daha kolay anlaşılabilen yöntemlerin geliştirilerek uygulanması gerekmektedir. Yeni Dünya eğitim sisteminde bu yöntemler kullanılarak daha iyi bir eğitim sunmakta ve dolayısıyla daha başarılı bir nesil yetiştirmeyi başarmaktadır. Yaşadığımız çağda eğitim ve öğretim sadece okuma yazmadan ibaret olmamasıyla birlikte okul ve sonrası aktivitelerden de oluşmaktadır.

İnsanların, ilk kurduğu ve geliştirdiği en büyük toplumsal müessese devlettir. Böylece devletin görevlerini en uygun olarak yürütecek ve verimli kılacak olan da insandır. Kurulduğu ilk devlet itibari ile teftişin var olduğu görülmektedir. Böylece kurulan bu devlette, devleti teşkil eden insanların kabul etikleri kuralların, uygulanıp uygulanmadığını anlamak için kontrole ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyacın giderilmesi için teftiş işi ortaya çıkmıştır. Böylece teftişin önemi gün geçtikçe artarak sürekli gelişmekte ve değişmektedir.

Bugün modern teftiş olarak isimlendirilen ve devlet içinde bir sistem olarak kendini gösteren teftiş hizmetlerinin çeşitli işlevleri üzerinde teknoloji ve değişen eğitim sistemi doğrultusunda çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Bu durum ise, bakanlık ve kurumların başarılı hizmet vermelerine yardım etmektedir. Genelde devlet, çeşitli sistemlerden oluşmuştur. Devleti oluşturan sistemlerden biri de eğitim sistemidir. Her sistemde olduğu, gibi eğitim sisteminde de teftiş teşkilatı vardır. Bu teşkilât da eğitim sistemi için çok önemli bir birimdir. Çünkü bir ülkenin sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal alanda kalkınabilmesi ve

gelişmesi, o ülkenin insanlarının iyi düzeyinde eğitime sahip olması ile yakından ilgilidir (Gökten, 1986).

Başarılı eğitime sahip olmak için öğretmenlerin mesleki açıdan yetişmelerine rehber olacak müfettişlerin görevleri, yetişmeleri, seçilmeleri, nitelikleri gözden geçirilmesi ve günümüzün şartlarına uygun şekilde belirlenmelidir. Teftiş işinden sorumlu olan eğitim müfettişleri, zeki, iyi bir görünüme sahip olma, sorumlu, kendine güveni tam olan, anlayışlı, rehberlik yapan, çalışkan, sabırlı, işini iyi bilen, erdemli, araştırmacı, bilgi sahibi, düzgün giyinen ve toplumun değerlerine önem gösteren kişisel vasıf sahip olan kişilerdir (Taymaz, 2011).

Belirttiği gibi bu çalışmada, Cumhuriyet döneminden günümüze kadar eğitim sisteminde müfettişlerin yetiştirilmesi dört dönem halinde incelenmiş, müfettişlerin bu dönemlerde hangi şartlar altında yetiştirildiği, uygulamaların birbirinden ne derece farklı olup olmadığını, farklılık varsa mukayeseli olarak bu farkların neler olduğunu belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaçla müfettişlik ve teftiş konusunda yapılan incelemeler dikkate alınarak dönemler kıyaslanacak ve belirlenen ölçütlere göre ortak ve farklı yönleri ortaya konulacaktır.

1.2. Araştırmanın Problemi

Çalışmanın ana problem cümlesi; “Cumhuriyet döneminde bugüne kadar Türkiye’de müfettişlerin yetiştirilme yolları nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir. Ana problem cümlesi esas alınarak oluşturulan alt problem cümleleri ise şöyledir;

1.2.1. Alt problemler:

1. 1923-1950 yılları arasında müfettiş yetiştirme yolları nelerdir?
2. 1950-1980 yılları arasında müfettiş yetiştirme yolları nelerdir?
3. 1980-2002 yılları arasında müfettiş yetiştirme yolları nelerdir?
4. 2002’ den günümüze kadar müfettiş yetiştirme yolları nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Günümüzde eğitim ve öğretim sistemini daha geliştiren ve gelişmesine kolaylık sağlayan yöntemler oluşturulmaktadır. Yeni Dünya eğitim sisteminde, bu yöntemler kullanarak daha iyi bir eğitim sunulmaya ve başarılı bir nesil yetiştirilmeye çalışılmaktadır. Yaşadığımız çağda eğitim ve öğretim sadece okuma yazmadan ibaret olmamasıyla birlikte türlü okul ve sonrası aktivitelerden oluşmaktadır. Bu başarının iyi sağlanabilmesi için en gerekli olan nesnelere bir eğitimde teftiş. Böylece hem eğitim ve eğitimi denetleyebilmek hem de parlak fikirlerin üretmesine sebep olmak ve daha iyi eğitim vererek topluma daha iyi bireyler yetiştirmektir.

Bu çalışmada ele alınan konu, Türkiye’de Cumhuriyet döneminde eğitim müfettişi nasıl yetiştirilir ve yetiştirilirken hangi yollar ve yöntemlerin izlendiğini incelemektedir. Bu konu Türk eğitim sisteminde önem taşımakla birlikte birçok araştırmacının dikkatini çekmiştir. Bu araştırmalar sayesinde, daha iyi bir eğitime tanık olmak, eğitim teftişi ve müfettiş yetiştirme konusunda ilerlemeyi sağlamak ve eğitimin gelişmesinde katkıda bulunmak amaçlanmaktadır.

Eğitim sistemi toplumun gelişmesine, bütünlüğüne ve mevcut olası sorunlarına çözümler bulmasına etki etmektedir. Bunu daha olumlu hale getirebilmek için eğitim sistemini iyi teftiş etmek, iyi bir teftiş sistemini sağlamak için kaliteli eğitim sistemi ve müfettiş yetiştirme yöntemine sahip olmak gerekmektedir. Müfettiş yetiştirmek için gelişmiş yöntemlerin kullanılması ve yeni yöntemlerin keşif edilmesi sistemin daha verimli olmasını sağlar ve eğitim sisteminin geliştirir.

Daha başarılı bir eğitim sistemi açısından, eğitimde teftişin önemi, eğitim teftişi konusunda yapılan yeni düzenlemeler ve yeniliklerle ilgili farklı ülkelerin kullandıkları yöntemler hakkında bilgi edinmek, sistemin etkili ve etkisiz taraflarını belirlenmede

gereklidir. Eğitim sisteminde teftiş ve müfettiş yetiştirme konusunda yapılacak düzenlemelere rehberlik etmesi ve konu ile ilgili literatüre katkısı açısından bu çalışma önemlidir.

1.4. Konu ile İlgili Yapılmış Çalışmalar

Türkiye’de cumhuriyetin kuruluş tarihinden günümüze kadar eğitim müfettişi, müfettişlerin yetiştirilmesi ve teftişin tarihsel gelişmesi ile ilgili yapılan bazı çalışmalar ve araştırmalar şunlardır:

Ekim 1952 tarihinden Ağustos 1953 tarihine kadar MEB müşaviri olarak çalışan Beals (1956) " Rehberliğin Lüzumu" hakkındaki raporunda şu önerilere yer vermiştir:

- Öğretmenlere, öğrencilerin temel gereksinmelerini anlamalarında yardım etmek sorumluluğu, yöneticiler ve özellikle müfettişlerin temel görevi olmalıdır.
- İlköğretim müfettişleri, rehberlik kursu ve seminerleri gördükten sonra kendi bölgelerindeki okulların ve öğretmenlerin eğitim müşavirliklerini yapmalıdırlar.
- Ortaöğretim müfettişleri, Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlı ve müfettişten çok danışman rolünde olmalıdır.

Milli Eğitim Bakanlığına "Orta Dereceli Okullarda Organizasyon, İdare ve Teftiş” konusunda bir rapor veren Tompkins (1956) şu temel önerilerde bulunmuştur:

- Teftişin yararlı olduğu görüşü öğretmenlere benimsetilmelidir.
- Teftiş açık ve haberli olmalıdır.
- Müfettişler önce Milli Eğitim Müdürleri ve okul müdürleri ile çalışmalı ve onların sorunlarının çözümünde yardımda bulunmalıdır.
- Müfettişler, yönetici ve öğretmenlerin terfilerinde yetkili olmamalıdır, bu yetki Milli Eğitim Müdürlükleri ve okul müdürlüklerine verilmelidir.

Milli Eğitim Bakanlığın Komisyonu raporunda (1959) müfettişlerin yetiştirilmesi ile ilgili şu öneriler geliştirilmiştir:

- İlköğretim müfettişlerinin çalışmaları, öğretmenlerin iş başında eğitilmeleri için bu konuda etkili olacak bir biçimde düzenlenmelidir.
- Müfettişler, ortaöğretim kurumlarındaki öğretmen ve yöneticileri görev başında yetiştirmelidir.
- Mevcut Milli Eğitim Müdürleri ile okul müdürlerinin görevleri başında yetiştirilmeleri için bakanlık teftiş kadrosundaki müfettişlerden yönetim işlerinde bilgili ve deneyimli bulunanlar görevlendirilmeli ve bu çalışmalar bir programa bağlanmalıdır.

Ayrıca raporda yüksek Milli Eğitim Kurulundan söz edilerek bu kurula Milli Eğitim Bakanlığı Müfettişlerinin kendi aralarından seçecekleri iki müfettiş, teftiş kurulu başkanı ile Bakanlık Müdürler Komisyonunca seçilecek bir ilköğretim müfettişinin katılması önerilmektedir. Yedinci Milli Eğitim Şurası (1962); Milli Eğitim sisteminin yapı ve işleyiş modellerine, danışma niteliğinde birinci derecede kaynaklık eden, Millî Eğitim şuralarında teftişin yapı ve işleyişine dair şu özet kararlar alınmıştır:

- Teftiş sistemi, öğretmeni iş başında yetiştirme hedefine yöneltilmelidir.
- Müfettişler gruplar halinde çalışmalı her grup belli bölgenin teftiş hizmetlerinden belli süre sorumlu olmalıdır.
- Müfettişlerin kullandıkları teftiş formları geliştirilmeli, teftiş sonuçları yönetici ve öğretmene duyurulmalı teftiş raporları öğretmeni geliştirici bir nitelik taşımalıdır.
- Müfettişlerin seçiminin belli ölçütlere bağlanması, uzmanlaşmaları, hizmet öncesi ve hizmet içinde kurs ve seminerlerle yetiştirilmelerinin gereği üzerinde durulmuştur.

Öz'ün (1971) yaptığı "Eğitim Sisteminde Teftiş Ve Bir Örgüt Modeli" konulu çalışmasında mevcut teftiş teşkilatının kendilerinden beklenileni gerektiği biçimde yerine getirilmediği belirlenmiş ve bu uygulamaları çağdaş teftiş yaklaşımına göre yapabilecek yeni bir örgüt modeli önerilmiştir.

Karagözoğlu (1972)'de tamamladığı “ Türk Eğitim Sisteminde Bakanlık Müfettişlerinin Rolü" konulu araştırmasında; Bakanlık Müfettişlerinin eğitim sistemi içindeki genel durumunu belirlemiş ve teftiş konusunda 104 Bakanlık Müfettişi ve 1196 orta dereceli okul öğretmenin görüşlerini almıştır. Araştırmanın bulguları şunlardır:

- Öğretmenler, bugünkü denetim sisteminin, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin geliştirilmesine yardım ettiği kanısındalar. Buna karşılık bakanlık müfettişlerinin algısı ise yararlı olduğu yönündedir.
- Öğretmenler müfettişlerce verilen teftiş raporlarının objektif ölçülere dayanmadığı görüşünü paylaşmaktadır.
- Öğretmenler denetmenleri eğitim-öğretim konusunda kendilerine rehberlik edebilecek bir kişi olarak kabul etmemektedirler. Oysa müfettişler, teftişleri sırasında öğretmenlere eğitim-öğretim alanında rehberlik ettiklerini belirtmekte ve kendilerini de yeterli bulmaktadırlar.
- Öğretmenler müfettişlerin daha çok insan ilişkilerine dikkat etmelerini istemelerine rağmen, müfettişlerin teknik yardımlara önem verilmesini istedikleri görülmektedir.
- Müfettişler ve öğretmenler denetmenlerin esas görevinin öğretmene rehberlik etme olmasını ve soruşturma işini müfettişlerden alınmasında aynı fikirdeler.

Kaya (1979), yaptığı araştırmaya göre ankete katılan eğitim yöneticilerinin teftiş sistemini yeterli bulmadıklarını belirlemiştir. Özellikle ilköğretim müdürleri, ilköğretim müfettişlerinin katkıları açısından çok yetersiz bulmuşlar ve ilköğretim müfettişliğinin kaldırılması yönünde görüş belirtmişlerdir.

Karagözoğlu (1977) yılında tamamladığı “İlköğretimde Teftiş Uygulamaları" konulu çalışmasının bulgularında, denetmenler kendilerini yeterli olduklarını düşünmelerine rağmen, Milli Eğitim Bakanlığı ve İlköğretim Müdürleri ile ilkokul öğretmenleri buna katılmadıkları görülmüştür. Bu çalışmanın diğer bulguları şu şekilde sıralanmıştır:

- Teftište rehberlik, yardım, kıymetlendirmek ve raporlama çalışmasından sonra gelmektedir.
- İlköğretim denetmenine düşen öğretmen sayısı yüksektir.
- İlkokul öğretmenlerinin %42'sini kadınlar oluştururken, denetim ve yönetim alanlarında yönetici ve denetmen kadın sayısı çok azdır.
- İlkokullardaki teftişler genellikle öğretim yılının ikinci yarısında Mart, Nisan ve Mayıs aylarında yapılmaktadır. Teftiş sırasında müfettişlerin en çok yaptıkları iş öğretmenin çalışmalarını değerlendirerek başarısı hakkında rapor vermektir. Rehberlik ve yardım görevi daha sonra gelmektedir.
- Öğretmenler, eğitim faaliyetlerinin planlanması ve yürütülmesinde müfettişlerden gerekli yardımı almadığı görüşündedirler.
- Müfettişler en çok teftişleri sırasında göstermeleri gereken davranışsal özellikleri gösterdiğini ifade ederken bir araştırmaya katılan Milli Eğitim Müdürleri, ilköğretim müdürleri ve ilkokul öğretmenleri, müfettişlerin bu davranışları yeterince göstermedikleri görüşüne sahiptir. Söz konusu gruplar arasında müfettişlerin fikirlerine en yakın olan grup ilköğretim müdürleridir
- Müfettişler ders teftişi raporlarının öğretmenler için bir tehdit unsuru olmadığı yönünde görüş belirtirken öğretmenlerin çoğunluğu, ders teftiş raporlarının bir tehdit unsuru olduğuna inanmaktadırlar.
- Müfettişler, teftişin, eğitim ve öğretimin veriminin artırılmasını amaçlandığını görüşünü paylaşırlarken öğretmenler, teftişin öğretmenlerin zayıf yanlarını bulmaya yönelik kontrol etkinliği olduğu görüşünde birleşmektedirler.
- Araştırmaya katılan tüm grupların neredeyse tamamı ilköğretimdeki denetim sisteminin, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin niteliğini arttırmak ve öğretmenlere

gerekli rehberlik hizmetlerini sağlamak maksadıyla çağdaş denetim usullerine göre tekrar düzenlenmesi gerektiğine inanmaktadırlar.

Öz (1977) tarafından yapılan "Türk Eğitim Sisteminde İlköğretim Müfettişlerinin Rolü" adlı araştırmada ilköğretim müfettişlerinin mevzuata ve yenilikçi teftiş anlayışı göre yapılması gerektiği ile uygulamada fark olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Çalışma kapsamına 912 ilköğretim denetmeni 1065 ilkokul öğretmeni alınmıştır. Müfettiş ve öğretmen kanılarına göre araştırmada elde edilen sonuçlar özetle şöyledir:

- İlköğretim müfettişlerinin, mevzuata ve yenilikçi teftiş yaklaşımına göre yapılması ile uygulama arasında önemli eksiklikler bulunmaktadır.
- Meslekte çok çalışmış olanlar az çalışmış olanlara nazaran mevzuata daha çok hâkim ve uygulamada daha çok yardımcı olmaktadır.
- Mevzuata uygun olarak yapılması gerekenler modern denetim yaklaşımına uymamaktadır.
- Yükseköğrenim yapan müfettişler yükseköğrenim yapmayanlar nazaran daha iyi mesleki yardım ve rehberlikte bulunmaktadır.
- Müfettişlerin tümü, öğrencilerin %80'i müfettişlerin etkili yardım ve rehberlikte bulduklarını ifade etmektedir.

Seçkin'in (1978)'de yaptığı "Milli Eğitim Bakanlığı Müfettişlerinin Yeterlikleri" konulu araştırmada Bakanlık Müfettişlerinin göstermesini gerektiren ve göstermekte olduğu yeterlik ve bu yeterliklerin oluşturduğu iş alanları müfettişler, Milli Eğitim Müdürleri, ortaöğretim okulların müdür ve öğretmenlerinin algılarına göre toplanmış ve önceliklerine göre sıralanmıştır. Yeterliğe dayalı müfettiş yetiştirme konusuna tutmak için müfettişlerin hizmet öncesi ve hizmet içi yetiştirme programlarına ilâştirilecek yeterlikleri saptamayı amaçlamıştır.

Aydın'ın (1982) tamamladığı "İlköğretim Müfettişlerinin Rol Algıları" konulu araştırma raporunda 222 sayılı ilköğretim eğitim yasasında yer alan denetim ve denetleme, mesleki yardım ve hizmet içi yetiştirme, soruşturma ve inceleme iş alanlarına durulmuştur. En çok zaman alandan alana doğru sıralayınız sorusuna 1982 Temmuz ayında İzmir'de Milli Eğitim Bakanlığı hizmet içi eğitim dairesince düzenlenen ilköğretim müfettişleri kursuna katılan 90 müfettişin verdiği cevaba göre " Teftiş" en çok zaman alan işi olduğu görülürken, "soruşturma" görev alanının ikinci sırayı aldığı görülmektedir.

Soruşturma sonuçlarının kurum ve kişiler açısından taşıdığı önem dikkate alındığında bu alana ilişkin yeterliklerin önceliklerine göre belirlenerek hizmet öncesi ve hizmet içi yetiştirme programlarına ilişirme ihtiyacı açığa çıkmaktadır.

Bilir (1982) "Temel Eğitim Müfettişlerinin Yetiştirilmesi" adlı hazırladığı çalışmada, ilköğretim müfettişleri teftişin teknikleri ve mevzuatı açısından yeterli, inceleme ve mevzuatı hâkimiyet açısından yeterli, inceleme ve soruşturma konusunda az yeterli bulunmuştur. Ayrıca sekiz yıllık temel eğitim sistemi içinde alan müfettişliğine ihtiyaç duyulduğu belirlenmiştir. Temel eğitim okullarının yaygınlığına ve uzun dönem hizmet içi kurslara paralel olarak, alan müfettişlerinin eğitimi kısa sürede sorun çözücü olarak öngörülmüştür.

Aydın (1984) yaptığı çalışmasında denetin sadece sınıf içinde olup bitenler üzerinde yoğunlaşan bir işlev olarak değil, okulu toplumsal bir sistem olarak kabul eden, yapısal özelliklerinin sistemin tüm alt birimlerine yansıtan, işlevi etkileyen bir işlev bütünü olarak ele alınmaktadır.

Başar (1985) "Eğitim Müfettişlerinin Seçimi ve Yetiştirilmesi" konusundaki çalışmasında amaçlılık ilkesinin, teftişin hem gerekçesini hem de hedefini belirlediğini ortaya koymuştur. Teftiş süreç ve işlemlerinde olabilecek yanlışların en aza indirilmesi için, teftiş etkileyebilecek değişkenlerin gözetilmesi gerektiği üzerinde durmuştur. Araştırmanın önerileri kısmında müfettişlerin seçilmesinde alanla ilgili bilgi genel kültür ve pedagojik

yeterliliğın esas alınması ve yetiştirilenin hizmet öncesi ve hizmet için eğitim yolu ile eğitim müfettişlerinin yetişmesinin önemli olduğunu vurgulamıştır.

Başaran'ın (1986) yaptığı "İlköğretim Kurumlarında Grupla Teftiş Uygulamaları" konulu araştırması ilköğretim kademesinde teftişin yapı ve işleyişini dolaylı olarak konu alan bir araştırmadır. Araştırmada il düzeyinde teftiş karar kademelerinin Vali, Milli Eğitim Müdürü, ilköğretim müfettişleri kurul başkanı, ilköğretim müfettişleri kurul başkan yardımcısı, teftiş grubu başkanı olarak verilmekte ve müfettişin karara katılması her düzeydeki koordinasyon ve değerlendirme kurullarının toplantılarına katılmakla mümkün olmaktadır. Araştırmada bulunan bulgular şunlardır:

- Grupla teftişin, teftiş tekniklerinin geliştirilmesine önemli bir katkısının olmadığı anlaşılmaktadır. Müfettişler, dün olduğu gibi, bugün de klasik yollarla teftiş yapmaktadırlar.
- Teftiş bölgelerinin çok geniş tutulması, teftişi yapılacak öğretmenlerin tanınmasını güçleştirdiği gibi verimli rehberlik yapılmasını da engellemektedir
- Grupla teftiş uygulamasında müfettişin gruba bağımlı olması, onun inceleme ve araştırma çalışmalarını sınırlamaktadır.

Ersan (1987)'de yaptığı araştırmada, ilköğretim kademesindeki teftiş uygulamalarını yürütmekle görevli ilköğretim müfettişlerinin ilgili rol davranışlarını yerine getirmekte kendilerini ne derece yeterli bulduklarını tespit ederek, bu uygulamanın başarılı ve geliştirilmeye ihtiyaç duyulan yönlerini ortaya koymak suretiyle sistemin daha verimli çalışmasına katkıda bulunmayı amaçlamıştır. Ayrıca araştırmada müfettişlerin hizmet öncesi ve hizmet içinde yetiştirilmesinin önemi ve gereği vurgulanmaktadır.

Balcı (1988) "Teftiş Sisteminin İşleyiş Boyutunu Doğrudan Etkileyen İlk ve Orta Dereceli Okul Yöneticilerinin Yetiştirilmesi" konusunda yaptığı araştırmada alt grupların program konusu üzerinde yüksek düzeyde bir anlaşma gösterdiklerini saptamıştır. Balcı'nın

geliştirdiği yetiştirme modeline göre yetişecek ilk ve orta dereceli okul yöneticileri, kuşkusuz kendilerine düşen teftiş görevlerini daha etkin yapacaklar, yeni teftiş yaklaşımlarını benimseyip birlikte çalışmanın sağladığı yararlarından faydalanacaklardır.

Başar (1988) “Öğretmenlerin Değerlendirilmesi” konulu araştırmasında, değerlendirme türlerini kişi, süreç ve ürün değerlendirmesi olarak gruplandırmakta, kişi değerlendirmesini, kişilik, yeterlik değerlendirmesi olarak alt gruplara ayırmaktadır. Başarılı, değerlendirme modeli seçilirken, değerlendirmenin alanı, hedefleri ve kapsamının gözetilerek, yapılacak değerlendirmenin ürüne mi, yeterliğe mi, sürece mi ağırlık verileceğinin kararlaştırılmasını ve uygun modelin buna göre benimsenmesini belirtmektedir.

Büyükışık (1989) İlköğretim denetçilerinin rehberlik etkinliklerinin gerçekleşme düzeyleri (Ankara il örneği) konu çalışmasında Modern eğitim olgusu, eğitim amaçlarının modern yaklaşımlarla gerçekleştirilmesi, eğitimde hedefe ulaşmak için farklı tekniklerin uygulanmasıyla gerçekleşir. Eğitim sürecini daha etkin hale getirmek ve bu süreç içinde başarılı olunması ise teftişle mümkündür. Teftiş, öğretme ve öğrenmeyi etkileyen tüm faktörleri değerlendirme ve daha etkili eğitim ortamı ve koşulları hazırlama görevidir.

Burgaz (1992)’de yaptığı “Türk Eğitim Sisteminde Denemelerin Başarılarını Etkileyen Nedenler (Ankara İli Örneği)” konu çalışmasında ilkokullarda denetim uygulamalarında yeterince yerine getirilemeyen denetleyici rol davranışlarının nedenlerini araştırmıştır. Sonuç olarak, öğretmenlerin ve müfettişlerin özel ve genel nedenlere ilişkin görüşlerinin benzer olmaktan çok farklı olma eğiliminde olduğu tespit edilmiştir.

Öztürk (1996) yaptığı “Türkiye Eğitim Sisteminde Müfettiş Yetiştirme Süreci” konulu çalışmasında, Türk eğitim sisteminde müfettişin yeri ve önemi, gelişimi ve alanla ilgili yapılmış çalışmalar, yasal düzenlemeler müfettişlerin yetişmesi ve bu konuda Türkiye’de yapılan bilimsel araştırmalar ve katkıları ile alinyazın taranarak araştırmacılara bu konuda genel bir fikir kazandırılması amaçlanmıştır.

Eyi (2006) yaptığı “Adana İli İlköğretim Müfettişlerinin Araştırma Görevlerini Gerçekleştirmelerine İlişkin Görüşleri” konulu çalışmasında, araştırmanın amacı, ilköğretim müfettişlerinin araştırma görevlerinin gerçekleştirilmesine ilişkin görüşlerini belirlemektir. Bu amaca ulaşmak için, ilköğretim müfettişlerinin araştırma görevlerini yerine getirme durumları ve bu görevlerini yerine getirmelerini engelleyen faktörler ve görevlerini yerine getirmeleri için önerilerinin neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır.

Ekinci (2009) “İlköğretim Müfettiş Yardımcılarının Müfettiş Seçme ve Yetiştirme Esaslarına İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi” konu çalışması “İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği’nin” İlköğretim müfettiş yardımcılarının ilköğretim müfettişlerinin seçimi ve yetiştirilmesi esaslarına ilişkin mevcut uygulamaya ilişkin görüş ve önerilerini değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, müfettişlerin seçimi ve eğitimi için ilgili yönetmeliğin maddelerine dayanılarak hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Koroğlu (2011) tarihine yaptığı “Eğitim Müfettişlerinin Rehberlik Rollerine Yönelik Öğretmen, Yönetici ve Eğitim Müfettişi Görüşleri” konulu araştırmasının amacı, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilköğretim öğretmenlerinin mesleki gelişmelerini sağlanmaktır. Eğitim müfettişleri tarafından rehberlik edilmesi amacıyla öğretmenlerin, yöneticilerin ve eğitim müfettişlerinin görüşleri ve bu görüşlerde anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymaktır.

Eroğul (2012) tarafından yapılan “Eğitim Müfettişlerince Yapılan Ders Denetimlerinin Sınıf Öğretmenleri Tarafından Değerlendirilmesi” konulu çalışmanın amacı Denizli ili ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre eğitim müfettişlerinin öğretmene yönelik tutumlarının ve ders denetimi yeterliliklerinin belirlenmesidir. Mesleki kıdem değişkenine göre, ilköğretim okulu öğretmenlerinin ders denetiminde eğitim müfettişlerinin öğretmene yönelik tutumlarına ilişkin görüşleri arasında farklılıklar bulunmuştur. İlkokul öğretmenlerinin eğitim müfettişlerinin ders teftiş

yeterliklerine ilişkin görüşleri arasında cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, son mezun olunan okul ve son üç yıla ait ortalama denetim puanı değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Akın, Ekinci & Öter 'in (2013) yaptığı “Cumhuriyet Sonrası Eğitim Sisteminde Müfettiş Seçme Ve Yetiştirme Sistemi” adlı çalışmasında Zaman içinde denetim ve denetim anlayışındaki değişmelere kısaca değinilerek, Türk Eğitim Sisteminde denetime ilişkin çalışmalar ve düzenlemeler tartışılmaktadır. Ayrıca; Türk Eğitim Sisteminin tarihsel sürecinde müfettişlerin seçim kriterleri, ne tür eğitim programları ve uygulamalarından geçtikleri "İlköğretim Müfettişleri" ve "Bakanlık Müfettişleri" olarak incelenmiştir.

Bu bağlamda bu çalışmanın, geçmişte yapılan çalışmaların ve denetim sistemine ilişkin yeni anlayışların tartışıldığı günümüzde yapılacak düzenlemelere ışık tutacağı düşünülmektedir.

Çelebi (2016) tarafından yapılan “Cumhuriyetin İlk Yıllarında Eğitimde Denetim Anlayışı (1923-1946)” başlıklı araştırmasında Türk Eğitim sisteminin amacı, Cumhuriyet'in eğitim ideolojisi çerçevesinde şekillenen eğitim denetiminde ışık tutmaktır. Ayrıca, Türk eğitim sistemindeki denetim sistemi Cumhuriyet kurulduktan sonra konu ile ilgili kanun ve yönetmelikler çerçevesinde uygulamaya konulmuştur. Bu Çalışma nitel bir araştırma olup, doküman incelemesine dayanmaktadır.

Bozak (2017) yaptığı “Maarif Müfettişlerinin Denetim Sistemi Hakkında Yapılan Yasal Düzenlemelere ve Müfettişlik Mesleğine İlişkin Görüşleri” konulu çalışmanın amacı, teftiş sisteminde yapılan değişikliklere göre müfettişlerin görüşü, mesleki sorunları ve talep ortaya çıkarmaktır. Bu Çalışmada nitel araştırma modeli kullanılmış ve veri toplama aracı olarak standartlaştırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu Sakarya, Malatya ve Şanlıurfa illerinde çalışan 47 eğitim müfettişinden oluşmaktadır. Bu bağlamda denetim sisteminde yapılan değişikliklerin teftiş personelinin nasıl değerlendirildiği, teftiş çalışanlarının müfettişlik görevi ile ilgili sorunları ve beklentileri neler olduğu, teftiş

personellerine göre ideal denetçi davranışları hakkında ne olması gerektiğine ilişkin müfettiş görüşlerinin ortaya konulması çalışmanın ana hedefini oluşturmaktadır.

Öner (2019) araştırmada Türkiye’de eğitim teftişi alanında yapılan lisansüstü tezleri incelenmiştir. Bu çalışmanın gayesi, Türkiye’de teftiş alanında yapılan lisansüstü tezlerinin farklı değişkenler bakımından incelenmesi, bu alanın genel durumunu belirlemektir. Bu çalışmanın kapsamı ve derinliği hakkında bilgi sağlayabileceği, incelenen alanın genel durumunu ortaya koyabileceği ve bundan sonraki çalışmalarda ışık tutabileceği düşünülmektedir.

1.5. Tanımlar

Eğitim: Eğitim kişinin davranışlarında kendi yaşam boyunca, kasten istediği değişikliklerin meydana getirme süreci olarak tanımlanabilir. Ya da eğitim, hayat sürdürmek için ihtiyaç görülen yeterliliği (tecrübe, birikim, bilgi, tutum, davranış) kazanma sürecidir (Ertürk, 1972).

Teftiş: Bir kurumda, planlara, talimatlara ve kurallara uyumu sağlamak için tespitler yapmak, güçlü ve zayıf yönleri belirlemek ve hataları düzeltmek olarak tanımlanır (Genç, 2007).

Eğitim’de Teftiş: Öğretme ve öğrenme sürecinin iyileştirilmesi ve öğrenmenin daha etkili hale getirilmesi, okulun işleyişinin önceden belirlenmiş hedeflerle ne ölçüde uyumlu olduğunu, hedeflerin gerçekleştirilme düzeyinin belirlenmesi ve böylece okulun öğretim sürecini doğrudan etkileyecek şekilde düzenlenmesidir (Demirtaş & Güneş, 2002).

Müfettiş: Bir eğitim kurumunun programını (öğretim çalışmaları, bina, sağlık, oyun alanları veya bütçe vb.) Belirli bir yönde veya yönlerde inceleyen memurdur (Öncül, 2000).

2.Bölüm

İlgili Alanyazın

2.1. Teftişin Kavramı ve Türk Eğitim Sisteminde Teftiş

2.1.1. Teftişin kavramı. Teftişin tanımı ait olduğu sistemin amaçlarına göre yapılması gerekmektedir. Teftişin tanımına geçmeden teftiş ve denetleme kelimelerinin aynı anlamda kullanıldığını belirtmek gerekiyor.

Teftiş, denetim sözcüğünün arapçası olup düzeltme ve geliştirme amaçlı etkinlikleri anlatmıştır. İngilizcede de kontrole dayalı teftiş şekline “inspection” denilirken, daha geniş teftiş şekline ise “supervision” demektedir (Başar, 2000). Denetim ifadesi son zamanlarda eğitim literatüründe yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Tarihsel süreç içinde Türk Milli Eğitim sisteminde teftiş sözcüğü yerine denetim, müfettiş yerine ise denetmen ifadeleri kullanılmıştır. Günümüzde eğitim literatüründe ve yasal metinlerde her iki kavram da kullanılmaktadır. Teftiş ile denetim arasındaki farklılıklardan biri denetimi daha çok süreklilik arz eden ve halen yapılmakta olan etkinliktir. Teftiş ise yapıp bitirilmiş faaliyetlerle ilgili olarak başvurulacak bir işlem olduğu hususudur (Aslantaş, 2007).

Taymaz’a (2003) göre denetim, kurumda görev yapan kişilerin işlerini yapma biçimlerini gözlemek, eksikleri belirlemek, bunları düzeltmek için önlemler almak, problemleri çözümlenmek, yenilikleri takip etmek ve yöntemlerin modernleştirilmesini sağlamaktır. Denetim, bir müfettişin rehber, yönetici, öğretmen ve araştırmacı olarak çalışmasını gerektirir.

Kuruluşun hayatta kalması teftişin zorunlu olmasına bağlıdır. Her kuruluş, varlığının nedeni olan hedeflerin gerçekleştirilmesini sürekli olarak izlemeli ve bilgi edinmeleri gerekmektedir. Bu da ancak kuruluşun girdilerini ve çıktılarının planlı ve sürekli kontrolü ve değerlendirmesi ile mümkündür. Bu olgu, sürekli gözden geçirme, izleme, geliştirme ve

değerlendirme faaliyeti içeren teftişin önemini ve zorunluluğunu göstermektedir (Aydın, 1993).

Denetim "Ne oldu?", "Neler oluyor?" ve "Ne olacak?" Sorularına cevap arama sürecidir. Denetim, nelerin yapıldığını, nasıl yapıldığını, nerede bulunduğunu, gelinen konuma nasıl ulaşıldığını ve bu eğilime göre nereye ulaşacağını belirler. Bu tespitin ardından, teftişin temel amacı olan düzeltme, geliştirme işlevi uygulamaya konulmuştur ve daha iyiye ulaşmak için neyin gerekli olduğu belirlenmiştir

Hedges (1989)'e göre, modern denetim yaklaşımı, eğitimcilerin başarılı olduğu konuları tespit etmek, onların görevlerini iyi bir şekilde yapabilmeleri için, mesleki eğitimde bulunmak, planlı gözetlemek ve analiz etmek, onları profesyonel bireyler olarak görmek ve yardıma gereksinim duyacaklarını da kabullenmek, öğretim sürecine bağlı olarak eğitmen başarısını değerlendirmektir.

Sonuç olarak yapılan tanımlardan iki temel unsur bulunmaktadır. Birincisi durumu tespit ederek yapılan işleri ve çalışanları denetlemek, ikincisi ise çalışan kişilere geri bildirimde bulunarak gelişmelerini sağlamaktır.

2.1.2. Teftişin amacı. Her kurumun ulaşmak istediği bir gayesi ve amacı vardır. Kurumu yöneten yöneticinin temel görevi, kurumu bu amaca yönlendirmektir. Böylece kendisine bağlı kurumun, gayesinin gerçekleştirmede veya belirlenen hedefe yönlendirmede hangi durumda olduğunu anlamak ve kontrol etmek isteyecektir. Bu teftişin var olmasının en önemli nedenlerinden biridir (İnal, 2008).

Teftişin amacı, okulun etkinliğini sağlamak ve devam ettirmektir. Teftiş, ister okul yönetimi tarafından, isterse üst düzey yöneticiler tarafından yapılsın, denetimdeki tek hedef okulun örgütsel, idari ve eğitimsel hedeflerine planlanan düzeyde ulaşmaktır (Başaran, 2008).

Aydın (2007), teftişin gayesini, kuruluşun amaçlarına ulaşma düzeyini belirlemek, daha iyi sonuçlar için gerekli tedbirleri almak ve süreci iyileştirmek olarak bildirmektedir. Bu

nedenle, denetimde kusur bulma yerine, hata yapmayı önleyen ve süreci iyileştirecek faaliyetleri teşvik eden bir yaklaşım izlenmelidir. Teftişin genel hedefleri çoğunlukla ülkenin eğitim felsefesi tarafından belirlenir. Teftişin genel hedefleri ile ilgili farklı tanımlamalar da yapılmıştır.

Korkmaz (2008) göre teftişin amaçları:

- Çalışanların görevlerini iyi yapıp yapmadıklarını tespit etmek.
- çalışanın vazifesini daha iyi yapmasına yardımcı olmak.
- Personeli işe almak ve çıkarmak.
- Memurluk hakkı vermek, terfi ettirmek.
- Ödüllendirmek.
- eğitmenin niteliğini arttırmak.

Bu şekilde belirtmiştir.

Taymaz (1976)' de yaptığı çalışmasında başarılı bir müfettişin hangi girişimlerde bulunması gerektiğini şöyle anlatıyor: Müfettiş mesleğinin bir kamu hizmeti olduğunu bilmeli ve mesleğine pozitif bir yaklaşımla bağlanmalıdır. Bir insan olarak yanlış yapabileceğini kabul ederek, kendi öz değerlendirmesini de yapmalıdır. İnsanları olumlu yönde teşvik ederek onların iyi bir yaşam seviyesine sahip olmalarına yardımcı olmalı ve müteakbil saygı ve sevgiye dayalı bir ilişki geliştirmelidir. Modernleşmeye karşı açık ve istekli olmalı ve mesleki kuruluşlara üye olarak çalışmalarının etkinliğini arttırmak için kurumun içinde ve kurumdan dışında personel ile iyi ilişkiler kurmalıdır. Hem insanların hem de ulusun çıkarlarını düşünerek bu çıkarlar doğrultusunda ortak hareket etmeli, sorunları çözümlmek için iş görenlerle birlikte çalışmalı ve onların akademik ilerlemesini sağlamalıdır. Daha önce yaşamış olduğu deneyimlerden sonuçlar çıkarmalıdır.

Bütün kurumların hedeflerine doğru bir şekilde ulaşabilmeleri, sahip oldukları kaynakların en iyi biçimde kullanılmasına bağlıdır. Bu nedenle, kuruluşun çalışmalarını

sürekli nezaret ve teftiş altında tutmak, kaynakların uygun olarak kullanılıp kullanılmadığını belirlemek ve daha da önemlisi kuruluşun etkinliğini sağlamak için önlemler almak zorunludur. Bu noktada bakıldığı zaman teftişin faaliyeti hayati öneme sahiptir (Köksal, 1974).

2.1.3. Teftişin işlevleri. Teftiş, eğitimin bir alt sistemi olarak, teftiş işlevini ve görevlerini yerine getirerek eğitim hedeflerinin gerçekleşmesine yardımcı olmaktadır. Sistem özellikleri açısından girdi, işlem ve çıktılardan bilgi almak, alınan bilgileri değerlendirmek ve değerlendirme verilerine göre örgütsel hedefleri düzeltmek ve geliştirmek olarak açıklanabilir (Gökçe, 1994).

Eğitim sisteminde teftiş ve denetimin görevi, öğretme ve öğrenmenin iyileştirilmesine ilişkin tüm faaliyetleri kapsamaktadır. Bu gerçek, müfettişlerin eğitimsel gelişimler ve modern eğitim uygulamaları hakkında yeterli bilgiye sahip olmalarını ve gelişmeleri sürekli olarak izlemelerini gerektirir (Aydın, 2007).

Denetimin işlevleri; program geliştirme, öğretimi organize etme, hizmet sunma, hizmet içi eğitim düzenleme, yeni öğretmenlerin uyumunu sağlama, özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerle ilgilenme, halkla ilişkileri geliştirme, öğretimi değerlendirme olarak açıklanmıştır (İşlek, 2007). Taymaz'a (2005) göre, öğretim kurumundaki denetimin ana işlevi, hedeflere ulaşılmasının sağlanması, öğretme-öğrenme koşulunun analizi ve geliştirilmesi olarak tanımlanmıştır.

2.1.4. Teftişin ilkeleri. Teftişin en temel ilkelerinden biri, okul yönetiminin eğitim süreçlerini ve değerlendirme faaliyetlerini incelemek ve genellikle okulları ziyaret etmek, öğretimi destekleyen değerlendirme süreçleri gibi çeşitli süreçleri incelemek ve hepsinden önemlisi öğretmenlerin öğretimini gözlemlemektir. Denetim ilkeleri, birbirleriyle neden-sonuç ve etkileşim ilişkileri içinde uygulanmalıdır. Hiçbir ilke tek başına anlamlı değildir (Başar, 1998).

Eğitim kurumu olarak görev yapan okullarda, daha etkili öğretme ve öğrenme koşullarını düzenlemeyi hedefleyen teftiş, belli ilkelere göre planlanmalı ve uygulanmalıdır (Aydın, 2007):

“Denetim amaçlı bir girişimdir” Teftiş programı ve etkinliklerinin belirlenmiş amaçlar doğrultusunda sürdürülmesi gerekir. Çünkü amaçsız olan her girişim yok olur, böylece denetiminde amacı belli olmazsa kayba neden olacağı açıktır. Denetimin en temel hedeflerinden biri de öğretmenlerin ve öğrencilerin ufuklarını açmak ve geliştirmektir.

“Çağdaş teftişte demokratik liderlik vardır” Çağdaş teftişin geliştirilmesi için gereken liderliğin, önemli ölçüde gruptan doğmasına inanılmaktadır. Böylece liderliğin gelişmesine kolaylık sağlayacak koşulların hazırlanması denetmenin işidir.

“Çağdaş teftişte hareket noktası yapı ve koşullardır.” öğrenme ve öğretme sürecinin geliştirmesini hedefleyen teftiş, sürecin gerçekleştiği yapı ve şartları göz önünde bulundurmalıdır. Teftiş kendiliğinden bir amaç değil, ama bir amacı planladığı gibi gerçekleştirmesine kullanılan bir araçtır.

“Çağdaş denetim, bir bütün olarak öğrenme ve öğretme ortamına yöneliktir.” ğretmen, eğitimin bütünlük içinde ele alınmalı, eğitimin sadece bir yönü değerlendirilmemeli, süreçte rol oynayan öğelerin, bütün içerisinde ve bütüne sağladıkları katkılarla anlam kazandığı unutulmamalıdır. Denetimden beklenen davranış, yeni yöntem ve teknikleri öğretmenlere hazırlaması değil belki onlara gelişen yöntem ve tekniklerin bulmasında yardım amacı ile kaynakları bulması ve görüş açılarını da genişletmesidir.

“Çağdaş teftiş programının başlangıç noktası, eğitim ortamının hemen çözülmesi gereken sorunlarıdır.” Okulda acil bir şekilde çözülmesi gereken sorunların başlangıç noktası olarak seçilmesi, denetim sisteminin geleceği için sağlam ve etkili bir temel oluşturur.

“Çağdaş eğitim teftişi birlikte çalışma usulüne dayanır.” Grup yaklaşımına ve sorumluluk paylaşımına dayanır. İstendik sonuçların elde edilmesi, çalışanların iş birliği, katılım ve sorumluluk paylaşımına dayanır.

“Çağdaş eğitim teftişi, modernleştirilmiş bir süreç değildir.” Çağdaş eğitim teftişinde esneklik ilkesi gereği belli bir programa bağlı kalmadan her durumun özelliğine göre farklı program ve modellerin düzenlenmesine imkân tanınmalıdır.

“Çağdaş eğitim teftişinde öğretmenlere kendilerini tanıtmaya fırsatı verilir.” Denetimin önemli hedeflerinden biriside öğretmenlerin performanslarını artırmanın yollarını bulmalarını sağlamaktır.

“Çağdaş eğitim teftişinde bir süreklilik vardır.” Öğretim yöntemlerini öğrencilerin gelişme seviyelerine göre düzenlenirken teftiş yöntemlerinin de öğretmenlerin mesleki gelişmişlik seviyelerine uygun olarak düzenlenmesi gerekir.

“Çağdaş eğitim denetiminde kişisel farklılıklara inanılır.” Eğitim sürecindeki sorunların tümü, şüphesiz grup sorunu değildir. Bu bilinçle başarılı bir denetçi, girişimlerinde grup yaklaşımı ile kişisel sorunları çözme yaklaşımları arasında dengeli bir yol izlemelidir.

“Çağdaş eğitim teftişinde olumlu insan ilişkileri yaklaşımı izlenir.” Çağdaş denetim anlayışı, denetmenlerin birlikte çalıştıkları kişilerin güçlü yanlarına odaklanmaları gerektiğine inanmaktadır.

“Çağdaş denetimin en önemli odak noktalarından biri etkileşimdir.” Bu sebeple, öğretme ve öğrenme ortamında etkili bir etkileşim için gerekli şartların hazırlanmasına dikkat edilir.

“Çağdaş eğitim denetiminde devamlı bir araştırmanın gerekli olduğuna inanılmaktadır.” Araştırmalarla her geçen gün büyük ölçüde olgular tespit edilmektedir. Böylece bu araştırmalar yoluyla toplanan bilgiler denetim için güvenilir ve fayda sağlayabilecek kaynaklar olabilir.

2.1.5. Eğitimde teftiş. Eğitim teftişi, eğitim ve öğretim hizmetlerinin mevzuata uygun olarak yürütülmesini ve etkin olmasını sağlayan bir değerlendirme, rehberlik, teftiş ve soruşturma sürecidir (Tekışık, 1997).

Yönetimin ana unsuru olan teftiş, eğitim kurumları arasındaki ilişkileri geliştirmek, birlik ve dayanışmayı sağlamak ve bu alandaki yenilikleri kurumlar arasında aktarmak için önemlidir. Teftiş, örgütlerin yenileşmesi ve gelişmesindeki en önemli faktörlerden biri olarak görülmektedir. Uzun zaman denetime tabi tutulmayan eğitim kurumlarında, yönetim etkililiğini kaybeder, çalışanlar ilgisiz olmaya başlar, kurumun hedeflerinde sapmalar görülmeye başlar ve ürünün kalitesi düşer (Altıntaş, 1980). Böylece kurumun üstlendiği görevi başarı ile yürütemediği beklenen hedefe ulaşamadığı tespit edilir. Bu kurumların yanlışlarını bulup düzeltmek eksikliklerini bulup tamamlamak problemlerinin farkına varıp çözüm yolları aranmalıdır. Teftiş, bunları tesadüf olmaktan uzaklaştırır, düzenli ve planlı hale gelmesini sağlar (Çakıcı, 1985).

Eğitim sisteminde teftiş, eğitim sürecindeki "anahtar" görevi nedeniyle öğretmenin gelişimi için önemlidir. Çünkü temelde sistemin başarısı, sistemi yürütecek öğretmenlerin kalitesine ve niteliğine bağlıdır. Hiçbir eğitim sistemi ve modeli, işletecek çalışanların kalitesi üzerinde hizmet üretemez. Bu nedenle öğretmenin geliştirilmesinin ve daha yeterli kılınmasının en etkili yolu eğitim sürecinin geliştirilmesi olduğu benimsenmektedir. Dolayısıyla, öğretmenin gelişimini sağlayan bir ortam yaratmak, teftiş sürecinin temel ve esasının oluşturur (Atay, 1987).

Eğitimde teftişin en önemli birinci hedefi öğrencilerin ve toplumun gelişmesini sağlamaktır. İkinci hedef, eğitim sisteminin tüm seviyelerinde ve alanlarında uygun bir eğitim-öğretim programının uygulanması için liderlik davranışı sağlamaktır. Üçüncü hedefi ise öğrenmeyi ve öğretimi destekleyecek bir ortam geliştirmektir. Kalite kontrol perspektifinden bakıldığında denetmen öğretim, öğrenim ve yönetimden sorumludur. Bu

sorumluluğu sınıfları ziyaret ederek, okuldu dolaşarak ve örgütte bulunan bireylerle konuşarak yerine getirmelidir (Sarı, 2006).

Denetimin amacı, eğitim ve öğretim hedeflerine en uygun etkinlikleri bulmaktır. Denetimin iki ana metodu vardır. Bunlar mantık ve pratik zekâ metodu olarak bilinmektedir. Mantık metodu, eğitim ve öğretimin ulaşması gereken hedeflerin belirlenmesini öngörür. Pratik zekâ metodu ise, eğitim ve öğretim girişimine katılan herkesin bu hedefler hakkında fikir sahibi olabileceğini normal olarak bilir. (Öz, 2003).

2.1.6. Dünya eğitiminde teftiş. Dünyada eğitim ve öğretim hedeflerine ulaşmak için eğitim teftişi ile ilgili çeşitli modeller geliştirip uygulanmaktadır. Bu konuda, Singapur'da öz değerlendirmeye dayalı denetim uygulanmaktadır (Çınkır, 2014). Öz değerlendirme modeli okulun gelişiminde önemli bir faktördür. Öz değerlendirmenin geçerliliği dış denetçiler tarafından okul ziyaretleriyle düzenli aralıklarla uygulanır. Bu dış denetçiler, bakanlıklardan gelen deneticiler olabilir. Bu aralıklarda okullarda devamlı gelişmeler olduğunu gösteren kanıtlar ibraz ederler (Perry, 2013). Hollanda'da “Risk odaklı denetim” modelinde, bütün okulları denetlemek yerine risk altındaki okulların denetlenmesi tercih edilmiştir. Yapılan çalışmalar sonucunda bu denetim modelinin başarısız ve düşük performans gösteren okullarda etkili olduğu bulunmuştur (Wolf & Verkroof, 2011).

İsveç'teki “Tematik denetim” belli bir program veya girişimle ilintili olarak ilgili temalar içindeki okul çalışmalarına odaklanmaktadır. Tematik kıymetlendirmenin formatı değerlendirmenin odağına bağlı olarak değişmekle birlikte, bu süreçte genellikle eğitim ve öğretim gözlenir ve okulun yönetimi ve personeli ile ilgili belgeler incelenir ve uygulanır (Schleicher, 2007).

İngiltere’de eğitim teftişi; dış değerlendirme yoluyla farklı veri kaynaklarına dayanarak okulun etkileyici hedefler ve bu etkililiğin iyileştirilmesi ve geliştirilmesi için yapılması gereken eylemlerin belirlenmesini amaçlamaktadır. Bu denetim yaklaşımında,

öğrencilerin başarısı, okuldaki eğitimin kalitesi, öğrencilerin davranışı ile okul yönetiminin liderliği gibi mevzular denetlenmektedir (Ofsted, 2009)

İskoçya'da müfettiş olmak isteyen kişilerin hala öğretmen olması ve eğitim öğretimindeki başarılarını gösteren bir belge ve kurs sertifikalarına sahip olmaları gerekmektedir. Müfettişler, eğitim sekreterinin önerisi ile bir röportaj ve sunum sonucunda görevlendirirler (Meas, & diğerleri, 1999). Bu ülkede tüm yeni müfettişlerin bir yıllık adaylık eğitimi almaları gereklidir. Bu dönemde müfettişlerin yoğun bir eğitimden geçmeleri gerekir. Ardından performansları grup liderleri tarafından değerlendirilir. Dünyada başarılı ülkeler arasında herhangi bir eğitim sisteminin denetim olmadan ilerlediği bilinmemektedir. Çünkü gelişmiş ülkeler ölçüp değerlendirmedikleri hiçbir şeyi iyileştiremeyeceklerini ifade etmektedirler (Schleicher, 2007).

Hollanda'daki müfettiş adaylarının eğitim bilimleri veya kamu yönetimi bölümlerinden birinden mezun olmaları ve eğitim alanında 5 ile 10 yıl arasında çalışmış olmaları gerekmektedir (Eurydice, 2000/2001). Bu ülkede müfettişler mülakatlarının ardından özel eğitime tabi tutulur ve görevlerine alışmak için en fazla altı aylık bir eğitim alırlar (European Commission, 2004). Böylece gerekli performansı sergileyebilen adaylara bir yıl geçtikten sonra göreve başlama izni verilmektedir. Dünyada denetimin, eğitim kalitesini geliştirmek için uyguladığı söylenebilir. Denetim genelde okulun iyileşmesi ve ilerlemesinin itici gücü rolünü üstlenmektedir (Vanhoof & Petegem, 2007).

Söz konusu ülkelerde, müfettişlerin eğitim ve öğretim süreçleri incelendiğinde, müfettişlerin genellikle hizmet öncesi eğitime sahip olmadıkları ve hizmet içi eğitimlerinde sistematik olarak bulunmadıkları görülmektedir. Bu durumun müfettiş yetiştirme konusunda en büyük sorun olduğu söylenebilir. Çünkü müfettişler eğitim eksikliği nedeniyle mesleklerinde başarılı ve yararlı olamazlar.

2.1.7. Türk eğitim sisteminde teftiş. Her toplum, kendi eğitim sistemlerini oluştururken teftişe de yer vermiştir. Yönetimin bir unsuru olan teftiş hizmeti, ilk kez eğitim kurumlarının örgütlenmesinde, yönetim süreçlerinin hayata geçirildiği dönemde uygulanmaya başlanmıştır. Türk eğitim sisteminde kurumların gelişmesinde rolü olan teftişin tarihsel gelişimi genel şekliyle Cumhuriyet öncesinde teftiş ve Cumhuriyet döneminde teftiş olarak iki başlık altında incelenmiştir.

2.1.7.1. Cumhuriyet öncesinde teftiş. Osmanlı Devleti'nde okullar, başlangıçta cemaatler tarafından kurulup yönetildiğinden günümüzdeki manada bir teftiş teşkilatı olmamıştır. Bugünkü müfettişlere karşılık gelen muinler, daha sonra açılan “Sıbyan” ve “Rüştiye” okullarını teftiş etmek için görevlendirilmiştir. Müfettiş ve teftiş kavramlarının kullanımı 1862'den sonra okullaşma aşamasının nispeten başlaması ile birlikte başlamış ve müfettişler muin, muhakkik gibi ifadelerle adlandırılmıştır (Öz, 1992).

Teftiş hizmetlerinin başlangıç tarihi ve söz konusu görev için kullanılan unvan Türk eğitim sisteminde tam manasıyla açıklığa kavuşmamıştır (Cengiz, 1992). Öğretim konusundaki eksikliklerin tamamlanması ve geliştirilmesi amacı ile okulların, görevlendirilecek kişilerce teftiş edilmesi, 1838 tarihli mahalle mektepleri hakkındaki lahikada gerekli bulunmuştur (Seçkin, 1978).

İlköğretim seviyesinde teftiş hizmeti, Osmanlı İmparatorluğunda tanzimat döneminde kurulmaya başlanılmıştır. 1846 yılında “Mekâtib-i Umumiye Nezareti” kurulduğu esnada “Mekâtib-i Rüştiye Muinliği”, “Mekâtib-i Sıbyan Muinliği” adları ile iki vazife varlığı ve bu vazifelere iki şahısın atandığı anlaşılmaktadır. Bu vazifelerde muinlik, “müfettişlik” manasında kullanılmıştır. Okulları kontrol etmek ve öğretmenlere rehberlik etmek üzere memurların olduğu ve onlara “Mektep Muini” isminin verildiği ve 1847'de yayımlanan “Sıbyan Mekâtibi Hoca Efendilere İta Olunacak Talimatnameye” geçmektedir. Bununla teftiş

ve müfettiş sözcükleri ilk kez anlam kazanmıştır. Teftiş hocalara yardımcı olan anlamında ifade edilirken müfettişe ise rehber manasındaki “Muin” unvanı verilmiştir (Ayas, 1948).

1862 sonrasında okullaşma aşamasına nispeten de olsa girildiği için müfettiş ve teftiş kavramları sistem bütünlüğünde olmamasına rağmen kullanılmaya başlanılmıştır. Akabinde ise başka vazifeler için “Muhakkik”, “Müfettiş”, “Mekatib-i Umumiye Müfettişi”, “Rumeli Vilayet-i Şahanesi Maarif Müfettişliği” gibi kuruluşların ihtiyaçlarına göre konumlandırılmış müfettişlerin oluşturulduğu görülmüştür. Genel manada bu dönem batıda var olan gelişmeler ile karşılaştırıldığında sistem arayışı içerisinde geçirilmiş bir dönemdir ifadesi kullanılabilir (Cengiz, 1992).

Maarif Meclisi 1869, da “Maarif Müdürü Başkanlığında Maarif-i Umumiye Nizamnamesi”, il düzeyinde “Meclis-i Kebir-i Maarif ‘in şubesi ve icra organı” olarak kurulmuştur. Maarif meclislerinde muhakkik ve müfettişler vazifelendirilmiştir. Muhakkikler nizamname esaslarına göre müfettişlerden yetki bakımından üstün tutulmaktadır (Taymaz, 2003). 1869 Nizamnamesinin teftiş hizmetlerinde getirdiği yeni hükümler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Müfettişler ve muhakkikler il maarif divanlarının vazifeli azalarıdır.
- Muhakkiklere denetim için seyahat ettiklerinde ödenek verilecekken müfettişlerin yollukları ise maaşlarına dâhildir.
- Eğitim müdürleri ve yardımcıları bile il merkezinde bulunan okulların teftişi ile görevlidirler.
- Muhakkikler sırayla il ve ilçeleri gezerek, okulları, kütüphaneleri ve müfettişleri teftiş edip, yetkileri nispetinde birtakım önlemler alıp ve dönüşlerinde kapsamlı bir rapor hazırlayacaklardır.

Eğitim öğretim işlerinin teftiş ile kontrolü ve denetlemesi ilk olarak söz konusu iki memuriyetin kurulmasıyla resmi vazifelilerin daimî yükümlülüğü altına verilmiştir

(Kodaman, 1980). “Meclis-i Maarif-i Umumiye”, “Maarif -i Umumiye Nizamnamesinin” kabulünden bir yıl sonra idari ve ilmî olarak ikiye ayrılmıştır. İlmî daire Türkçe’nin geliştirilmesi, ders kitapların hazırlanması ve sınavlarla ilgilenirdi. Okulların, kütüphane ve basımevlerinin yönetim, denetim ve soruşturma işlerini ise idari daire yürütürdü (MEB, 1977).

İllerde teftiş vazifesinin yapılması, Maarif-i Umumiye Nizamnamesinin Maarif Meclisi hakkındaki hükümlerinin uygulanmasına bağlıdır. 1881 yılında bazı illerde Maarif Müdürlerinin ataması esnasında ayrıca birer eğitim müfettişi de atanmıştır (Ayas, 1948).

Literatürde var olan bilgi ve belgelere göre İstanbul’da okulların teftişi için görevli Mekâtib-i Âliye ve Hususiye, İdadiye, Rüştiye ve İptidaiye müfettişlerinin vazifelerini gösteren resmi bir talimat olmamakla beraber müfettişlerin okulların maliyesini, idaresini, öğretimini ve öğretmenlerini denetlemelerini çıkarsamak mümkündür. 1890’da hazırlanan umumi maarif müfettişlerinin görevleri hakkındaki “Rumeli Vilayeti Şahanesi Maarif Müfettişliği Talimatnamesi” ne şöyle açıklanmıştır:

- Müfettiş, Maarif Umumiye Nizamnamesinin yürütülmesine ve uygulanmasına ehemmiyet gösterecektir.
- Mevcut okulların bütün etkinliklerini denetleyecektir.
- Maarif divanını ve konseylerini teftiş edecektir.
- Maarife bağlı vakıfların iyi bir şekilde yönetilmesi ve gelirlerinin doğru ve yerinde harcanması için çaba gösterilecektir.
- Okullara yetenekli ve nitelikli öğretmenlerin atanmasını sağlayacaktır.
- Denetim sonuçları hakkında ayrıntılı bir rapor hazırlayacak ve nezareti bilgilendirecektir (MEB, 1977).

1901’de Maarif-i Umumiye Nezareti Salnamesinde “İlköğretim müfettişleri, ilkokul dairesi” içinde gösterilmektedir ve dört kişidir. 1908’de ikinci meşrutiyet’in ilanı ile ilokul dairesine bağlı olarak çalışan ilköğretim müfettişi sekiz kişiye yükselmiştir (Su, 1974).

1876 ile 1909 arasındaki durum irdelenip mukayese edildiğinde, teftiş kavramı ve hizmeti bakımından nispeten bir mesafe katediliği açıktır. Abdülhamid döneminin ilk yıllarında, eğitim yapılanmasının ve yeni okulların yaygınlaşmaması denetim hizmetlerinin aksamasına ve nezaret tarafından geri planda kalmasına neden olmuştur. Denetim hizmetlerindeki yetersizliğin diğer bir nedeni de eğitilmiş insanların olmamasıdır. Dolayısıyla bu vazife, çoğunlukla medrese mezunu ve çağdaş eğitim düşüncesinden uzak kişiler tarafından yürütülmüştür. Yine de sayı bakımından yeterli olmamıştır yeterli (Kodaman, 1980).

1910 yılında ilkokulların teftişine ilişkin bir teftiş yönetmeliği olduğu, ancak ilçelerde ilköğretim okullarını teftiş edecek kişi bakımından herhangi bir düzenleme olmadığı gözlemlenmiştir. Yapılan yazılı açıklamalardan ilköğretim denetmenleri küçük yerlerde bulunan ilkokulların denetlenmesinden sorumludur ve büyük yerlerin ilkokulların denetiminden eğitim müdürlüklerinin sorumlu olduğudur (Özmen, Açıkse, Usta, & Uluerler, 2014).

İlköğretim müfettişlerinin görevleri hakkındaki yönetmelik 1914 tarihine yayınlanmıştır. Bu yönetmelikte eğitim sisteminde denetimin yeri ve önemini ortaya koymaktadır. Teftiş, soruşturma ve rehberlik gibi vazifeler yönetmeliğin “Esas Görevler” bölümünde yer almaktadır. Okulların mali durumunun ve öğrencilerin eğitim ve olgunluk düzeylerinin kontrolü, öğretmenlerin derslerindeki başarısı, ahlaki durumlarının denetlenmesi ve gerektiğinde ödüllendirilmesi veya cezalandırılması gibi görevler temel vazifeler olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte yönetmelikte müfettişlerin denetim alanlarının nüfusu, ekonomik durumu ve yaşam tarzı hakkında bilgi toplaması ve bu bilgilerin toplandıktan sonra yıllık raporlarında ifade etmeleri gerekmektedir. (Aydın, 1993).

2.1.7.2. Cumhuriyet döneminde teftiş. Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti kurulduktan sonra eğitim hizmetlerinin tümünü “Maarif Vekâletine” devretmiştir (Taymaz, 2005). 1923 yılında hazırlanan “Eğitim Müfettişleri Eğitimi” adlı yönetmelikte eğitim-öğretim, genel kültür, güzel sanatlar, eski eserler ve eğitim ile ilgili konuları daha geniş bir anlamda denetlemek amacıyla bir "Teftiş Heyeti" oluşturulmuştur. Söz konusu heyet bakanlık makamına bağlı on müfettiş ile bir müdürden oluşmuştur (Cengiz, 1992).

Cumhuriyet ilan edildikten sonra denetmenler bir kurul kurmuş ve bu kurulda bir başkan atanmıştır. 1925’de Maarif Vekilleri tarafında hazırlanan yönergeyle, vekilliğin hizmetleri tespit edilmiştir. Böylece “Maarif ve Terbiye-i Umumiye Vekâleti”, reform eğitimi gerektiren okullarla beraber ilgili kurumları düzenlemek, teftiş etmek ve idare etmek mesuliyetidir (Ayas, 1948).

Halk eğitim merkezleri, ilköğretim müdürlükleri, ilköğretim okulları, farklı özel eğitim kurumları ve çocuk kitaplıklarının teftişi, bu kurumlarda görev yapan öğretmenlere yol gösterme, ilköğretim ile ilgili araştırmalar yapma, ilköğretimin ihtiyaçlarını belirleme, okul arazilerinin seçimi ve binaların inşası gibi mevzular yönetmeliğin “Genel Hükümler” kısmında yer almaktadır. “İlköğretim Müfettişlerinin Görevleri” öğretmenleri ve yöneticileri eğitmek, mesleğe yönlendirmek ve onlara rehberlik etmek gibi konuları kapsamaktadır. “Görevlerin nasıl yapılacağına” dair ise senelik teftiş programlarının hazırlanması, rapor düzenlenmesi, senelik toplantı ve yılsonu raporları önem kazanmaktadır. “Türlü maddeler” bölümünde Milli Eğitim Bakanlığı ve Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından gerçekleştirilen rapor, yollanılan genelge ve yönergelerin okula vaktinde ulaşip ulaşmadığı, uygulanması, çocuklar için zararlı olabilecek yayın ve filmlerin okutulması ve izlenilmesinin önlenmesi gibi konuların Müfettişler tarafından teftişi yer almaktadır. (Su, 1974).

1969 tarihlerinde yayınlanan yönetmelikle “İlköğretim Müfettişleri Kurulu” açılmıştır (MEB, 1969). Böylece ilköğretim müfettişlerinin vazifeleri, teftiş, mesleki yardım ve

işbaşında yetiştirme ve soruşturma olarak belirtilmiştir. Aynı zamanda “İlköğretim müfettişleri görevleri” yerine “İlköğretim müfettişleri kurul görevleri” kullanılmıştır.

Müfettişin, öğretmenleri değerlendirirken yalnızca ders saatlerindeki çalışmaları değil, öğretmenin yıllık ders planlarının uygulama başarısı, yaptığı yazılı sınavlar, öğrenci ödevleriyle ilgili gösterdiği özen, atölye çalışmalarında ve alıştırmasında ortaya koyduğu bilgi ve beceri seviyesi ve okul içi ve dışı faaliyetleri de “Milli Eğitim Bakanlığı Denetleme Yönergesi” kapsamında incelenip değerlendirilmektedir (MEB, 1969).

Teftiş Kurulu Başkanının Milli Eğitim Konseyinin tabii bir üyesi olması 1970 yılında 1261 sayılı kanun ile sağlanmıştır (Taymaz, 2005). 1973 yılında grupla teftiş uygulamasına başlatılmıştır. Daha sonra bu uygulamadan vazgeçilerek yerine bireysel teftişe geçilmiştir. 1980-1981 eğitim-öğretim yılı başında yeniden grupla teftiş uygulaması başlatılması uygun görülmüştür (Sağlamer, 1985).

“Genel hükümler ve okul denetimleriyle ilgili rapor yazımında uyulması gereken esaslar” 1987 yılında Teftiş Kurulu tarafından uygulanmıştır. Aynı tarihlerde “Dershanede Görevli Öğretmenlerinin Teftiş Raporlarının Düzenlenmesiyle İlgili Muhtıra” hazırlanmıştır. Ayrıca müfettişlerin teftiş sırasında dikkat etmeleri gereken mevzular aşağıdaki şekilde belirlenmiştir;

- Müfettişin davranışı
- Müfettişin çalışma sırasında ve sonrasında uyması gereken mevzular
- Müfettişin protokoldeki yeri
- Müfettişin diğer personellerle ilişkileri (Taymaz, 2005).

Bu yönerge uyarınca müfettişler, genel denetim, özel denetim ve teftiş heyeti sınav denetimi olarak üç grup altında toplanmaktadır (Aydın, 1993).

27 Ekim 1990'da yürürlüğe giren “Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Kurulu Yönetmeliği” ilköğretim müfettişlerinin niteliğini, eğitim yöntemini, atamasını,

mesleğe girişini, naklini, görevlerini, yetkilerini ve sorumluluklarını düzenlemektedir. Ayrıca bu yönetmelik ilköğretim müfettişleri kurulunun ve kuruluş, çalışma ve esaslarını belirlemektedir. Söz konusu yönetmelikte ilköğretim müfettişlerinin yetki ve görevleri şu şekilde sıralanmıştır;

- Yol gösterme ve işbaşında yetiştirme
- Teftiş, analiz ve değerlendirme
- İnceleme
- Soruşturma olmak üzere dört başlık altında tespit edilmiştir (MEB, 1990).

27 Ekim 1991 tarihinde ilgili yönetmeliğe bağlı olarak “İlköğretim Kurumları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi” yayımlanmıştır. Aynı düzenlemelerde, Türkiye, genel olarak değerlendirilen illerin ekonomik ve sosyal yapıları, ulaşım ve çalışma koşulları dikkate alınarak beş hizmet bölgesine ayrılmıştır. Şehirlerde Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlı İlköğretim Müfettişler Kurulu Başkanlığı oluşturulmuştur (MEB, 1991).

2.2.Eğitim Müfettişlerinin Görev ve Yetkileri

2.2.1 Eğitimin kavramı ve türleri. Eğitim ve öğretim ülkelerin geleceğini belirleyen en önemli faktörlerden biridir. Günümüzde ülkelerin gelişmesinin en önemli ve stratejik gücünün bilgi olduğu bilinmektedir. Bu bilgiye erişmenin tek yolu da eğitimidir. Eğitim, insanlara nasıl daha rahat yaşayacaklarını, hayatını nasıl kazanacaklarını, doğal kaynaklardan nasıl daha iyi yararlanacaklarını öğretmektedir. Ayrıca, toplumu ayakta tutan, birlik ve dayanışmayı sağlayan eğitimidir. Aynı şekilde, toplumu oluşturan bireylerin fiziksel ve zihinsel sağlıkları da iyi bir eğitim ile elde edilebilmektedir (Önal, 2011).

Eğitim hakkı Türkiye Cumhuriyeti anayasası ile güvence altına alınmıştır. Türk eğitim sistemi, mevcut yapısını, eğitimin tür ve düzeylerini, işleyiş ve ilkelerini düzenleyen mevzuatla kurmuştur. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile Türk eğitim sisteminin genel kapsamı belirlenmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı;

- 1923- 1935. 27 Aralık tarihler arası “Maarif Vekâleti”.
- 1935- 1941. 21 Eylül tarihler arası “Kültür Bakanlığı”.
- 1941- 1946. 9 Ekim tarihler arası “Maarif Vekilliği”.
- 10 Ekim 1946’tarihinde “Millî Eğitim Bakanlığı”.
- 1950 tarihinden “Maarif Vekâleti”.
- 27 Mayıs 1960’tarihinde tekrar “Millî Eğitim Bakanlığı” .
- 1983’tarihinden sonra yine isim değişikliği yapılarak “Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı”.
- En son 1989’ tarihinden sonra günümüze kadar “Millî Eğitim Bakanlığı” adıyla faaliyetlerini devam ettirmektedir (MEB, 2004).

Türk eğitim sisteminin ilk aşaması, okul öncesi eğitim düzeyidir. Okul öncesi eğitim; ilköğretim yaşına gelmemiş 3-5 yaş grubundaki çocukları kapsamaktadır. Okul öncesi eğitim kurumları; Valilik tarafından İl Milli Eğitim Müdürlüğünün önerisi ile ilgili yönetmeliklere uygun olarak açılır ve aynı yöntemle kapatılır (MEB, 2004).

İlköğretim 8 yıldır ve 6-14 arası yaş grubunu kapsar. Ortaöğretimin yeniden yapılandırılması bağlamında, 2005-2006 öğretim yılından itibaren lise eğitim süresi yavaş yavaş 4 yıla çıkarılmıştır. Bu bağlamda ortaöğretim seviyesi 14–17 arası yaşları kapsayan bir aşama haline gelmiştir. Yapılan düzenlemenin bir sonucu olarak ortaöğretim düzeyi için yükseköğretim aşaması da teorik olarak 18-21 arası yaşlarını kapsamaktadır (Özcan, 2011).

2547sayılı yükseköğretim kanununda, en az dört yarıyılı (2 yıl) kapsayan her kademedeki eğitim-öğretimi yükseköğretim olarak tanımlamaktadır. Yükseköğretim seviyeleri şöyledir;

- Ön lisans: 2 yıl (Meslek yüksekokulları),
- Lisans: 4 yıl (Fakülte ve yüksekokullar / Ancak; tıp gibi bazı fakülteler daha fazla sürelidir)

- Yüksek lisans: 2 yıllık program
- Doktora: 3-4 yıllık program

Eğitim, insanların yaşamları boyunca kendi davranışlarında kasıtlı değişikliklerin meydana getirmeleri sürecidir. Eğitim, yaşamı sürdürmek için gerekli deneyim, donanım, bilgi, birikim, tutum ve davranış kazanma sürecidir (Europa, 2011).

2.2.2.Eğitim müfettişliği. Eğitim, her toplumun hayatında ne denli ehemmiyete sahip olduğu için onu teftiş etmek üzere bir yönetim sisteminin inşası şart olmuştur (Ateş, 2007). Eğitim sistemi içerisinde müfettişlerin konumunu sorgulayıcı bir bakış açısının geliştirilmesi mümkündür. Ancak, bu bakış açısını geliştirirken öğretmenlerin her zaman bir yol rehberine ihtiyaç duyabilecekleri akıllardan çıkartılmamalıdır. Öğretmen ne denli yetkin olursa olsun onun da öğretim gücü sınırlıdır. Bu sınırlar içinde öğretmenin çalışma kapasitesinin yeterliliği ve verimliliği, ona yardım edebilecek özellikte yetişmiş yönetmen, müfettiş ve uzman kişilere bağlıdır (Ataünal, 2003). Değerlendirme farklı kişiler tarafından çeşitli yöntemler kullanılarak gerçekleştirilebilmektedir. Eğitim sisteminde teftiş, yapmak özel olarak görevlendirilmiş müfettişler tarafından yapılmaktadır (İlgar, 1996).

Bir okulu anlamlı kılan okuldaki çalışanlardır. Bu kişiler nitelikli ve yetkin olmadıklarında okulun binası, eğitim araçlarının niteliği önemini kaybeder. Ayrıca okulda çalışan öğretmenin nitelikli ev kaliteli olması da tek başına yeterli değildir. Çünkü günümüzde eğitim problemleri karşısında öğretmene bu meşakkatli işinde yardım edecek yönetmene, müfettişe ve uzmana ihtiyaç vardır (Başaran, 1982). Müfettişler, öğretmenlere var olan sınırlamalar içinde (yasal, mevzuat) kavramları idrak etmeleri ve kendi öğretim şekillerini bulmaları için yardımcı olan kişilerdir. Müfettişlerin rolü, eğitim konularında meslektaşlarıyla birlikte danışmanlık için yararlı ve destekleyici bir şekilde çalışmaktır (Gökalp, 2010).

Müfettiş, sınıfta bulunan öğretmenlerin, öğretimlerini gözlemleyen, öğretimleri konusunda yargı ve önerilerde bulunan kişidir. Aynı zamanda okullardaki öğretim programı ve öğretimle ilgili etkinlikleri teftiş etmek müfettişlerin sorumluluğudur (İlgar, 1996).

Çalışmalarda iki çeşit müfettiş türünden söz edilmiştir. Bunların ilki birçok konuda bilgi sahibi olan müfettişlerdir. Bu müfettişler, pek çok konuda ya da birçok sınıf düzeyinde öğretmenleri denetleme görevine sahiptirler. Bu müfettişler en az bir eğitim alanında deneyim ve uzmanlığa sahip kişilerdir. Etkili öğretim yöntemlerinin neler olduğu hakkında bilgi sahibidirler. Çoğu müfettiş, özel eğitim almadıkları alanları da denetlemektedir. Bunun dışında müfettişler (Gökalp, 2010):

- Öğrenme kuramlarını bilir.
- Ölçme ve değerlendirme ilkeleri hakkında bilgi sahibidir.
- Görsel materyallerin kullanımını bilir.
- Öğretim problemlerini iyi tespit eder.
- Disiplin sorunu olan öğretmenlere yardımcı olur.

Bir diğer müfettiş türü ise belli bir alan ve konuda uzmanlık sahibi olan uzman müfettiştir. Uzman müfettişler (Gökalp, 2010):

- Belirli bir düzeyde veya konuda derin bilginin yanı sıra iyi bir deneyime sahiptirler.
- Öğretimdeki en son akımlardan haberdar olup ve modern teknikleri iyi bilirler.
- İlkeleri ve teknikleri belirli bir alanla ilişkilendirebilmek, uzman denetmenin en önemli becerilerindedir. Uzman müfettiş, öğretmenin belirli bir alanda değerlendirme tekniklerini uygulamasına yardımcı olur.

Eğitim denetmenlerinin, vazifelerini ifa edebilmeleri için birtakım yeterliklere sahip olmaları önemlidir. Söz konusu bu yeterlikler üç grup altında toplanabilir:

- Uzman olarak teknik: Teknik yeterlikler: Göreve dair faaliyet alanlarındaki teknik bilgi, beceri ve tutumları içerir. Teknik yeterlilikte görev için yöntemler, teknikler ve süreçler vardır.
- İnsan ögesi ağırlıkta olan bir sistemde insancıl: İnsancıl yeterlikler: Birey veya grupları anlamak, moral yükseltmek, motivasyon becerilerini artırmak olarak kabul edilebilir.
- Problemleri çözen ve değerlendiren bir kişi olarak karar yeterlilikleridir: Karar verme yeterlilikleri: planlanan çalışmaların uygulanabilirlik derecesini belirleme, sorunlara çözüm bulma ve hedeflere ulaşma sürecidir. Kararın yeterliliği sadece karar aşamasını değil, aynı zamanda kararın uygulanmasını de içerir (Taymaz, 2003).

Denetim, yapılan işi denetleme ve değerlendirme, ilgili kişilere daha verimli olmaları için tavsiyelerde bulunma ve kurumlardaki personele rehberlik ve eğitim yoluyla yardımcı olma gibi çok çeşitli hizmetlere sahiptir. Ayrıca, gerçekleşen disiplinsizlik ve yasadışı olayların araştırılması ve sonucunun ilgili makamlara rapor edilmesi de yer almaktadır (Taymaz, 2005).

Eğitim teftişi, okulun işleyişini ve öğrenmeyi daha etkili hale getirmek maksadı ile öğretim sürecini doğrudan etkileyecek şekilde düzenlemektir. Eğitim-öğretimin denetimi, okulun öğrenme ve öğretme süreçlerini devam ettirmeyi ve geliştirip iyileştirmeyi amaçlamaktadır (Aydın, 1993).

2.2.3. Eğitim’de teftişin amacı ve önemi. Tüm kurumlarda olduğu gibi eğitim kurumlarında da yeterli etkinin sağlanması ancak planlanan ve ulaşılan durum arasındaki mesafenin saptanıp eğitim ve öğretim çalışmalarının iyileştirilmesi ile mümkün hale gelebilecektir. “Kuruluşun hedeflerine ne derece ulaştığı, kaynaklarını ne kadar etkin kullandığı ve hizmet sürecinin nasıl iyileştirilebileceği” şeklindeki soruların

cevaplanabilmesi için eğitim ve öğretim sürecinin denetlenmesi gerekmektedir. Bu sebeple teftiş, eğitim sisteminin önemli bir süreci haline gelmiştir (Demirkasımoğlu, 2011).

Teftişin temel amacı, kuruluşun başarılarının derecesini belirlemek, gerekli tedbirleri almak ve daha iyi sonuçlar elde edebilmek için süreci iyileştirmektir. Bu amaçla, bir bütün olarak ve planlı bir şekilde örgütsel performans incelenir, eksik tarafları tespit edilir, düzeltilir ve hataların tekrarından kaçınılmaya çalışılır. Sağlam ve fonksiyonel yapıya sahip bir teftiş sisteminin, kriterlerden sapma eğilimlerini, sapma ortaya çıkmadan ve henüz kuruluşa zarar gelmesine sebep olmadan önce tespit edip düzeltmesi beklenir (Dağlı, 2006).

Teftişin gayesi, kuruluşun hedeflerini hayata geçirmesini sağlamaktır. Teftiş işi ilk kuruluşun alt sistem idarecilerine ve daha sonra üst yönetime aittir. Kuruluşlarda üst yönetim, bir alt denetim sistemi oluşturarak teftiş işini gerçekleştirir (Başar, 2000). Denetleyenin alt sistem olmasına karşın kararlar üst yönetime aittir. Teftiş süreci boyunca, denetimi gerçekleştiren denetmene teftiş edebileceği kadar personel veya görev verilmesi gerekmektedir. Teftiş sürecinde çalışan kişiler, önceden belirlenir ve iş kriterlerine göre denetlenir. Böylece çalışanlar, denetlenecekleri konuları bilirler ve ona göre dikkat ederler. Teftiş süreci boyunca her vazife için kriterler geliştirilir. İşler bu kriterlere göre incelenir ve ortaya çıkan hatalar düzeltilir (Başar, 2000).

Teftişin bir diğer amacı öğrenme sürecini iyileştirmek, müfredat, öğrenme ve öğretim materyallerini geliştirmektir. Hizmet içi eğitimin kurulmasına öncülük etmek; öğretmenlerin ihtiyaçlarını gidermek, öğretmenlerin kendilerinin ve eğitim sağlayıcılarının rollerinin tanımlanmasında yardımcı olmak; uzmanlar arasındaki eşgüdümü işleri sağlamak da denetimin hedefleri arasında yer almaktadır (Gökçe, 1994).

Teftişin amaçları Cengiz (1992) tarafından şu şekilde sıralanmıştır;

- Türk eğitim sistemini oluşturan her düzeyde merkez, taşra ve yabancı kurum ve kuruluşlar tarafından, yönetim sürecinin her alanında objektif yasal düzene göre vazife olarak danışmanlık ve kaynaklık hizmetinde bulunmak.
- Önceden belirlenmiş hedeflerini hayata geçirmek, bu doğrultuda planlanan ve uygulanan faaliyetleri denetlemek ve değerlendirmek.
- Öğretme-öğrenme sürecini iyileştirmek için gerekli önlemleri almak ve düzenlemeler yapılmak.
- Eğitim ve öğretim uygulamalarını belirlerken en uygun faaliyetleri belirleme konusunda fikir birliği sağlamak.
- Eğitimi etkin kılarak devletin devamlılığını sağlamak.
- Öğretmenlerin yeterliliğini arttırırken eğitim ortamını gelişmesini sağlayacak uygulamalar tatbik etmek.
- Olumlu tutum ve davranışlar kazandırarak öğretmenleri eğitmek ve öğretimi geliştirmek için çaba sarf etmek.
- Görevlerini yerine getirirken personeli hazırlayıp üst düzey bir konuma getirmede seçici bir rol alarak yönetimi güçlendirmek.

Herhangi bir kurumun amacına ulaşması için elindeki kaynakları en iyi şekilde kullanmalıdır (Taymaz, 2005). Bir kuruluşun hedeflerine ulaşma derecesi, kullandığı kaynak miktarına bağlıdır. Bu sebeple, personellerin devamlı olarak gözetilmesi ve denetlenmesi gerekmektedir. Daha da önemlisi, ürünü ve performansı yakından izleme ve sürekli ürünün büyümesini sağlamak için tedbirlerin alınmasıdır. Çıktının gerekli nitelikte olup olmadığını tespit etmek yalnızca değerlendirme ile anlaşılabilir. Farklı değerlendirme yöntemlerinden biri de teftiştir (Memişoğlu & Ekinci, 2013).

Eğitimdeki modern ve bilimsel teftiş yaklaşımına göre, teftiş sadece nezaret etmek için yapılmaz, aynı zamanda öğretim sistemi ve sürecini de geliştirmek için yapılır. Bu

sebeple, daha doğru ve objektif bir teftiş için tüm sisteminin girdilerini dikkate almak ve değerlendirmek gerekir (Şahin, 2005).

2.2.4. Eğitim müfettişlerinin görevleri. Müfettişlerin görevlerini ifa ederken üstlenmesi gereken bazı görevler vardır. Bunlar; araştırma, rehberlik, yöneticilik, liderlik, öğreticilik ve soruşturma olarak açıklanmıştır (Taymaz, 2005).

2.2.4.1. Araştırma. Eğitim Müfettişlerinin vazifelerinden bir diğeri de eğitim hakkındaki konularda bilimsel araştırmalar gerçekleştirmektir. Müfettişlerin, okul müdürlerine ve öğretmenlere kaynak sağlamak için eğitim alanındaki gelişmeleri sürekli olarak izlemeleri gerekmektedir (Başar, 2005).

Müfettişlerden araştırma rolü kapsamında beklenen en önemli davranışlar; Öğrencinin eğitim ihtiyaçlarını tespit etmek, eğitim ve öğretimde verimliliği artırmak ve devamlı gelişmeyi sağlamak için gerekli araştırmaları yapmak ve sonuçlardan faydalanmak, bireylerin ve grupların ihtiyaç ve taleplerinin belirlenmesi, değerlendirilmesi ve yüksek makamlara sunulmasıdır. Personel gelişimini değerlendirerek mesleki rehberlik ihtiyacının belirlenmesidir (Atay, 1995).

2.2.4.2. Liderlik. Lider, kavramsal açıdan öğreten, yol gösteren, aydınlatan kişi olduğu gibi birlikte olduğu kimselerin istek ve gereksinimlerini vaktinde anlayıp bunları örgütleyen kimse olarak adlandırılabilir (Gümüşeli, 1996). Liderler, başkalarını belirli bir hedefe ulaşmak için etkileyen ve eyleme yönlendiren kişilerdir. (Koçel, 1999). Aydın'a (1998) göre liderler, grup üyelerinden ziyade grubun tutum ve düşüncelerini etkileme temayülündedirler. Müfettiş görevini ifa ederken bir grup lideri konumundadır. Atanma ve görevlendirme, kuruluştaki yeri ve yetkisi açısından bakıldığında bir statü lideridir.

İşini ifa etmede, çalışma ortamı, çalıştığı personel ve çalışma şekli göz önünde bulundurulduğunda bir grup lideridir. Müfettişlerin kurumlardaki rolü ve becerileri üzerine

yapılan araştırmalar, müfettişlerin yararlı ve etkili olabilmeleri için liderlik becerilerine sahip olmaları gerektiğini göstermektedir (Taymaz, 2005).

Eğitim müfettişleri kurumun yapısına, kurumun özelliklerine ve çevreye aşına olmalı ve kurumun özel ve genel hedeflerini ve bunlara ulaşma yollarını açıkça belirtmelidir. Grubun ihtiyaçlarıyla okulun hedefleri arasında ilişki kurabilmelidir (Başar, 2000).

2.2.4.3. Rehberlik. Çağdaş denetim anlayışında, müfettişin en mühim sıfatı rehberlik sıfatıdır. Müfettişin en mühim vazifesi, okuldaki ğretim verimliliğini yükseltmek, öğretmene yardımcı olmak ve rehberlik etmektir. Öğretim süreci boyunca gerçekleştirildiği her etkinlikte öğretmenin yanında olmak müfettişin ana yükümlülüklerinden biridir (Karagözoğlu, 1977).

Müfettişe, sorunların üstesinden gelmek için rehberlik ve yardım sağlamak, tavsiye vermek yerine daha etkili bir görünüm yaratır. Rehberlik ve yardımın koşullarından biri kişiye, problemi ve çözüm durumunu tanımaktır. Problemin kaynağı nerede olursa olsun rehberlik etmek ve yardımcı olmak onun vazifesidir. Eğitimle alakalı olmayan problemlerde de yardım ve rehberlik vazifesini yapmalıdır. Çünkü söz konusu bu problemler kaçınılmaz olarak eğitim çabalarını etkilemektedir. Görevlerle ilgili olmayan konularda bir müfettişi yanında bulması, öğretmenlerin problemlere karşı direncini, bunları çözme yeteneklerini ve kuruma olan bağlılığını artırır (Başar, 1998).

Eğitim sürecinin bir unsuru olan rehberlik, karar verme yolunda danışmanlık hizmetleri olarak tanımlanabilir (Başar, 2000). Rehberlik hizmetleri, bireylerin yeteneklerini, ilgilerini, ihtiyaçlarını, mevcut çevresel imknlarını idrak etmelerini sağlayarak öz gerçeklerini, her türlü problemi dengeli ve sağlıklı yollarla zebilmelerini, yeteneklerini geliştirerek kendilerini yöneten ve yönlendiren bir birey haline gelmeleri için onlara yapılan kişisel yardımları içerir (Ecevit, 1996).

Tefitişin ilk hedefi, öğretmenin, kendisine mesleki anlamda yön verecek bir hale gelmesini sağlamaktır (Bursalıoğlu, 1999). Öyleyse rehberlik, denetimin en mühim parçasıdır.

Müfettişin en mühim vazifesi okulda eğitim faaliyetlerinin verimliliğini yükseltmek için öğretmene rehberlik etmektir. Öğretim sürecinin uygulandığı her faaliyette öğretmenin yanında yer almak müfettişin temel sorumluluğundandır (Akış, 1999).

Eğitim müfettişi, meseleleri çözerek faktörleri ve kaynakları ortaya koyabilmeli ve gerektiğinde uzlaşma yöntemleri ve fırsatları bulabilmelidir. Fırsat genellikle kurumsal sınırların veya çevrenin dışına çıkmadan bulunabilir. Müfettiş, bireysel problemlerin çözümü için de gerektiğinde il veya merkez kuruluşu üzerindeki tesirini kullanabilmelidir. Bu kullanım müfettişin yeterliliklerine bağlıdır (Başar, 2000). Müfettişin meslekî yardım ve rehberlikle ilgili başlıca rol davranışları çeşitli yazarların görüşlerinde araştırıldığında aşağıdaki şekilde sıralanabilmektedir (Karagözoğlu, 1977):

- Öğretmene eğitim ve öğretim faaliyetlerinin planlanmasında ve uygulanmasında yardımcı olmak.
- Eğitim hedeflerine uygun yöntem ve tekniklerin seçilmesine yardımcı olmak.
- Bireysel farklılıkları dikkate alarak öğrencilerin gelişmesini sağlamak için gerekli önlemleri almak.
- Öğretmenlere öğrenci kazanımlarını uygun tekniklerle değerlendirme konusunda yardımcı olmak.
- Her türlü eğitim ve öğretim sorunlarını çözmek için başvurabileceği bir eğitim danışmanı bulunmak.

Müfettişin yol gösterici ve yardım rollerini bu sayılan maddelerle kısıtlamak olanaksızdır. Söz konusu maddelerle yalnızca bir genelleme yapılmıştır. Açıkçası, öğretmenin öğretmene yardımı geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Rehberlik, bir kişinin bulunduğu ortama uyum sağlamak, sorunlarını çözmek ve olgunlaşmak için sağladığı yardımdır. Rehberlik, demokratik bir anlayışla her bireyin yeteneklerini ve kapasitelerini en üst düzeye çıkarmak için eğitim programları ve yöntemlerini içeren bir konudur (Balcı, 2007).

Denetimde rehberlik, bireyin kendini ve toplumu tanınması, kendi problemlerini çözmesi, kararlar alması, içinde bulunduğu ortama uyumlanması için yapılan çalışmadır. Teftiş edilen ya da problemi olan insan morale ihtiyaç duymaktadır. Yetenekli olduğu hususlarda bile dikkatsiz davranmaya, eğitim ve diğer aktivitelere karşı isteksiz olmaya, mesai saatlerine zamanında gelmemeye başlar. Kimi bireyler, yardım ihtiyaçlarını duyurmaktan uzak dururlar. Müfettişin bunları tespit edebilmesi, dikkat ve hassasiyeti gerektirir. Kişi, konuştuklarının mahremiyetinin sağlanacağı hususunda güvenmelidir. Müfettiş, karşısındaki kişiye karşı saygılı olmalı, öğrendiklerini suiistimal etmemelidir. Rahat bir ortamın oluşturulması ve görüşmenin aceleye getirilmemesi rehberlik ve yardım konusunda önemli hususlardandır (Başar, 2000).

2.2.4.4. Öğreticilik. Öğreticilik rolünün rehberlikten farkı bireysel olması değil, daha çok gruba yönelik olmasıdır. Toplum ve meslekteki gelişmeler, hizmet öncesi eğitimin yeterli olmaması, kişisel gelişme ihtiyaçları, görevlerdeki tekdüzelik hizmet içi eğitimi zaruri kılan ana nedenlerdendir (Başar, 2000).

Taymaz'a (1981) göre hizmet içi eğitimi ile özel kişilere ait işyerlerinde işe alınan ve çalışan kişilere görevlerine ilişkin gerekli birikim, maharet ve tutum kazandırmak için verilen eğitimidir. İş için gereken mesleki bilgi, beceri ve tutum hizmet içi eğitim ile sağlanmaktadır.

Günümüzde öğretmenler, üniversitelerde dört yıllık bir eğitim sonucunda öğretmenlik görevine hazırlanmaktadır. Bu dönemde yeterli eğitim olsa bile gün geçtikçe güncelliğini kaybedebilmektedir. Öğretmen becerisini artırmak için hizmet içi eğitim gereklidir. Bu eğitim sayesinde öğretmenlerin görevleriyle ilgili olarak daha bilgili, yetenekli, hizmet vermeye daha eğilimli ve daha olumlu tutumlara sahip olmaları beklenir. Kariyer gelişimi hususunda öğretmenlere destek verilmesi nitelikli öğretmenler için büyük önem taşımaktadır. Buna dayanarak, hizmet içi eğitimin amacının öğretmen gelişimi olduğu söylenebilir (Aydın, 2008; Demirtaş, 2010; Seferoğlu, 2004)

Eğitim mufettişinin, hizmet içi eğitimde kullanabileceği yontemler olarak konferans, seminer, toplantı, film izleme, gezi, ornek ders, kaynak kitap çalışmaları sayılabilir. Mufettiş grevi boyunca karşılaştığı her problemi hizmet içi eğitim için bir fırsat olarak gormeli ve resmi yontemler dışında hizmet içi eğitim gerçekleştirebilmelidir (Başar, 2000).

Mufettişlerden oğretim rolü ile ilgili olarak beklenen davranışlar, oğretmenler ve diğer personellerin eksikliklerini tespit etmek ve gerekirse onlemler almak, oğretmenlerin işbaşında gelişme ve yetiştirilmesini sağlamak için ornek dersler vermek, toplantılar duzenlemek ve hizmet içi eğitim sağlamaktır (Atay, 1995). Bu da mufettişlerin eğitimdeki yeni gelişmeleri, yeni metotları ve teknikleri devamlı olarak takip etmelerini ve onları eğitim çalışanlarına aktarmalarını ve bolyece eğitim surecinin yenilikçiliğine yardımcı olmalarını gerektirir.

2.2.4.5. Soruşturma. Eğitim mufettişi, soruşturma neticesinde kurum personelinin grevini yerine getirirken suç sayılan faaliyetlerini ilgili kişi/kurumlara bildirir. Mufettiş, soruşturmacı rolüyle bu grevi yerine getirir (Taymaz, 1981).

Karagozoğlu (1977) tarafından hazırlanan “İlköğretimde teftiş” isimli çalışmada “eğitim mufettişlerinin grevlerinde en sıkıntılı, karmaşık ve yıpratıcı faaliyetin soruşturma işleri olduğu” ifade edilmiştir. Bunun nedeninin ise mufettişlerin ağdaş denetim anlayışının temelindeki grevinin oğretmenlere eğitim-oğretim faaliyetlerinde destek olmak ve yol gosterme olmasına rağmen soruşturma rolünün ağır basması, “Rehberlik” ve “Savcılık” rollerinin çatışmasına sebep olmaktadır.

Kepenekçi (1995) Eğitim mufettişlerinin yuکلenmesi gereken eğitici, oğretici ve yol gosterici sorumlulukları ile yargıçlık grevlerinin birbirleriyle açık şekilde çeliştiğini belirtmektedir. Mesleki faaliyetleri konu alan toplantılarda eğitim mufettişliğinin asli grevlerinin denetimden ziyade eğitim ve oğretim faaliyetlerinde oğretmenlere yol gosterici olmak olduğu ve gerektiği durumda soruşturmaların yuşitulebilmesi için ayrı bir soruşturma birimi kurulmasının faydalı olacağı ifade edilmiştir. Bilim adamları arasında soruşturma

faaliyetlerinin modern eğitim sisteminin denetlenmesi ile uyuşmadığını belirtenler çoğunluğu oluşturmaktadır. Eğitim müfettişliğinde asıl önemli olan, rehberlik görevi nedeniyle güvenin zedelenmesine neden olmayacak ve kimliğiyle çatışmayacak tavır ve davranış sergileyebilmektir. Başka bir ifadeyle, yol göstericiliği sırasında soruşturmacı kimliğinin ön plana çıkmayacağı bir tutumun sergilenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, yol gösterici vazifesini yüklediği kişilerin güvenini kaybedeceğinden, müfettişlik görevi sırasındaki faaliyetlerinden samimi ve doğru sonuçlar elde etmesi imkan dahilinde olmayacaktır.

2.2.4.6. Yöneticilik. Yönetim, bir toplulukta yapılan işlerin işbirliği ve koordinasyonla düzenli şekilde yürütülebilmesi ve amaçlanan hedeflerin etkili ve verimli şekilde yapılabilmesine yönelik faaliyetlerin tümünü ifade etmektedir. Eğitim yöneticilerinin ise asli görevi ise eğitim politikalarının belirlenen kurallar çerçevesinde uygulanmasıdır. Bu amaçla eğitim yöneticileri, eğitim sürecinin ülke çıkarlarının gerektirdiği ve çağdaş eğitim anlayışına uygun şekilde katkı sağlayabilmek maksadıyla başarılı yönetimsel faaliyetlerde bulunmak zorundadırlar. Bu nedenle bu kişilerin, yöneticisi olduğu kurum ve kuruluşun her türlü insan ve maddi kaynağını verimli şekilde kullanması gerekmektedir. Bu ise eğitim yöneticisinin, yöneticilik vasıflarını taşımasını ve bazı yetenek ve becerilere sahip olmasını, en azından bir takım temel bilgilerle donanmış olmasını gerektirir (Kaya, 1996).

Erdoğan (2000) tarafından yapılan tanıma göre yönetici, belli amaçları gerçekleştirmek maksadıyla bir araya gelen insanları, denge gözeterek yeteneklerine uygun şekilde işbirliğiyle ve verimlilikle yönetebilen kişidir. Eğitim sisteminde yönetici rolünü yürüten eğitim müfettişlerinin de tüm yöneticiler gibi birtakım özelliklere sahip olması gerekmektedir. Eğitim yöneticilerinde olması gerekli en önemli özelliklerden bazıları şöyledir (Tortop, 1999):

- Yönetici, sorumlusu olduğu personeli dinleyerek görüşlerine önem verdiğini belli etmelidir.

- Yönetici, personelinin girişimci ruhunun gelişmesi konusunda onlara cesaret aşılmalıdır.
- Yönetici, personelinin yapmasını istediği işleri belli zaman önceden haber vermelidir.
- Yönetici; planlam, örgütlenme, yönlendirme, koordinasyon ve denetlemeden oluşan beş temel faktörü etkin şekilde kullanmalıdır.

Yöneticinin en önemli sorumluluğu, yöneticisi olduğu kurum ve kuruluşu amacına uygun şekilde idare etmektir. Bu amaç doğrultusunda bir takım kararlar verir ve bu kararların uygulanmasını planlar, planların uygulanabilmesi için gereken düzenlemeleri ayarlar, faaliyetlerin sürdürülebilmesi için yetki kullanır, personelle sürekli iletişim halinde olur, faaliyetleri koordineli şekilde değerlendirir. Bu tür eylemler, yönetimsel süreç olarak adlandırılmaktadır (Başar,2005). Eğitim müfettişlerinin asli yöneticilik görevleri; öğretmen, yönetici ve üst yönetim arasında uzlaştırıcı ve birleştirici rol oynaması, kişi ve grupların değerlendirme sürecine katılmasını sağlayan ortak bir modeloluşturulması, yetki yerine etki faktörünün ön plana çıkarılmasında ilgili kişilere yol gösterilmesi, yasa, tüzük ve yönetmeliklerin yanlış anlaşılmasının önüne geçilmesi ve bakanlık tarafından uygulanan eğitim politikası ve faaliyetinin yöneticiler, öğretmenler ve halk tarafından doğru şekilde anlaşılmasının sağlanması üzerinde yoğunlaşmaktadır (Atay, 1995).

3.Bölüm

Yöntem

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, sınırlılıkları, verilerin toplanması ve verilerin analizi başlıklarına yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada, Türkiye’de Cumhuriyet’in kuruluş tarihinden günümüze kadar eğitim müfettişi yetiştirme yolları, süreci, yöntemleri ve teftişin tarihsel gelişimi ile ilgili olarak yapılan yasal düzenlemeler ve bilimsel çalışmalar incelenmiştir. Çalışmada güvenilir bilgi elde etmek amacıyla nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada, saptanan problemlere yanıt olabilecek şekilde planlı ve sistemli olarak veriler toplanmış ve değerlendirilerek yorumlanmıştır. Araştırma bir arama, öğrenme, bilinmeyeni bilinir hale getirilme çabasıdır (Karasar, 2016). Nitel araştırma da gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemleri kullanılır aynı zamanda olayların doğal ortamında gerçekçi olarak ortaya konması için nitel bir süreç işler (Yıldırım & Şimşek, 2016). Buna bağlı olarak, “nitel araştırma; değerlendirir, kavramlar kullanır, kuramsaldır, yorumlar, yorumlama eleştirilir” (Geray, 2004).

Nitel araştırmada gerçekler bulunduğu ortamla birlikte değerlendirilmelidir. Durumları ve olayları, katılımcının bakış açısıyla değerlendirilir (Büyüköztürk, 2012). Tarama modelinde ise geçmişte ya da günümüzde var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlar. Yani olay, birey ya da nesne kendi koşullarında tanımlanır, herhangi bir değiştirme ya da etkileme çabası gösterilmez. Önemli olan konuyu olduğu gibi gözlemleyip belirlemektir (Karasar, 2016).

Çalışmada nitel veri toplama yöntemlerinden birisi olan doküman analizi kullanılmıştır. Nitel araştırmada doküman incelemesi tek başına veri toplama yöntemi olabilir ya da diğer veri toplama yöntemleri ile beraber kullanılabilir (Yıldırım & Şimşek, 2016).

Doküman incelemesi araştırmacının verimini arttırır. Doküman incelemesinde yalnızca yazılı kaynaklar değil aynı zamanda fotoğraf video ve film gibi görsel kaynaklarda kullanılabilir.

Doküman incelemesinin de güçlü ve zayıf yönleri vardır. İnceleme yapılırken dikkate alınması ve izlenmesi gereken adımlar vardır. Bu adımlar: Dokümanlara ulaşma, dokümanları anlama, dokümanların asıllarını kontrol etme, veriyi analiz etme ve veriyi kullanma şeklindedir (Yıldırım & Şimşek, 2016). Bu kategorideki çalışmalarda araştırmacı, ihtiyaç duyduğu verilere gözlem veya görüşmeye ihtiyaç duymadan ulaşabilir. Bu nedenle doküman analizi araştırmacıya hem zaman hem de para tasarrufu sağlar (Yıldırım & Şimşek, 2016).

3.2. Evren ve Örneklem

Bu çalışmada, evren olarak Türkiye’de Cumhuriyetin kuruluş tarihinden günümüze kadar Milli Eğitim Bakanlığı öğretim müfredatıdır. Evrene bağlı olarak oluşturulan örneklem ise söz konusu dönemde Milli Eğitim Bakanlığı müfettiş yetiştirme mevzuatıdır.

3.3. Sınırlılıklar

Araştırma aşağıdaki koşullar altında sınırlıdır;

- Yalnızca eğitim müfettişleri ile sınırlıdır.
- Cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze kadar müfettiş yetiştirme ile ilgili yapılan çalışmaların incelenmesi ile sınırlıdır.
- 1923 yılından günümüze kadar eğitim müfettişi yetiştirme süreci ile sınırlıdır.

3.4. Verilerin Toplanması

Bu çalışmada, çalışma konusuyla ilgili literatür taraması yapılmış amaca uygun olarak nitel veriler toplanmıştır. Çalışmada veri toplanma aracı olarak, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. Doküman analizi, çalışmanın konusu ile ilgili bilgi içeren materyallerin analizidir (Cansız Aktaş, 2014). Böylece Türk eğitim sistemi, eğitim sisteminde teftişin tarihi ve müfettiş yetiştirme ile ilgili bilgilere, araştırma yapmak suretiyle ulaşılmıştır. Bunlarla birlikte literatür taraması yoluyla dergi, tez, makale ve kitap gibi basılı

kaynaklardan, eğitim bakanlığının sayfa ve yayınlarından, eğitim ağlarının elektronik sayfalarından da örneğin Ulakbim, YÖK tez tarama merkezi, Academia, ve Google Scholar gibi kaynaklardan veri elde edilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Çalışmanın konusuna yönelik, ilgili literatür taraması yapıp, elde edilen veriler toplandıktan sonra tüm kaynaklar gözden geçirilmiş, betimsel analiz yaklaşımına göre değerlendirilmiştir. Betimleyici araştırmalar sonucunda yeni bilgilerin ortaya çıkması veya bu şekilde yeni bir şeyin keşfedilmesi zor görünse de, elde edilenlere bağlı olarak genel eğilimler ve farklı fikirlerin olduğu biraz daha netleşir (Çepni, 2012). Betimsel analizde elde edilen veriler özetlenir ve yorumlanır. Böylece yanıt aranan problem ve buna dair alt problemler oluşturulmuştur Müfettişin yetiştirme yöntemine ait bulgular dönemlere göre sunulmuştur.

Ele alınan dönemler;

- 1923-1950 Yılları arasında müfettiş yetiştirme yolları nelerdir.
- 1950-1980 Yılları arasında müfettiş yetiştirme yolları nelerdir.
- 1980-2002 Yılları arasında müfettiş yetiştirme yolları nelerdir.
- 2002 Yılından günümüze kadar müfettiş yetiştirme yolları nelerdir.

Şeklinde dönemleri kapsamaktadır.

Çalışmada; analiz etme, açıklama ve tanımlama gibi çeşitli teknikler kullanıldığı için, kısmen dikey yaklaşım, ağırlıklı olarak da yatay ve tanımlayıcı yaklaşım kullanılmıştır.

Türkiye’de müfettiş yetiştirme sistemiyle ilgili verilen tarihsel bilgiler dikey yaklaşım olarak ifade edilebilir. Ardından, müfettiş yetiştirme sistemiyle ilgili dönemsel literatür incelenmiş; benzerlik ve farklılıklar karşılaştırılmıştır. Bu yüzden tanımlayıcı yaklaşım kullanılmıştır.

Yatay yaklaşım, eğitim sistemlerinin tüm yönlerini ele almak ve farklılıkları dönemin tüm değişkenleriyle derleyerek tanımlamaya çalışmaktır (Kilimci, 2006).

Yapılan incelemeler sonucunda elde edilen veriler, analiz edilerek çözümlenmiştir. Eğitim sistemi, eğitimde teftiş ve müfettiş yetiştirme üzerine durularak, teoriler ve yaklaşımları ile ilgili bilgiler, belge çözümlene tekniği ile değerlendirilmiştir. Dönemlere ayrılan müfettiş yetiştirmeye dayalı eğitim sistemleri, çeşitli yönlerden değerlendirilmiş; karşılaştırmalı olarak ele alınmış, benzerlik ve farklılıklar bir araya getirilerek yorumlanmıştır. Yapılan tespitler sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda değerlendirmeler ve öneriler sunulmuştur.

3.6. Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmada geçerlik, yazarın araştırdığı olguyu olduğu gibi olabildiğince yansız gözlemesidir (Kirk & Miller, 1986). Toplanan verilerin ayrıntılı bir şekilde raporlanması ve araştırmacıların sonuçlara nasıl ulaştıklarını açıklamak, nitel bir araştırmada geçerlilik için önemli kriterlerden biridir. Geçerlik iç ve dış geçerlik olarak ikiye ayrılır. İç geçerlikte verilerin tutarlı olması dış geçerlikte ise araştırma sonucunun genelliğini esas olmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2016).

Nitel araştırmada güvenilirlik, zamana bağlı güvenilirlik ve gözlemsel güvenilirlik olarak ikiye ayrılır. Zamana bağlı güvenilirlik, ölçülen durumun zaman içinde aynı şekilde ölçülebileceği anlamına gelir. Bu güvenilirliği ölçmek için sosyal bilimlerdeki "Test- yeniden test yöntemi" tasarlanmıştır. Bu yöntem yalnızca zaman içinde değişmeden sabit kalan durumları ölçmek için kullanılabilir. Gözlem bağlı güvenilirlik ise, birden fazla araştırmacının aynı zaman sürecinde bir durumu veya olayı ölçtüğü anlamına gelir. Ancak farklı araştırmacıların aynı şeyi gözlemlemeleri olası değildir (Kirk & Miller, 1986).

Bu çalışmada, araştırma sorularına ve sonuçlarına açık ve ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Elde edilen araştırma verileri yorumlanarak amaca uygun ve sonuçlarla uyumlu olarak derlenmiştir. Açık olmayan ve yanlış anlaşılmaya neden olabilecek cümlelerin

kullanılmamasına dikkat edilmiştir. Veriler oldukça açık, tutarlı ve net bir şekilde yazılmıştır.

Ayrıca çalışmanın her aşamasında geçerliğe ve güvenilirliğe yönelik tedbirler alınmıştır.

4.Bölüm

Bulgular ve Yorum

4.1. 1923-1950 Yılları Arasında Müfettiş Yetiştirme

Türkiye’de Cumhuriyetle birlikte eğitim sisteminde iyi gelişmeler olduğu görülmüştür. Sistemin gelişmesi ile beraber eğitimin alt sistemi olan teftiş ve eğitim müfettişlerinin yeterlikleri ve yetiştirmeleri konusunda farklı yöntemler kullanılmıştır.

Cumhuriyet’in ilk yıllarında daha çok geleneksel teftiş yaklaşımına uygun bir teftiş anlayışı kullanılmış ve bu yıllardan itibaren müfettişlerin rehberlik vazifesine vurgu yapılmıştır. Geleneksel teftişin amacı, eğitim programları hakkında öğretmeni bilgi sahibi etmek, eğitmek ve uygulamaları planlandığı şekilde yürütmektir. Böylece öğretmenin çabalarını iyileştirmeye, öz güvenini sağlamaya ve eğitimin niteliğini artırmaya ağırlık verilmektedir. Öğretmenlerin görev başında kontrol edilmesi eksiklerinin giderilmesi onların çalışmalarına daha verimli olmaları için etkilidir (Güneş, 2009). Cumhuriyetin kuruluş yıllarından müfettişler, okullara giderek gözlemler ve bu şekilde teftiş yapmaktadır. Bu dönemde teftiş algısı Türk eğitim sisteminde yerleştiği söylenebilir (Aydın, 2009).

Türkiye Büyük Millet Meclisi kurulduktan sonra 1 Mayıs 1920’de eğitim hizmetlerinin tümü “Maarif Vekâletine” verilmiştir. Bu dönemde “Maarif Vekâleti” teftiş kadrosu bakan adına vazife yapan üç müfettişten oluşmaktadır (Öz, 2003). Bir yandan ulusal kurtuluş savaş mücadelesi diğer taraftan yeni Türkiye Cumhuriyetin örgütlenme çabaları nedeni ile eğitim sistemi ve teftiş konuları üzerine pek çok çalışılmamıştır. Geçici dönem olarak adlandırılan 1920-1922 yıllar arasında bakanlıklar çalışmaları daha çok amaç belirleme ve amaçların gerçekleşmesi konusu üzerinde yapmıştır (MEB, 1993).

15 Temmuz- 15 Ağustos 1923 tarihleri arasında ilk defa toplanan “Maarif Heyeti” gündemine “Teftiş Heyeti Tüzüğü” ortaya çıkmıştır. Daha önce iki kişiden oluşan bu heyetin sayısı arttırılarak bir kurul haline gelmiştir. Aynı yıl içerisinde “Maarif Müfettişleri

Talimatnamesi” ile “İlk Tedrisat Müfettişlerinin Vazifelerine Dair Talimatname” yayınlanmıştır (Memişoğlu, 2001). Bu talimatname uyarınca müfettişin yetkileri, teftiş esasları ve müfettişliğin kuruluşu ayrıntılı olarak açıklanmaktadır. Ayrıca bu kurum, doğrudan bakanlık bünyesinde çalışan bir müdür ve on müfettişten oluşan Teftiş Kuruluna verilerek daha da güçlendirilmiştir.

Teftiş makamı bir Ekim 1923'tarihine kadar müdürlük iken bu tarihten sonra “Maarif Vekâleti Heyeti Teftişiyeye Riyaseti” olarak başkanlık adı verilerek değiştirilmiştir. “Maarif Müfettişleri Talimatnamesine” göre müfettişlerin görev yerleri Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirleneceği açıklanmıştır (Öz, 2003). Otuz dokuz maddeden oluşan bu yönetmelikte, müfettişlerin yetiştirilmesi ve geliştirilmesi ile ilgili herhangi bir hükme yer almazken sadece müfettişlik makamının kuruluşu, görevleri ve yetkileri ile teftiş esasları hakkında açıklamalara yer verilmiştir (Taymaz, 2011).

Daha sonraki süreçte 3 Mart 1924 tarihli “Tevhidi Tedrisat” Yasası gereğince tüm okullar “Maarif Vekâletine” bağlanmıştır. Bu durumun gereği olarak Teftiş Kurulu görevlilerinin tekrardan incelenmesi gündeme gelmiştir. Daha sonra ise ilk kez 1925 yılında Konya’da 1-20 Mayıs tarihleri arasında düzenlenen “Maarifi Umumi Müfettişleri” adlı kongrede bakanlar kurulunun da onayı alınarak "Maarif Müfettişi Umumilerin Hukuk, Salahiyeti ve Vazifelerine Dair Talimatname" hazırlanmıştır. Bu talimatnameye göre, tüm eğitim kuruluşlarını yasalara uygun bir şekilde teftiş etmek üzere “Müfettişi Umumiye ve Muavinlerinin” atanmasını öngörmüştür (Cengiz, 1992). Aynı zamanda adı geçen talimatnamede yani “Maarif Müfettişi Umumilerin Hukuk, Salahiyeti ve Vazifelerine Dair Talimatnamesinde” “Maarif Müfettişi” yerine, “Müfettişi Umumiliği” (Cengiz, 1992) kullanılmıştır. Bu kongrede bakanlık müsteşarı, teftiş kurulu başkanı ile on dört bakanlık müfettişi katılmıştır.

Aynı yönetmelikle teftiş kurulunun hangi görevi üstlendiği belirtmiştir. Buna göre, teftiş kurulu, eğitim ve öğretime, millî kültüre, kısacası genel eğitime ilişkin hususları teftiş ve kontrol etmekle görevli olduğu ve doğrudan bakanlık makamına bağlanmıştır. Bu yönetmeliğe göre başkan ve müfettiş umumilerin sahip oldukları hak ve yetki belirlenmiştir. Müfettişi Umumi Muavinleri Teftiş Kurulu Başkanının teklifi üzerine bakanlıkça tayin olmaları, Müfettişi Umumi Muavinleri, Müfettişi Umumilerin yetkilerine sahiptir (Su, 1974).

17.10.1926 tarihinde 789 sayılı “Maarif Teşkilatı” Kanununun yürürlüğe girmesi ile maarif emirlikleri kurulmuş ve müfettişlerin hak, yetki ve görevleriyle ilgili yönetmelik hazırlanmış, “Vekâlet Müfettişi” unvanı “Müfettişi Umumi” yerine kullanılmaya başlanmıştır. Ayrıca bu yönetmelikle beraber “Müfettiş Muavinliği” de kaldırılmıştır (Oktar, 2010). Vekâlet Müfettişleri de “Mıntıka” ve “Merkez” müfettişleri olarak iki gruba ayrılmış ve “Merkez Müfettişleri” de (terbiye ve tedrisat, idare, kütüphane ve müze müfettişleri) olarak kendi içinde üç gruba ayrılmıştır. “Mıntıka Müfettişleri” ise kendi bölgelerindeki tüm eğitim kuruluşlarını denetlemekle yükümlü kılınmıştır (Taymaz, 2003). “Mıntıka Müfettişleri” de maarif eminlerinin emrinde, maarif eminliği bölgelerinde bulunup kendi bölgeleri içinde tüm eğitim kurumlarını teftiş etmekle görevlendirilmiştir (Su, 1974).

Aynı zamanda, eğitim ve öğretim müfettişleri ile idari müfettişlerinin atanmasında aranacak koşullar belirlenmiştir. Eğitim ve öğretim müfettişi için en az beş yıl boyunca ortaöğretim kurumlarında ders vermiş olmak; idari müfettişlik için, orta öğretim kurumlarında veya eğitim müdürlüklerinde çalışma ve ilçe müfettişliklerinde en az beş yıl görev yapma koşulları aranmıştır. Eğitim ve öğretim müfettişleri, eğitim kurulu tarafından önerilen kişiler arasından seçilir, idari ve bölge müfettişleri ise “Müdürler Encümeni” tarafından önerilen adaylar arasından bakan tarafından seçilir ve atanırlar. En az 28 yaşında olma, üniversitenin bir bölümünden mezun olma veya bir yüksekokuldan mezun olmak, en az üç yıl ortaokul öğretmenliği yapmış olma ve bir yabancı dili de yazılmış eserlerden faydalanacak kadar bilme

mıntıka müfettişi olabilmenin şartlarından sayılmıştır (Su, 1974). Bu yıllarda çıkarılan kanunda müfettiş sayısı 22 ye çıkarılmış ve müfettişlerin üç sınıf olarak yani birinci, ikinci ve üçüncü sınıflar olarak adlandırmıştır.

İlköğretim müfettişlerinin seçimi ve eğitimi ilk defa 1927 yılında "İlk Tedrisat Müfettişleri Talimatnamesi" ile ele alınmıştır. Bu tarihten önce müfettişlerin atanmaları herhangi bir yetiştirilme programına tabi tutulmadan gerçekleştirilmiştir. Bu talimatnameye göre ilköğretim müfettişi olmak isteyen kişilerde 25-45 yaşları arasında olma, İlköğretim Okulu mezunu, 5 yıl ilkokul öğretmenliği yapma, kıdem ve liyakat sahibi olma koşulları aranmaktadır. Ayrıca, okul müdürü, müdür yardımcıları, öğretmenler doğrudan ilköğretim müfettişliğine atanma hakları olduğu açıklanmıştır. (Başar, 1993).

Aynı yıl içerisinde yayımlanan "İlk Tedrisat Müfettişleri Talimatnamesi" ile her ilçede en az bir ilköğretim müfettişinin olacağına karar verilmiştir. İlköğretim müfettişlerinin görev ve yetkilerini belirlemek için "İlk Tedrisat Müfettişleri Rehberi" yönetmeliğin çıkarılmıştır. Bu yönetmelikle denetim ve öğretime yol gösterme, görevlerin yerine getirme şekli, soruşturma ve diğer konularla alakalı kararlar yer almıştır (Sarıyar, 1997). Söz konusu bu yönetmelikteki esaslara göre uzun yıllar boyunca ilköğretim müfettişleri alım ve ataması gerçekleştirilmiştir. Müfettişler bu yönetmelikteki ölçütlere göre göreve getirilmiştir (Memişoğlu, 2001). Müfettişlerin teftiş alanlarından bilgi toplamak, çevrede sosyal incelemeler yapmak, bakanlık tarafından onaylanmamış eserlerin okunmasını engellemek, kitapların fiyatlarından daha yüksek fiyatlara satılmasına engel olmak, öğretmenlerin maaşlarını zamanında almalarını ve halk eğitim merkezlerinin açılmasını sağlamak gibi görevleri olduğu ifade edilmiştir (Aydın, 1998). Bu yıllarda ortaya çıkan kanun, yönetmelik ve tüzüklerle eğitim sisteminin bir alt sistemi olan teftişin gelişmesini sağlamıştır. Ayrıca bu dönemde ilk defa sistemli olarak ilköğretim teftişi ve bu hizmetleri yürütecek müfettişlerin yetiştirilmesi Milli Eğitim Bakanlığınca ele alınmıştır.

4 Nisan 1928 tarihine yürürlüğe giren 6379 sayılı kanuna göre Milli Eğitim Bakanlığı Umumi Müfettişler arasında eğitim kurumlarının sağlık durumlarını teftiş etmekle görevli olan ve Milli Eğitim Bakanlığına bağlı sağlık müfettişlerinin katılması sağlanmıştır. Böylece sağlık dairesi kuruluncaya kadar teftiş vazifeleri ile birlikte bu dairenin uygun gördüğü işleri yapmıştır (Su, 1974).

Daha sonra 1929 yılında ilköğretim müfettişlerinin uygulama sırasında karşılaşılan engelleri yok etmek, ortak bir uygulama şekli belirlemek ve denetimin daha verimli olmasını sağlamak hedefiyle “İlk Tedrisat Müfettişleri Rehberi” hazırlanarak müfettişlerin görevleri buna göre yapılması istenmiştir (Memişoğlu, 2001). Hazırlanan “İlk Tedrisat Müfettişleri Rehberi” yönetmeliğinin ilk dört maddesinde ilköğretim müfettişlerinin nitelikleri ve yeni Türk eğitim sisteminin gelişmesini kapsayan görevler belirlenmiştir.

Aynı zamanda 1929 tarihinde yürürlüğe giren Maaş Kanunu ile Başmüfettişlik unvanı kabul edilmiştir. Türkiye yönetim biçimi Cumhuriyet olması ile başlayan Atatürk inkılapları dönemi, öğretmenlere, müfettişlere yol göstermek ve rehberlik etmekle birlikte halkı aydınlatma, bilinçlendirme ve Atatürk inkılaplarının yayma ve koruma gibi görevleri üstlenmiştir. Bu dönemdeki müfettişlerle ilgili araştırmalar incelendiğinde görevlerinin özde yetiştirme, aydınlatma ve bilinçlendirme olduğu belirlenmiştir (Bilir, 1982).

Bu dönemde insan ilişkileri açısından incelenen teftiş uygulamaya geçirilmiştir. Öğretmenleri harekete geçirmek için duygularını ve heyecanlarını dikkate almaya özen gösterilmiştir. Eğitimin hedef ve süreçlerinin belirlenmesinin yanı sıra kişisel katılıma da önem verilmiştir (Bursalıoğlu, 1991). İnsan ilişkileri görüşünün özünü, resmi örgütlenme kapsamındaki gayri resmi grupların varlığını da kabul etmek oluşturur (Sağlam, 1985).

1931 tarihinde “Mıntıka Müfettişleri” “Vekâlet Müfettişi” (Merkez Müfettişi) olarak görevlendirilmiş ve “Maarif Emirlikleri” kaldırılmıştır. Daha sonra 1933 tarihinde çıkarılan, 2287 sayılı “Maarif Vekâleti Merkez Teşkilat Vazifeleri Hakkındaki Kanun” ile Millî Eğitim

Bakanlık kurumu genişletilmiştir. Böylece Cumhuriyet kurulduktan sonra çıkarılan talimatnamelerle önemli değişiklikler ve gelişmeler göstermiştir. Bakanlık Teşkilatı'nda ilk defa teftiş kurulunun yapısı ve görevleri kanun ile belirlenmiştir. Bu kanunda, teftiş kurulunun etkisi ve vazifeleri açıklanmış, müfettiş olacak adaylarda aranacak kriterler ve müfettişlerin eğitilmesiyle ilgili herhangi bir düzenlemeden bahsedilmemiştir (MEB, 1933).

31 Mayıs 1938 yılında çıkarılan 3407 sayılı “İlk Tedrisat Müfettişlerinin Muvazene-i Umumiye İçine Alınmasına Dair Kanun” ile ilköğretim müfettişleri genel bütçe içine alınmış olması, Bakanlık Müfettişleri ile aralarındaki maaş farkı kaldırılmıştır. Bu uygulamada müfettişler arasındaki öğrenim süresi bakımından ortaya çıkan farklılığın ortadan kaldırılması için yönetmeliğin üçüncü maddesinde ilköğretim müfettişliğine atanacaklar “Gazi Terbiye Enstitüsü” veya yabancı ülkelerdeki benzer okullardan mezun olma şartı getirilmiştir (Taymaz, 1981). Yasanın uygulanması ile ilköğretim müfettişi olabilmek için en az iki yıllık bir yükseköğrenim görmüş olma şartı getirilmiştir. Yani ilköğretim müfettişi olabilmek için “Gazi Terbiye Enstitüsünü” bitirmiş olma şartı aranmıştır (Bilir, 1991). Böylece bu görevi daha iyi bir şekilde yapılması için müfettişlerin niteliklerini artırmak amacıyla hizmet öncesi eğitimin gereği anlaşılmıştır.

Bu süreçte yürürlüğe giren yasa, genelge ve yönetmelikler incelendiğinde eğitim denetimi, teftişin ve bununla birlikte eğitim ortamının, Cumhuriyetin temel amaçlarını gerçekleştirmeye hizmet edecek bir disiplin ortamı yaratması amaçlanmaktadır. 23 Ekim 1939 tarihinde yayımlanan “İlk ve Orta Tedrisat Muallimlerinin Terfi ve Tecziyesi Hakkında Kanun” hükümlerinde öğretmenlerin davranış ve çalışmalarını kontrol ve gözlemeleme metodu ile denetlenmektedir. Öğretmenlere verilecek cezalar ve bu cezaları gerektirecek suçlar maddeler halinde belirlenmiştir (MEB, 1939). Aynı yıl içerisinde yürürlüğe giren kanun da müfettiş sayısı bir başkan ve 26 müfettiş olarak görülmüştür ve bunlardan üçü yurtdışındaki

öğrencilerin teftişinden sorumludur. Takip eden yıllarda Teftiş Kurulu kadrosunda artış göstermiştir ve bu artış, okul ve öğretmen sayısındaki artışla orantılı olmamıştır (Su, 1974).

1940'larından itibaren, zekâ ve mantık yöntemleri ile teftişe başlatılmıştır. Mantık yönetiminde istenen sonuçların belirlenmesini ve bunları sağlamada gerekli davranışları ve buna karşılık eğitim ile ilgili tüm bireylerin bu girişime katılmasını sağlamak için pratik zekâ öngörülmüştür. Böylece mesleki ve teknik öğretim müsteşarlığı bünyesinde 1941 yılında kabul edilen 1113 sayılı kanunla ikinci bir Teftiş Kurulu kurulmuş ise de daha sonra ihtiyaca binaen bu kurul 2287 sayılı kanun ile kurulmuş olan Teftiş Kurulu ile birleştirilmiştir (Bursalıoğlu, 1991).

15 Eylül 1941 Tarihinde Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan yönetmelikte ortaokullardaki teftişle ilgili ayrıntılı bilgi verilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin zamanlarının çoğunu okulda geçirerek öğrencilere davranışlarıyla örnek olup, özellikle göreve bağlılık ve düzenli olma ilkelerini benimsemelerini sağlamak olmuştur. Diğer yandan bu dönemde “Maarif Vekâleti” yeni atanan genç öğretmenlerin denetlemekle vazifeli müfettişlerden “Sık sık genç Cumhuriyet öğretmenlerinin yaşadığı zorluklar ve sorunları dikkate alarak Cumhuriyet'in esaslarına göre eğitim ve öğretim ortamı oluşturulmasına hizmet edilmesi” bildirilmiştir (MEB, 1941).

1945 yılında “Maarif Vekâleti” tarafından 4737 sayılı “Merkez Teşkilat Görevleri” Kanunundaki değişiklikler kabul edilene kadar, bakanlık müfettişlerinin işe alınmalarında, maarif müfettişlerinin “Hukuk, Salahiyet ve Görevlerine” ilişkin talimatnamesinde belirtilen kriterler dikkate alınmıştır. Adı geçen kanunda değişiklik yapılarak müfettiş adaylarında; üniversite veya bir yüksekokulu başarı ile tamamlama, orta veya iyi okullarda en az sekiz yıl öğretmenlik ve bu dönemde en az üç yıl yöneticilik vazifelerini başarı ile yapmış olma kriterleri aranmıştır (Su, 1974). 27 Temmuz 1945 tarihinde müfettişlerin hizmet içi eğitimi ile

daha önce yayınlanan ilköğretim staj yönetmeliğinin uygulanmasında ciddi anlamda özen gösterilmiştir.

1945 yılında ilköğretim müfettişlerinin hizmet öncesi eğitimleri ile ilgili bir staj yönetmeliği uygulanmıştır. Bu yönetmelik 3407 sayılı kanunda belirtilen eğitim kurumlarından mezun olanların, ilköğretim müfettişliğine stajyer olarak atanacakları esasını getirmiştir. 10 madde halinde düzenlenen yönetmelikte staj süresi stajın nerelerde yapılacağı stajyerin yapacakları işler, stajyerler hakkında yapılacak işlemler konusuna açıklık getirilmiştir (Su, 1974). Buna göre müfettişler stajlarının bir takvim yılı kadar yapılması gerekmektedir. Müfettişler stajlarının en az beş ayını atandıkları bölgenin köy enstitülerinde yapmaları ve en az bir ayını Milli Eğitim Müdürlüğüne ve son altı ayının bakanlıkça uygun görülen bir ilköğretim müfettişinin yanında yapmaları gerekmektedir. Böylece köy enstitüsünde yapılan staj ve bu sürede müfettişler enstitü öğretmenlerinin yaptığı her işi yaparlar ve enstitü müdürlüğünde sicil eğitimi alırlar ve milli eğitim müdürlüğünde çalıştıkları sürede dairenin çeşitli işlerini yapıyorlar ve bir ilköğretim müfettişi yanında müfettişliğin gerektirdiği işleri yapmaları gerekmektedir. Staj süresi bitikten sonra stajyer hakkında, karar köy enstitüsü, Milli Eğitim Müdürlüğü ve ilköğretim deneticisinin hazırladığı raporlara göre işlem yapılır. Başarılı olduğu takdirde ilköğretim denetçiliğinde atanırlar ve başarısız olanlar bir kez daha tekrardan stajyer olarak devam edebilirler eğer yine bu süre sonunda başarısız olurlarsa almakta oldukları maaşla öğretmenliğe atanırlar (Başar, 2000).

1945-1946 tarihler arasında 4926 sayılı kanunla teftiş kurul kadrosu 39'a yükseltilmiş ve bu yükselme hiçbir zaman okul ve öğretmen sayısı ile orantılı olmamıştır (Su, 1974). Gazi orta öğretmen okullunun eğitim bilim şubesi, Milli Eğitim Bakanlığı'na bu şubenin yönetici ve müfettiş yetiştiren yükseköğretim üzerine kurulmuş bir uzmanlık kurumu haline getirilmesi üzerine durulmuştur. 1946-1947 tarihler arasında birinci sınıf öğrenci almaya başlamıştır

(Ayas.1948). Ancak bölümün olumlu yönde geliştirilmediği görülmüştür. Bu durum, yeterli sayıda ve nitelikte sahip müfettiş yetiştirme işini olumsuz olarak etkilemiştir

1949'da alınan bir kararla bakanlık müfettişlerinin çalışma şekli değişmiştir. Bakanlık emri ile teftiş bölgelere oluşturmuş ve bu bölgelerde bakanlık müfettişleri dağıtılmış fakat kısa bir süre sonra bu karar iptal edilerek sebebi bu uygulamadan istenilen sonuç alınmadığından dolayı vazgeçildiği açıklanmıştır. 1950 tarihlerde bakanlık müfettişleri Ankara, İstanbul ve İzmir merkezlerinde toplanmıştır (Taymaz, 2011).

Bu (1923-1950) süreçte müfettişlerin yetiştirilmesi ile ilgili çalışmalar incelendiğinde eğitim müfettişleri ile ilgili birçok değişiklikler getirilmiş ve teftişin gelişmesi için farklı yönetmelikler kullanılmıştır. Bu dönemde hem kontrol odaklı bir eğitim anlayışının olması hem de eğitim sisteminde müfettişliğe daha fazla önem verildiği görülmektedir.

4.1.1. 1923- 1950 yılları arasında teftişle ilgili hazırlanan yasalar. Türkiye Cumhuriyeti'nde tüm kurum ve kuruluşları, yasalar çerçevesinde hak ve yükümlülüklerine göre, görevlerini yürütmektedir. Eğitim sisteminin en önemli ve vazgeçilmez alt sistemlerinden biri olan teftiş kurumları da yasalara, yönetmeliklere ve yönergelere dayalı olarak görevini sürdürmektedir. Bu yönetmelikler ve kanunları dönemler arasında incelenmektedir. 1923-1950 yılları arası yeni cumhuriyetin ilk yıllarında teftiş ile ilgili hangi tüzük ve yönetmelikler ortaya çıkmış ve eğitim sisteminde nasıl kolaylık sağlamış incelenmektedir.

1923 yılında yayımlanan "Maarif Müfettişleri Talimatnamesi" adlı yönetmeliğin "Teşkilat" bölümünde denetim heyetinin eğitim ve öğretime, eski eserlere, milli kültüre kısacası eğitimle ilgili tüm konuları teftiş etmekle vazifeli ve direk bakanlık makamına bağlı bir müdürle on denetmenden ibaret olduğu kaydedilmektedir (MEB, 1977).

3 Mart 1924 tarihinde yayınlanan "Tevhit-i Tedrisat Kanunu" ile okulların tümü "Maarif Vekâletine" bağlanmıştır. Daha sonra "Maarif-i Umumi Müfettişleri" toplantısı 1-20 Mayıs 1925 tarihlerinde Konya'da yapılmış ve bu toplantıda "Maarif Müfettişi Umumilerin

Hukuk, Salahiyeti ve Vazifelerine Dair Talimatname” Bakanlar Kurulu tarafından onaylanmıştır (Cengiz, 1992).

22 Mart 1926, yürürlüğe konan 789 sayılı "Maarif Teşkilâtına Dair Kanun" çıkarılmıştır. Bu kanunda ilköğretim müfettişliği hizmetine de yer verilmiş ve kanunun 7 maddesinde ilkokul denetmenlerinin orta muallim okulu mezunlarından seçilmesine dair bir hüküm getirilmiştir. Ayrıca bu yönetmelikle “Maarif Eminlikleri” kurulmuş, Teftiş Kurulu Başkanlığı kaldırılmış, bakanlık müfettişleri talim o terbiye kuruluna bağlanmıştır (Milli 1980).

1927'de yayınlanan "İlköğretim Müfettişleri Talimatnamesi" ile her ilçede en az bir ilköğretim denetmeni olacağına karar verilmiş ve ilköğretim denetmeni için "İlköğretim Müfettişleri Kılavuzu" yayınlanmıştır (Aydın, 1982). Bu yönetmelikte aranacak nitelikler, ilköğretim müfettişlerinin atamalarında belirtildiği gibi, müfettişlerin yetki ve sorumlulukları, müfettişlere verilecek cezalara bağlı, olacakları organlar, görevlerini yaparken neler edecekleri ve nasıl davranacakları da ayrıntılı olarak belirtilmiştir (Bilir, 1982).

1929 yılında 1452 sayılı “Maaş Kanunu” ile müfettiş sayısının 19 olduğu ve bunlardan ikisinin yurtdışında öğrenci müfettişliği yapmakta olduğu belirlenmiştir. 1931 yılında 1834 sayılı kanunla “Müfettiş-i Umumiye” yerine “Vekâlet Müfettişi” unvanı verilmiş ve müfettiş muavinliği kaldırılmıştır (MEB, 1933). 1933 yılında 2287 sayılı kanunla Milli Eğitim Bakanlığı, bu yasanın 10. maddesinde Teftiş Kurulunun oluşturulmasını ve görevlerini belirlemiştir (Öz, 2003).

1938 yılında “İlk Tedrisat Müfettişlerinin Muvazene-i Umumiye İçine Alınmasına Dair Yasa” ile ilköğretim müfettişlerin umumi bütçeye dâhil edilmesi ve müfettişlerin eğitim süresi farklılıklarını ortadan kaldırılması için Gazi Terbiyesi Enstitüsü mezunu koşulu getirilmiştir (Taymaz, 1981).

1939 yılında yürürlüğe giren 3656 sayılı kanunda müfettiş sayısı 26 müfettiş ve bir başkan olarak görülmüştür. Bunlardan üçünün yabancı ülkelerde öğrenci müfettişi olarak görevlendirilmiştir. 4926 sayılı kanunla teftiş kurulu kadrosu 39'a yükseltilmiş ise de bu yükselme hiçbir zaman okul ve öğretmen sayısını yükselmesi ile orantılı olmamıştır (MEB, 1977).

Mesleki ve Teknik Eğitim Müsteşarlığı kuruluşunda 1941 yılında kabul edilen 1113 sayılı kanun ile ikinci bir Teftiş Kurulu oluşturulmuş ve ihtiyaç üzerine bu kurul 2287 sayılı kanunla kurulan "Teftiş Kurulu" ile birleştirilmiştir (Su, 1974). 1945 yılında yayınlanan "İlköğretim Müfettişleri Staj Yönetmeliği" ile müfettişlerin hizmet içi eğitimine ilk kez değinilmiştir (Başar, 2000).

Böylece 1945-1946 tarihler arasında 4926 sayılı kanunla teftiş kurul kadrosu 39'a yükseltilmiştir (Su, 1974). 1949 yılında ilköğretim müfettişleri 5442 sayılı İl İdare Kanunu uyarınca vali adına verilen incelemeler ve soruşturmaları yürütmektedirler (MEB, 1949).

4.1.2. 1923-1950 yılları arasında müfettiş yetiştirme yolları. Cumhuriyetin ilanından sonra eğitim sistemine verilen önemle birlikte müfettiş yetiştirme ile ilgili gelişmeler sağlanmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında geleneksel teftiş yaklaşımı uygulanmıştır.

1923 yılının Temmuz ve Ağustos aylarında ilk defa gerçekleştirilen "Maarif Heyeti" toplantısında "Teftiş Heyeti Tüzüğü" gündeme girmiştir. Bu tüzükle birlikte teftiş sayısı artarak bir kurul haline gelmiştir. Bu tarihte yürürlüğe giren yönetmelikler incelendiğinde müfettişlik makamı, görevleri, yetki ve esaslarından söz edilirken, müfettişlerin yetişmesi ile ilgili herhangi bir yöntem ortaya koyulmamıştır. 1923 yıllarına kadar teftiş makamı bir müdürlük idaresi iken bu tarihten sonra "Heyeti Teftişkiye Riyaseti" olarak değiştirilip başkanlık olmuştur (Öz, 2003).

1926 yılından itibaren uygulanan on yıllık gelişme programında, müfettişlerin hizmet öncesi eğitimi ile yetişmeleri uygun görülmüştür. Müfettişlerin hizmet öncesi eğitim ile

yetiştirilmesi hakkında bazı araştırmalar yapılmıştır. Başara (1998) göre müfettişlerin önce görevlendirip sonra yetiştirmek yerine, ilk önce yetiştirilip sonra göreve atanmaları uygun görülmüştür. Aynı zamanda hizmet öncesi ve hizmet içi eēitimle beraber uygulanması ve birbirinin tamamlayıcı olarak düşünülebilir. Bu şekilde eēitim sisteminde ve kendi mesleēinde daha hakım ve verimli olabilmeleri dşnlmştr. Bu dönemde Türkiye’de ilköēretim müfettişi yetiştirme işi tek bir kurum yoluyla yani Gazi Terbiye Enstitüsü Pedagoēi bölümünde yapılmaktaydı. Böylece tek bu kurumun müfettişi yetiştirmesi eēitim sistemindeki müfettişi ihtiyacını karřılamadıēı için müfettişi eksikliēini gidermek amacı ile ‘‘Gazi Orta Muallim Mektebini’’ bitirmiş olan orta dereceli okul ēretmenleri mfettiřliēe alınmaları konusunda teşvik edilerek atanmaları uygun görülmüştür (MEB, 1993).

Bu tarihlere kadar müfettişler herhangi bir yetiştirme programından geçirilmeden atanmaları saēlanmıřtır. Ancak, ilköēretim müfettişlerinin yetiştirilmesi hususu ilk defa bu 1927 yılında ‘‘İlk Tedrisat Müfettişleri Talimatnamesi’’ ile ele alınmıştır. Bu talimatnameye göre ilköēretim mfettiřliēine atanacak adaylardan, ilk ēretmen okulu mezunu olma, 25-45 yaşları arasında olma, en az 5 yıl ilkokul ēretmenliēi yapma, kıdem ve ehliyet sahibi olma şartları aranmıştır (Başar, 1998). Bu şartların aranması ile müfettişlerin daha verimli ve alanlarında bilgi ve tecrübe sahibi olmalarının saēlanmak istendiēi söylenebilir. Bunun yanında 1926-1927 yılları arasında orta ēretim okullarında müfettişi yetiştirmek amacı ile ilk önce edebiyat ve daha sonra pedagoēi bölümleri açılmıştır.

1929 yılları yrrlēe giren ‘‘İlk Tedrisat Mfettiřliēine Talip Olanların Seçilme şartları Hakkında Talimatnamede’’ ilköēretim mfettiřliēine atanacak olanlar da ‘‘Maarif Vekâleti’’ tarafından tespit edilen merkezlerde imtihana girerek, yapılan yazılı ve sözlü imtihanı kazanmak koşulu aranmıştır. Böylece sınavdan başarılı olanlar ilköēretim müfettişi olarak atanmaya hak kazanmışlardır (MEB, 1993). İlgili zaman aralıēı incelendiēinde, yıllar

içerisinde eğitim sistemi üzerine durularak iyi ve nitelikli eğitim sistemine sahip olabilmek için farklı yöntemler geliştirildiği söylenmektedir.

Müfettişlerde yükseköğrenim şartının aranması ile ilgili 31 Mayıs 1938 yılında çıkarılan 3407 sayılı kanuna göre ilköğretim müfettişi olmak için en az iki yıllık bir yükseköğrenim eğitimi görme şartının getirilmiştir (Bilir, 1991). Bu değişiklik dönemin, müfettişlikle ilgili en iyi gelişmelerinden biri sayılabilir. Bu değişiklik ile birlikte müfettişler görevlerini daha verimli bir şekilde yerine getirdikleri, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimle bilgi düzeylerinin artırarak daha verimli oldukları söylenebilir. Sonraki yıllara bakıldığında 1945 tarihinde İlköğretim Müfettişlerinin hizmet öncesi yetiştirilmeleriyle alakalı staj yönetmenliği yayınlanmıştır. Bu yönetmenlik 3407 sayılı kanunda belirtilen eğitim kurumlarından mezun olanların, ilköğretim müfettişliğine stajyer olarak atanacakları esasını getirmiştir. Kanun on madde halinde düzenlenmiş olup, yönetmelikte staj süresi, stajın nerelerde yapılacağı, stajyerin görevleri, stajyerler hakkında yapılacak işlemler hususunda açıklamalar yapılmıştır (Su, 1974).

Ayrıca yönetmelikle birlikte müfettişlerin stajlarını bir takvim yılı kadar yapma şartı getirilmiştir. Staj süresinin en az beş ayını görevlendirildikleri bölgenin köy enstitülerinde yapmaları, bir ayını Milli Eğitim Müdürlüğü'nde, son altı ayını da bakanlıkça uygun görülen bir ilköğretim müfettişinin yanında yapmaları zorunlu kılınmıştır. Staj süresi biten stajyer hakkında, köy enstitüsü, milli eğitim müdürlüğü ve ilköğretim deneticisinin hazırladığı raporlara göre işlem yapılmaktadır. Başarı gösteren adaylar ilköğretim denetçiliğine atanır, başarısız olanlar bir yıl daha stajyerliklerine devam ederler. Eğer bu süre sonunda tekrar başarısız olurlarsa, almakta oldukları maaşla birlikte öğretmenliğe atanırlar (Başar, 2000). Staj yönetmenliğinin getirilmesi müfettişlerin görevlerinde başarı göstermeleri açısından birçok yönden faydalı olduğu yorumu yapılabilir. Müfettişlerin mesleğe başlamadan iyi bir deneyim

kazandıkları ve daha verimli olabildikleri söylenebilir. Staj yaptıkları yerlerden çalışan tecrübeli kişilerin bilgi ve deneyimlerinden, görev başında faydalanabileceklerdir.

1945-1946 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'nca "Gazi Orta Öğretim Okulu" eğitim bilim şubesi müfettiş yetiştirmek amacı ile kurulmuş ve birinci sınıf öğrenci almaya başlamıştır. Bir yıl sonra "Gazi Terbiye Enstitüsü", yönetici ve müfettiş yetiştirme hedefi ile açılmış ve öğrenci almaya başlamıştır. Bu enstitü'den beklenen verim alınamadığı için 1950 yılında İstanbul'da Atatürk Eğitim Enstitüsü Pedagoji bölümü müfettiş yetiştirmek amacı ile açılmış ve teftiş işini daha sistemli olarak yürütülmesini sağlamıştır (Ayas.1948).

4.2. 1950-1980 Yılları Arasında Müfettiş Yetiştirme

Türk eğitim sisteminin bir alt sistemi olan teftiş 1950-1980 tarihler arası incelendiğinde bu dönemde müfettişlik mesleği ve müfettişlerin yetiştirilmesi ile ilgili farklı yöntemler kullanılmıştır. Daha önceki dönemde bahsedildiği gibi 1950 yıllarında bakanlık müfettişleri Ankara İstanbul ve İzmir merkezlerinde toplanmış ve bu yıl içerisinde İstanbul'da Atatürk Eğitim Enstitüsü Pedagoji bölümü müfettiş yetiştirmek amacıyla açılmıştır (Taymaz, 2011). Daha sonra 1954' yıllarında Milli Eğitim Bakanlığı kurulmuş ve "Bakanlık Vazifeleri Hakkındaki" 2287 sayılı yasa ile 4337, 4926 ve 5021 sayılı yasalara değişiklik yapılarak 6389 sayılı kanun çıkarılmıştır. Bu kanunla bakanlık ve yabancı ülkelerdeki aday müfettişlerinin atanmasıyla alakalı hükümler getirilmiştir (Taymaz, 2003).

Böylece 1954 yılında yayınlanan yönetmeliğine göre müfettişin görevlendirme işi belirtilen hükümlere göre yapılması uygun görülmüştür. Ancak bu yönetmelikte, kütüphane, müzeler, eski eserler ve sağlık Müfettişlerinin atamalarında orta dereceli mekteplerde eğiticilik ve yöneticilik yapmış olma koşullarının aranmayacağı ifade edilmektedir. Bu yönetmeliğin 65'inci maddesinde, yardımcı müfettişlerin gelişmeleri için deneyimli müfettişlerin yanında en fazla bir yıl çalışmaları gerektiği ifade edilmiştir. Yönetmeliğin 66. maddesinde ise, müfettişlere mesai dışı saatlerde mesleki toplantı ve seminerler düzenlemek,

staj ayarlamak, bilgi ve genel kültürlerini arttırmak, tahkik ve araştırmalar yapmak üzere, gelişmiş ülkelere gönderilebilecekleri belirtilmiştir. Belirlenen konular çerçevesinde yetişen müfettişler müfettişliğinde görevlerini en iyi şekilde yerine getirecekleri düşünölmüştür (MEB, 1967).

Daha sonra 25.06. 1958 tarihinde, 7135 sayılı kanunla 4307 sayılı kanunda değişiklik yapılmış ve ilkokul öğretmenlerinden yeterli olanların kursla ilköğretim müfettişi olarak yetiştirmeye karar alınmıştır. Bu kararın uygulanmasında doğal olarak müfettişler arasında kalite ve menşe farklılığını yeniden ortaya çıkarmıştır. Ayrıca 222 sayılı ilköğretim ve eğitim yasasının 23 maddesinde, gereklilik durumunda kurs yoluyla ilköğretim müfettişi yetiştirilebileceğini belirtmesi bu uygulamayı desteklemiştir. Böylece, 1966 yılına kadar ilköğretim müfettişlerinin yetiştirilmesi kurs yoluyla sürmüştür (bilir, 1982).

5 Ocak 1961 tarihinde yürürlüğe konan 222 sayılı “İlköğretim ve Eğitim” Kanununun 23. maddesinde ilköğretim müfettişi adaylarda aranacak koşullar, müfettişlerin vazife ve sorumluluklarını açıklamıştır. Aynı maddenin (b) fıkrasında ise gerektiğinde ilkokul öğretmenlerine kurslarla eğitim vererek ilköğretim müfettişi yetiştirilmiştir. Böylece 1960 lı yılların sonlarına kadar kurs yolu ile müfettişi yetiştirmesine devam edilmiştir (bilir, 1982).

1961'de yayınlanan “İlköğretim ve Eğitim Kanununa” göre, ilköğretim müfettişleri, ilkokul öğretmenliği yaptıktan sonra eğitim enstitülerini veya yabancı bir ülkedeki benzer bir okulu tamamlamış olanlar arasından seçilmektedir. Bununla birlikte ilkokullarda minimum sekiz yıl veya ilkokulda, ilkokul müdür yardımcılığında bulunmak şartıyla 6 yıl veya iki yıl ilköğretim öğretmenliği yapmış olanlardan atanmaktadır. Ancak başarıları ve müfettişlik için yeterli nitelik ve kriterlere sahip olan ve açılan kurslardan başarılı ile geçen ilkokul öğretmenleri, bakanlıkça ilköğretim müfettişi görevine atanmıştır. Ancak, ilköğretim müfettişlerinin eğitimine ilişkin hükümler bu yasaya dâhil edilmemiştir. Kanunda müfettişi seçimi ile ilgili konular, 1962 tarihinde yayımlanan “İlköğretim Müfettişleri Yönetmeliği’ne”

değiştirilmeden aktarılmıştır. Yönetmelikte, müfettişlik için gerekli nitelikler ve bu niteliklere sahip kişilerin seçiminde kullanılacak nesnel ölçütler saptanmadığından seçme sürecine şeffaflık getirilmemiştir. Ayrıca, yasada olduğu gibi, müfettişlerin eğitimi ile ilgili herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır (Başar, 1998).

1962’de yayınlanan “İlköğretim Müfettişleri Yönetmeliği” Cumhuriyet döneminin üçüncü yönetmeliği olup “Genel Hükümler” bölümünde ilköğretim müdürlükleri, ilköğretim okulları, halk eğitim merkezleri, türlü dershaneler ve çocuk kitaplarının teftişi etmekle görevlidir. Ayrıca bu kuruluşlarda vazifeli eğitimcilere rehberlik edilmesi ve yetiştirilmesi, ilköğretimle alakalı tahkik ve araştırmaların yapılması, okul arsaları seçimi gibi bölümünde belirtilen konularda ilköğretim müfettişlerine sorumluluk yüklemektedir (Su, 1974).

Müfettişlerin görevleri 1962 yılında yayımlanan “İlköğretim Müfettişleri Yönetmeliğinde” ilköğretim müfettişlerinin görevleri bölümünde açıklanmıştır. Söz konusu görevler öğretmen, eğitimci ve yöneticilerin iş başında eğitilmeleri, mesleki bilgilerinin geliştirilmeleri ve rehberlik gibi konular olduğu belirlenmiştir. Aynı yıl gerçekleşen Milli Eğitim Bakanlığı Şurasında öğretmeni iş başında eğitmeye ve yetiştirmeye yönelik konular tartışılmıştır (Ece, 2007).

Müfettişler ayrıca ulusal bayramın uygun şekilde kutlanmasını sağlamakla yükümlüdür (Aydın, 2007). 1963 ve 1969’da yürürlüğe giren yönetmeliklerde, ilköğretim müfettişlerinin seçilmesi ve eğitilmesiyle ilgili bir düzenleme yapılmamıştır. 1969 yılında çıkarılan yönetmelikler, ilköğretim müfettişlerinin bölge merkezinin il merkezi olmasını sağlamış ve “İlköğretim Müfettişleri Kurulu”, “İlköğretim Müfettişleri Kurulu Başkanı” ve “Başkan Yardımcıları” gibi yenilikleri getirmiştir (Başar, 1998). 1969 yılında yayımlanan "İlköğretim Müfettişleri Yönetmeliği" ile teftiş sisteminde "İlköğretim Müfettişleri Kurulu" adlı yeni bir kurum oluşturulmuştur. Söz konusu yönetmelikte, müfettişin görevlerine yerine kurulun görevleri ifadesi kullanılmaya başlanmıştır (Koçer, 1992). Bu yönetmelikte kurulun

görevleri; denetleme ve teftiş, iş başında eğitim ve mesleki yardım, araştırma ve soruşturma olarak belirlenmiştir (Koçer, 1992).

Teftiş kurulunun görevi 1967’de yürürlüğe giren “Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği’nin” 1. maddesinde şöyle açıklanmıştır:

“Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu”, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından teftişe tabi kurum ve kuruluşları inceleyerek ve denetleyerek, yöneticilerin, öğretmenlerin ve devlet çalışanlarının mesleki gelişimine yol açan profesyonel araştırma ve geliştirme çalışmaları yapan bir kuruluştur (Yalçınkaya, 1990).

Ayrıca bu yönetmelikte, teftiş çalışması sırasında müfettişlerin dikkat etmesi gereken hususlar, eğitimde hedeflere ne kadar ulaşıldığı, müfettişlerin teftiş kurulundaki yükümlülükleri, temel teftiş hizmet çeşitleri ve bu teftiş servislerinin pratik yöntemleri ayrıntılı olarak açıklanmıştır (Yalçınkaya, 1992).

Aynı yönetmelikle ilköğretim müfettişlerinin görevleri kısaca şu şekilde özetlenmiştir.

- İlköğretim Müdürlüklerini denetlemek,
- Resmi ve özel ilköğretim denetlemek,
- Okul öncesi eğitimi denetlemek,
- Yetişkinler eğitimi kurumlarını denetlemek,
- Çocuk kitaplıklarını denetlemek,
- Bütün dersane ve kursların çalışmalarını denetlemektir.

Aynı zamanda bu kurumlardaki görevlilerin işbaşında yetiştirilmelerine yardımcı olmak, gerekli araştırmaları yapmak ve verilecek soruşturma vazifelerini yerine getirmektir (Taymaz, 2005).

1969-1970 öğretim yılında ortaokul ve lise sayısı 1815'e öğretmen sayısı 19122'ye yükselmiştir. Bu arada kolejler açılmış, Öğretmen Okulları, Ticaret Liseleri, Erkek ve Kız Sanat Enstitüleri de dokuz on katı artmıştır. 5439 sayılı kanunun 2. maddesine göre müfettiş

sayısına artış görülmüştür. Ancak bu artış, kuruluşların ve öğretmenlerin artışıyla orantılı olamamıştır (MEB, 1977)

1973 yılında bazı müfettişler, rehberlik hizmeti ve soruşturma işlerinin beraber yürütülmesinin zorluğu nedeniyle yalnız soruşturma işlerine ayrılmıştır. Söz konusu bu uygulamaya ilerleyen yıllarda da belli aralıklarla devam edilmiştir (Öz, 2003). Teftiş Kurulu, teftişlerde kaynak yetersizliğini gidermek ve müfettişlere yardımcı olmak için aşağıdaki kitapları yayınlamıştır (Öz, 2003):

- Ders teftişlerinde dikkate alınacak esaslar (1967).
- Adli ve idari tahkikat rehberi (1968).
- Müessese teftişlerinde dikkate alınacak esaslar (1969).
- İmtihan teftişlerinde dikkate alınacak esaslar (1969).
- Orta dereceli, özel, azınlık ve yabancı okullarda yapılacak teftiş ve soruşturmalarda dikkate alınacak esaslar (1970).

Daha sonra 1971 – 1972 yıllarında “grupla teftiş” denemesine gidilmiştir. Bir yıl sonra 1973’ tarihlerinde ise grupla teftiş rehberi uyarınca uygulaması genel olarak yayılmış ve kullanılmıştır. Aynı zamanda 1972-1973 öğretim yıllarından itibaren müfettişlerin bazıları araştırma işlerine görevlendirilmiş ve bu görevin sırayla yapılması uygun görülmüştür. Böylece on dört yardımcı ve rehber müfettiş olması beklenen müfettişlerin denetimle beraber araştırma ve soruşturma işlevini de yürütmeleri rehberlik, yardımlaşma ve değerlendirme süreçlerinin güçleşmesine ortam hazırladığı düşüncesiyle böyle bir uygulamaya gidilmiştir (Su, 1974).

1977-1978 eğitim-öğretim yılının sonunda, bakanlığın emriyle grupla denetimden, bireysel denetime geçilmiştir. Ayrıca, 1980’de “Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Koordinatörlük Hizmet içi Yönetmenliği” yayımlanmıştır. Söz konusu yönetmeliklere göre,

İstanbul ve İzmir'de iki koordinatörlük kurulmuş ve bir başmüfettiş koordinatör olarak atanmıştır (Taymaz, 2005).

1980'de yürürlüğe giren “İlköğretim Müfettişleri Tayin ve Nakil Yönetmeliğine” göre ilköğretim müfettişlerinin atanmaları için şu koşulların sağlanması gerekmektedir. Sekiz yıl bir ilkokulda öğretmenlik yaptıktan sonra, Yüksek Öğretmen Okulu eğitim bölümünü ya da eğitim enstitüsünü tamamlama, son beş yıl öğretmenlik görevinde disiplin cezası almamış olma (“maaş kesimi” cezası hariç) koşulları aranmıştır. Ayrıca, bu yönetmelikte belirtilen niteliklere sahip kişilerin yokluğunda, ilkokul öğretmenlerinden veya en az beş yıldır başarılı bir şekilde çalışmakta olan müdürlerden seçilecektir. Eğitim Enstitülerinde üç yıllık Türkçe, Sosyal Bilgiler, Matematik veya Fen Bilgiler eğitimini tamamlayanlar, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından açılan 600 saatlik teftiş kursuna tabi tutulmuş ve başarı ile bitirenler ilköğretim müfettişliğine atanmıştır (Yalçınkaya, 2003).

4.2.1. 1950-1980 yılları arasında teftişle ilgili hazırlanan yasalar. 1954' yıllarda 2289 sayılı kanunla Milli Eğitim Bakanlığı kuruluş ve işlevleri hakkında, 4337, 4926 ve 5021 sayılı yasalara değişiklik yapılmasını sağlayan 6389 sayılı kanun çıkarılmıştır. Bu kanunla bakanlık ve dış ülkelerdeki aday müfettişlerinin atanması ile alakalı hükümler getirilmiştir (Taymaz, 1981).

Bakıldığında 1958 yılında 222 sayılı kanunla “İlköğretim ve Eğitim Yasasının” 23. maddesi, gereklilik durumunda kurs yoluyla ilköğretim müfettişi yetiştirilebileceğini belirtilmiştir. Böylece bu yöntem 1966'lara kadar kursla ilköğretim müfettişi yetiştirilmeye devam etmiştir (Bilir, 1982).

05.01.1961 tarihinde 222sayılı kanun 23 maddesi ile bu maddeyi değiştiren 2917 sayılı kanunun 5 maddesinde, ilköğretim merkezlerinin rehberlik, denetim ve soruşturma işlerini yürütmek üzere ilköğretim müfettişleri görevlendirilmiştir (Bilir, 1982).

1962 yılında yayınlanan “İlköğretim Müfettişleri Yönetmeliğinde” ise ilköğretim müfettişlerinin vazifeleri bölümünde; öğretmenlerin, eğitimcilerin ve yöneticilerin işbaşında eğitilmeleri ve mesleğe yönlendirilmeleri gibi konular yer almaktadır (Ece, 2007).

1963 yılında açıklanan “İlköğretim Müfettişliği Yönetmeliği” ile ulusal bayramların iyi bir şekilde kutlanmasını sağlamak müfettişlerin sorumluluğunda olduğu bildirilmiştir (Aydın, 1982).

1965 yılında 657 sayılı “Devlet Memurları Kanunu’nun” 10. maddesi, memurların denetim raporlarının sicil dosyalarına konulacağını belirtmiştir. 1969 tarihinde yayımlanan “İlköğretim Müfettişleri Yönetmeliği” ile teftiş sisteminde “İlköğretim Müfettişleri Kurulu” adlı yeni bir kurum oluşturulmuştur. Söz konusu yönetmelikte müfettişlerin işlevleri yerine kurulun işlevleri açıklanmaktadır (Aydın, 2007). 1970 yılında 1261 sayılı yasa ile Teftiş Kurulu Başkanı Milli Eğitim Bakanlığı’nın tabii azası olarak atanmıştır (Taymaz, 2005).

14.06.1973 tarihinde kabul edilen 1739 sayılı “Milli Eğitim Temel Kanununun” 17’nci maddesine göre milli eğitimin hedefleri sadece resmi ve özel eğitim kuruluşlarında değil, her yerde ve her fırsatta uygulamaktadır. Aynı yasanın 56’ncı maddesinde, bu yasaya uygun olarak hükümet tarafından eğitim hizmetlerinin uygulanmasından ve denetlenmesinden Milli Eğitim Bakanlığı sorumludur (MEB, 1977).

Bu dönemin son yönetmenliği olarak 1980 tarihinde “Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Koordinatörlük Hizmet İçi Yönetmenliği” yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelik doğrultusunda İstanbul ve İzmir illerinde iki koordinatörlük kurulmuş ve koordinatörlük vazifesine birer başmüfettiş atanmıştır (Taymaz, 2003).

4.2.2. 1950-1980 yılları arasında müfettiş yetiştirme yolları. 1950-1980 tarihler arasında müfettiş yetiştirme konusunda yapılan değişiklikler genel olarak incelendiğinde, 1950 yıllarında bakanlık müfettişleri Ankara, İstanbul ve İzmir’de toplanmış ve bu toplantı

sonucunda İstanbul'da Atatürk Eğitim Enstitüsü Pedagoji bölümü açılarak, müfettiş yetiştirme işi bu enstitüye bırakılmıştır (Taymaz, 1997).

Daha sonra yürürlüğe giren yönetmenlikle birlikte müfettişlerin yetiştirilmesine uygun görülen esaslar belirlenmiştir. Aynı yönetmenliğe göre müfettiş yardımcısı olabilmek için en az bir yıl kıdemli bir müfettişin yanında çalışma şartı getirilmiştir (MEB, 1967). Bu yöntemle müfettişin tecrübelerinden, bilgi ve becerilerinden faydalanılarak müfettişlik mesleğinde daha verimli olabileceği düşünülmüştür. Adı geçen yönetmelikte, müfettişlerin bu çalışmaların yanında mesleki toplantılar, konferanslar ve seminerler düzenlemeleri, staj görmeleri, bilgi ve görgülerini artırmaları, araştırma ve incelemeler yapmaları, eğitim amacı ile gelişmiş ülkelere gönderilmeleri gibi hususlara da yer verilmiştir. Buna uygun olarak yetişen müfettişler, müfettişlik mesleğini daha sağlıklı şekilde yerine getireceği ve bu mesleğe fayda sağlayacağı beyan edilmiştir.

1958 yılında 7135 sayılı kanunla ilköğretmenlerinden yeterli olanların kurslarla ilköğretim müfettişi olarak yetiştirilmesi uygun görülmüştür (MEB, 1962). Daha önceleri iki yıllık enstitü mezunu olma şartı aranırken, bu 1961 tarihinde yürürlüğe giren 222 sayılı kanuna göre 4-6 ay süreliğinde müfettiş yetiştirme kurslarına devamlılık sağlamak koşulları da getirilmiştir. Bu dönemde müfettişlerin daha sistemli bir şekilde yetiştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek için 1962 yılında açıklanan "İlköğretim Müfettişleri Yönetmeliği" çerçevesinde, Ankara Gazi ve İstanbul Çapa Eğitim Enstitülerinin Eğitim bölümlerinde kontenjan sayıları arttırarak, eğitimci ve müfettiş yetiştirme önü açılmıştır. Bir süre sonra kursla ilköğretim müfettişi yetiştirme uygulamasından vazgeçilmiştir (MEB, 1963).

1965 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesinde eğitim yönetimi teftiş planlaması bölümü açılarak lisans düzeyinde öğrenci almaya başlamıştır. 1969 tarihinde ise illerde ilköğretim müfettişleri kurul başkanlıkları kurularak ilköğretim müfettişi yetiştirilmesi planlanmıştır (Bilir 1991). Daha sonra 1974-1975 eğitim-öğretim yılları arasında Ankara

Üniversitesi lisans eğitiminin yanı sıra yüksek lisans ve doktora düzeyinde de eğitim vermeye başlamıştır.

Sonraki yıllarda İstanbul Çapa Eğitim Enstitüsünde eğitim bölümü kapanmıştır. Böylece ilköğretim müfettişi yetiştirme hususunda sadece Gazi Eğitim Yüksek Öğretmen Okulu ilgilenmeye devam etmiştir. Bu kurum 1980 yıllarında il düzeyinde, sınavı kazanan 100 öğrenciyi maaşlı ve izinli olarak seçmiştir (Bilir 1991). Aynı yıl içerisinde çıkarılan yönetmelikle, “İlköğretim Müfettişlerinin Tayin ve Nakil Yönetmeliğine” göre aranacak kriterler, usul ve esaslar detaylı olarak belirtilmiştir. Bu yönetmeliğe göre, beş yıl ilkokul yöneticiliği ve öğretmenlik yapmış, üç yıllık eğitim enstitüsü bölümlerinden mezun olan öğretmenler, Ankara ve İstanbul eğitim kurumlarında 600 saatlik derse tabi tutularak, ilköğretim müfettişi olarak atanmışlardır (MEB, 1980).

Bu dönemde müfettiş yetiştirme süreci incelendiğinde, bu tarih aralığında müfettişliğe akademik anlamda önem verildiği görülmüştür. Önceki yıllarda müfettiş olabilmek için hiçbir sınav ya da alan eğitim şartı aranmamışken, bu dönemde ilk önce müfettiş olabilmek müfettişlerin yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim görmüş olmaları müfettişlik mesleğinin geliştiğini ve müfettişlerin mesleki alanda donanımlı olduklarını açıklamaktadır.

4.3. 1980-2002 Yılları Arasında Müfettiş Yetiştirme

Türk eğitim sisteminde teftiş ile ilgili çalışmalar gözden geçirildiğinde, önceki dönemlerde müfettiş yetiştirme ile birçok değişme ve gelişmeler görülmektedir. İncelenen dönemlerin takibinde 1980- 2002 tarihler arasında müfettiş yetiştirme ile ilgili hangi yöntemler ortaya çıkacağını incelemekteyiz. Çalışmalara dayalı teftiş giderek yerleşmiş bir kültür haline gelmiştir. Müfettişlerden gelişmeleri takip etmeleri ve tecrübelerini diğer meslektaşlarıyla paylaşmaları beklenmektedir (Beycioğlu & Dönmez, 2009).

12/ 09/ 1980 tarihlerde müfettişlerin yetişmesi tek bir kurum, Ankara Gazi Yüksek Öğretmen Okulu, eğitim bölümüne öğrenci alınarak yapılmaktadır. Bu kurumun eğitim

bölümüne her yıl merkezi sistem dışında il düzeyinden de seçilen adaylardan sınavı kazanan öğrenciler öğrenimlerine devam ediyordu. Bu uygulamada 1983-1984 öğretim yılında son verilerek. Daha önce bu yolla eğitimlerini tamamlayan öğrencilerin bir kısmı atanmıştır (MEB, 1984).

Daha sonra 9 Nisan 1982 tarihinde 10633 sayılı kanuna göre okul öncesi ve Temel Eğitim Genel Müdürlüğünün, Valiliklere gönderdiği genelge ile temel eğitim kademesine müfettiş yetiştirileceği belirtilmiştir. Bu genelgede 2400 ilköğretim müfettişine ihtiyaç duyulmasına karşın, 1300 ilköğretim müfettişinin görev yapmakta olduğu açıklanmıştır. Temel eğitim kademesindeki müfettiş açığını kapatmak için ilköğretim müfettişleri “Tayın Nakil Yönetmenliğinin” 10.maddesine dayanarak üç yıllık eğitim enstitülerinin başarı ile bitirmiş olanlardan seçilmiştir. Böylece uygun görülen adaylar Ankara’da mülakata alınarak, başarılı olan 600 saatlik müfettişlik kursuna kayıt edilmiştir. Ankara ve İstanbul eğitim merkezlerinde yetiştirilen müfettişler temel öğretim kademesinde göreve alınmıştır. Bahsettiniz genelgede, hızlandırılmış eğitim programı ve mektupla öğretim mezunlarına sınır koymadığı gibi adayların branş ve dallarında temel ve yeterli eğitimi aldıkları görülmüştür. Hâlbuki bu uygulama ile temel eğitime branş ve dal müfettişi yetiştirmenin amaçlandığı dikkate alınırca, müfettişin formasyonu kadar, müfettişin dal ve branşındaki yeterliliğinde de önem kazandırmaktadır. Çünkü bir geliştirme etkinliği planlandığında, etkinlik sonrasında elde edilecek ürünün kullanılacağı alan ile bu alanda kullanıldığında varılmak istenen hedefin göz önünde bulundurulması gerekmektedir (MEB, 1984).

1983 yılında açıklanan “Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı Denetleme Yönergesiyle” İzmir, Ankara ve İstanbul’un yanı sıra Erzurum, Adana ve Diyarbakır’da teftiş merkezlerinin kurulması düşünülmüş ancak bu uygulamadan kısa bir süreden sonra vazgeçilmiştir (Taymaz, 2011).

Daha sonra 4 Aralık 1987 tarihinde Teftiş Kurulu Başkanlığınca hazırlanan “Genel Hükümler ve Okul Teftiş İle İlgili Rapor Yazımında Uyulması Gereken Esaslar” adlı yönerge uygulamaya girmiştir. Aynı yıl içerisinde 199 madde halinde müfettişlerin denetimde dikkate alması gereken hususlar açıklanmıştır (Taymaz, 2005).

Daha sonraları ilköğretim müfettişlerinin, kriterleri ile ilköğretim müfettişleri kurulunun kuruluş, çalışma, hüküm ve usulleri 27 Ekim 1990’da yürürlüğe giren “Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Kurulu Yönetmeliği” ile düzenlemektedir. Aynı yönetmelikte belirtilen ilköğretim müfettişlerinin temel vazife ve yetkileri aşağıda sıralanmıştır;

- Yetiştirme ve yol gösterme,
- Denetleme ve teftiş,
- İnceleme,
- Soruşturma olarak belirlenmiştir (MEB, 1990)

27 Ekim 1991’de “İlköğretim Kurumları Rehberlik ve Teftiş Yönergesine” göre, illerin ekonomik çalışma koşulları, sosyal yapı ve ulaşım koşulları göz önüne alındığında, Türkiye beş ayrı hizmet sahasına ayrılmıştır. İllerde, Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlı “İlköğretim Müfettişler Kurulu Başkanlığı” kurulmuş ve il teftiş alanlarında yeterli sayıda müfettiş ve müfettiş yardımcılardan oluşan teftiş grupları görevlendirilmiştir. İlköğretim müfettişleri kurulunun işlevleri, Türk Milli Eğitim Sisteminin genel hedefleri doğrultusunda sistemin bütünsel yapısını içerir ve sistemin yeniliğini, kullanışlılığını ve kısaca etkinliğini hedeflemektedir (MEB, 1991).

Bakıldığında 1988'den bu yana ilköğretim müfettişliğine atanacak kadrolara, eğitim fakültelerinin eğitim yönetimi ve teftiş bölümlerini bitirenlerden öğretmenlik deneyimi olan adaylara açık tutulması sistemin geleceği için umut verici görülmektedir. “İlköğretim Kuruluşları Rehberlik ve Denetim Yönergesi”, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilköğretim

kuruluşlarının denetimi, teftişlerde dikkat edilmesi gereken hususlar, teftiş ekiplerinin oluşturulması, teftiş ilkeleri, grup başkanlarının ve yardımcılarının yetki ve sorumlulukları detaylı bir şekilde açıklanmaktadır (MEB, 1991).

1993 yılında bakanlık müfettişlerinin seçilmeleri ve yetiştirilmeleri için son değişiklikler, “Teftiş Kurulu Yönergesine” bağlı olarak “Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği” ile gerçekleştirilmiştir. Müfettiş yardımcısı olabilmek için bakanlığa bağlı kuruluşlarda öğretmenlik için kırk yaşını ve kamu kurumlarında ilk defa atanacak kişilerde otuz yaşını geçmemiş olma şartı aranmıştır. Ayrıca yönetmelikte, müfettiş yardımcılığına giriş sınav sorularının, müfettiş yardımcılığı atama esaslarına göre değişiklik gösterecek ve farklı konulardan belirlenecektir. Sözlü sınavlarda ise adayların, genel kültür bilgileri ve yazılı sınav ile temsil becerisi, davranış ve ifade yeteneğinin değerlendirileceği; adayların elde ettikleri ödüller ve yayınlanmış yazılarının sözlü sınav sırasında başarı sıralaması için dikkate alınacaktır. Böylece sınavlardan 70 ve üzeri puan alanların atamaları en yüksek puandan başlamak üzere yapılacaktır. Yardımcı müfettişlerin yetiştirilmesiyle alakalı olarak, başkanlık tarafından üç yıllık müfettiş yardımcılığı sırasında gerekli olan hususları ve uygulamaları, araştırma, inceleme, soruşturma ve teftiş yöntemlerini öğrenmek amacı ile hizmet içi eğitim programlarına alınacaklar; başmüfettişlerin yanında en az bir yıl çalışacaktır. Başmüfettiş tarafından dönem sonunda adaylar hakkında çalışıp çalışamayacakları yönünde rapor hazırlanacağı belirlenmiştir. Üç yıl çalıştıktan sonra yazılı ve sözlü sınavına alınacaklar ve başarılı olan adaylar müfettişliğe atanacakları esasları belirlenmiştir (MEB, 1993).

Teftiş sisteminin bugünkü görevlerini tüm anlamıyla yerine getirmek konusu on dördüncü Milli Eğitim Şurası'nda açıklanmıştır. Bu şurada müfettişlerden, üniversitenin teftiş ve rehberlik bölümünden lisansüstü eğitim almaları istenmiştir. Böylece on beşinci Milli Eğitim Şurası'nda da müfettişler; mesleki tecrübenin yanı sıra lisansüstü mertebesinde eğitim almaları ve tecrübeli olmaları belirlemiştir (MEB, 1996).

İlköğretim müfettişleri 1998 yılında “Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Kanununda” yapılan düzenlemeyle “kariyer meslek” grubuna girmiştir. Ayrıca, diğer müfettişler gibi, asistanlık süresi de üç yıla çıkarılmış ve sonunda bir yeterlik sınavı getirilmiştir. Bu değişikliklerle, ilköğretim müfettişliği yasa ile korunurken, daha sonra ilköğretim müfettişleri için “Kurul” niteliği kaldırılmıştır (Bozkurt & Karabıyık, 2003).

Aynı tarihlerde Eğitim ve Öğretim Kurulu Başkanlığı, müsteşar yardımcısı ve genel müdürün öğretmen menşei olmak koşuluyla sınava girmeden görevlendirilmesine ilişkin hüküm kaldırılmıştır. Ayrıca öğretmenlik menşei olmayan hukuk mezunları, siyasal bilgiler, ekonomi, işletme, iktisat ve idari bilimler de giriş sınavına başvurma hakkına sahip olmuştur (MEB, 1998).

Böylece bir yıl sonra 13 Ağustos 1999 tarihinde ve 23785 sayılı yönetmenliğin 27. maddesinde “Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları” her ilde direkt İl Millî Eğitim Müdürüne bağlı olarak, başkanlık bünyesinde; teftiş grupları, kurul, inceleme ve değerlendirme heyeti ve başkanlık ofisi bulunmaktadır (MEB, 1999). Aynı zamanda her ilde müfettiş ve müfettiş yardımcılarında denetim grupları oluşturulmuş ve denetim grupları alt gruplara ayrılmıştır. Denetim grupları oluştururken, bir gruptaki her şubeden müfettişlerin mevcudiyetine uyulmuştur. Denetim grupları en az üç denetçiden oluşur. Aynı yönergenin üçüncü maddesine göre iller eğitim kurumlarının ve bu kurumlarda çalışanların sayısı ilin fiziki başarıları ve ekonomik koşulları ile mevcut eğitim müfettişleri sayısı dikkate alınarak denetim alanlarına ayrılmıştır (MEB, 2014).

2001 yılında yürürlüğe giren “İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları “Rehberlik ve Teftiş Yönergesinin” ilköğretim merkezlerinin teftişi, rehberliğin önemi, başarının mükâfatlandırılması, müfettişlere verilen inceleme ve araştırma görevleri, teftiş edilen personellerin hizmet içi eğitim ihtiyaçları, eğitim ve öğretim bilimlerinin verilerinin rehberlik ve teftişe kullanılması ve bunlar gibi hususlarda yenilikler getirildiği söylenmektedir (MEB,

2001). Böylece dönem incelendiğinde eğitim sisteminde teftiş işini yapacak olan müfettişlerin yetiştirilmesi, eğitimin sürekliliğini sağlamak açısından ele alınmıştır. Müfettişler iş hayatında hem eğitimci personelinin mesleki gelişimlerine yardımcı olur, hem de kendi kişisel ve mesleki gelişimini sağlamak zorundadır. Bu bakımdan müfettişlerin hizmet öncesi, i ve hizmet içi eğitimi ile yetiştirilmeleri öngörülmüştür.

4.3.1.1980-2002 yılları arasında teftiş ile ilgili hazırlanan yasalar. 07.11.1982

tarihli, 2709 sayılı kanuna göre, “Eğitim ve öğretim Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, modern, bilim ve eğitim esaslarına göre devletin gözetim ve denetimi altında yapılır.” denilerek eğitimce teftişin anayasa gereği olduğu belirtilmektedir (Taymaz, 2003).

27 Ekim 1990 tarihli ve 20678 sayılı “İlköğretim Müfettişleri Kurulu Yönetmeliğinde”, “Öğretmenlerin Yurt içinde Hizmet içi Eğitim Sistemiyle Yetiştirilmeleri Hakkında Yönetmelik" esasları gereğince üniversitelerde lisans programını tamamlamaya tabi tuttukten sonra, ilköğretim müfettiş yardımcıları olarak, ihtiyacı olan illere atanacaklarını açıklanmıştır (MEB, 1990).

21 Ocak 1991 tarihinde ve 2329 sayılı “İlköğretim Müfettişleri Kurulu Yönetmeliği”, ilköğretim müfettişleri ve yardımcılarının görev, yetki, yer değiştirme, atama ve sorumluluklarını belirtmektedir (MEB, 1991).

28 Ekim 1991 tarih ve 2346 sayılı “İlköğretim Kurumları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi”, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilköğretim kuruluşlarının denetimi, teftişlerde dikkat edilmesi gereken mevzular, teftiş ilkeleri, teftiş grubunun oluşturulması, grup başkanlarının müfettiş ve yardımcılarının yetki, görev ve sorumlulukları detaylı bir şekilde açıklamaktadır (MEB, 1991).

25 Ekim 1993 tarihine 2393 Sayılı “Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliğinde” müfettişlerin görev ve yetkileri; teftiş, gerekli olduğunda soruşturma

yapmak, öğretimde eksiklikleri tespit etmek, tahkik ve incelemeler yapmak, kuruma bağlılıklarını arttırmak olarak belirtilmektedir (MEB, 1993).

3 Ekim 1993 tarihli ve 21717 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği, Teftiş Kurulu ve müfettişlerin yetki, görev, sorumluluk, yer değiştirme, nakil, atama ve teftiş faaliyetlerine ilişkin esasları kapsamaktadır (MEB, 1993).

04.11.1997 tarih ve 392761 sayılı kararla, Yüksek Öğretim Kurumu Eğitim Fakülteleri yeniden yapılandırmak zorunluluğu kaldırılmıştır. Birçok üniversite müfettiş ve uzmanlar yetiştiren uygulamaları kapatılmıştır. Böylece üniversitelere eğitimle uzman yetiştirme yolu kapatılmıştır (MEB, 1997).

3 Nisan 1998'de 4359 sayılı yasa ile ilköğretim müfettişleri kariyer meslek grubuna dâhil edilmiş ve örgüt içindeki yerleri 3797 sayılı “Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Teşkilat Kanununda” yer olarak gösterilmiştir (MEB,1998).

13 Ağustos 1999 tarihinde, 23785 sayılı gazetede yayımlanan "Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği" ile İl Milli Eğitim Müdürlüğü kapsamında İlköğretim Müfettişleri Başkanlıklarının işleyişinin sağlanması açıklanmıştır (MEB, 1999).

2000 yılında çıkarılan 2508 sayılı “Okul Müdürlerinin Görev, Yetki ve Sorumlulukları” ile ilgili kanun 66 madde halinde tanımlanmış olması ve bu kanunda yer alan görevlerden, 18’ maddesi direk eğitim-öğretim mevzularıyla ilgilidir. Bu 18 madde içinde öğretmen ve denetimi ile ilgili maddeler şunlardır (MEB, 2000).

Madde: 3. Milli Eğitim Temel Kanunu'nda belirtilen temel ilke ve hedeflere ek olarak, okulun özel hedeflerini gerçekleştirmek için çalışma planları oluşturur, uygular ve teftiş eder.

Madde: 9. Planların günlük, haftalık, yıllık olarak eğitim programları esas alınarak hazırlanıp uygulamalarda öğretmenlere rehberlik yapılması ve çalışmalarının teftişidir.

Madde: 10. Eğitim yılının başlangıcında öğretmenlerden plan alır alınan planların doğruluğunu ve uygulanabilirliğini kontrol eder.

Madde: 13. Öğretmenleri meslekleriyle ilgili alanlarda gelişmeye teşvik eder ve gerekli önlemleri alır ve eğitimlerini sağlar. Öğretim yılının farklı zamanlarında öğretmenlerin derslerini, davranışlarını ve diğer etkinliklerini yakından izler.

Madde: 18. Personelin performansını devamlı izleyip değerlendirir ve bu gözetimde elde ettiği bilgide verimsizlik varsa bunun nedenlerini araştırarak, personelin yeteneklerini dikkate alarak istihdam eder, onlara yol gösterir, iş başında gelişmelerini sağlar, daha üst hedeflere hazırlanmalarına yardımcı olur.

Madde: 49. Okuldaki kütüphanelerin, laboratuvarların ve spor salonları gibi sosyal tesislerin öğretmenler tarafından kullanılmasını denetler.

4.3.2.1980-2002 yılları arasında müfettiş yetiştirme yolları. Türk eğitim sisteminde müfettiş yetiştirilmesi ile ilgili çalışmalar incelendiğinde bu (1980-2002) tarihlerde diğer dönemler gibi birçok değişiklik yapılmıştır. Dönemin başlarında ilköğretim müfettişlerin yetişmesi tek bir kurum yoluyla, Ankara Gazi Yüksek Öğretmen Okulu Eğitim Bölümüne öğrenci alınarak yapılmaktadır. 1983-1984 öğretim yıllarında bu uygulamaya son verilerek, daha önce eğitilen müfettişlerin bir kısmı atanması sağlanmıştır (MEB, 1984).

Daha sonra yürürlüğe giren kanunla birlikte temel eğitim kademesinde müfettiş yetiştirileceği belirtilmiştir. Bu dönemde müfettiş açığını kapatmak ve müfettiş eksikliğini gidermek için ilköğretim müfettişleri “Tayin Nakil Yönetmeliği’nin” 10. maddesine göre uygun olan müfettişler 600 saatlik kurslara eğitilerek temel öğretim kademesinde göreve alınmıştır (MEB, 1984). Bu yöntemle müfettişlerin alanlarında temel eğitim görmeleri sağlanmıştır.

1983 yılında yürürlüğe giren “Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı Denetleme Yönergesi” ile Ankara, İstanbul ve İzmir ile beraber Diyarbakır, Erzurum ve

Adana’da da teftiş yetiştirme kurumları kurulmuştur. Bir süre sonra bu uygulamadan vazgeçilmiştir (Taymaz, 2011). Sonrasında, 1990 yılında yürürlüğe giren 20678 sayılı “İlköğretim Müfettişleri Kurulu Yönetmenliği” çerçevesinde, ilköğretim müdürlüğünde yapılan yazılı sınav ve mülakatlardan başarılı olan adaylar arasından seçilmiştir. Bu adaylar arasında, eğitim yönetimi alanından mezun olanlar, doğrudan ilköğretim müfettiş olarak atanmıştır. Ön lisans bitirmiş olanlar, Milli Eğitim Bakanlığı hizmet içi eğitim Daire Başkanlığı ile Hacettepe ve Gazi Üniversiteleri arasında yapılan anlaşma sonucunda: üniversitelerin lisans tamamlama eğitimlerine tabi tutulmuşlardır. Daha sonra seçilen müfettişlerin ihtiyaç duyulan illere müfettiş yardımcısı olarak atanmaları sağlanmıştır (MEB, 1990).

1990 yılında 3797 sayılı “Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve İşlevleri” ile ilgili kanunda bakanlığın farklı kademelerinde vazife yapan çalışanların; iş başında verimliliklerini, bilgilerini ve becerilerini arttırmak, bilim ve teknolojiye uyum sağlamaktır. Üst kademelere hazırlamak maksadıyla, her yıl hizmet içi Eğitim Daire Başkanlığı tarafından hizmet içi eğitim programları açılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı Hizmet içi Eğitim Daire Başkanlığı tarafından bakanlık müfettişlerine, 1990 yılı itibari ile üç yılda 4 kurs programı düzenlenmiş ve bu kursların bilgisayar kursları olduğu açıklanmıştır. İlköğretim denetmenlerine son üç yılda toplam 13 hizmet içi eğitim programı düzenlenmiştir. Bu programların teknik alanlara ilgili olduğu belirtmiştir (MEB, 1998). Bu bağlamda müfettişlerin daha iyi hizmet verebilmeleri mesleğinde hâkim olmaları için hizmet içi eğitimi tercih ettiği söylenebilir.

1993’te açıklanan “Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu, Tüzüğü” ile ilk kez yazılı ve sözlü olarak iki aşamalı giriş sınavı uygulanmıştır. Bu sınava başvurmak için bir fakülteden veya en az dört yıllık bir yüksekokuldan mezun olma, Eğitim Bakanlığına bağlı kurumlarda, alanında en az on yıl öğretmenlik yamak veya branşında beş yıl öğretmenlikten sonra

Bakanlık bünyesinde veya eğitim kurumlarında en az üç yıl yöneticilik vazifesi yapmış olma koşulu getirilmiştir. Aynı zamanda imtihana birden fazla katılmamış olma şartları da dikkatte alınan şartlar arasındadır (MEB, 1993).

Böylece yazılı ve sözlü imtihanlardan 70 ve üzeri puan alan adayların sınav notu ortalamaları alınarak en yüksek puandan sırası ile atamaları yapılacağı belirtilmiştir. Müfettiş yardımcılarının yetiştirilmeleriyle alakalı olarak, Başkanlık tarafından üç senelik müfettiş yardımcılığı zamanında gerekli olduğu düşünülen mevzuat ve uygulamaları, teftiş, inceleme, araştırma ve soruşturma yöntemlerini öğrenmek maksadıyla, hizmet içi eğitim programına alınarak, başmüfettişlerin eşliğinde bir yıldan az olmama kaydıyla çalışacaklardır. Başmüfettiş tarafından beraber çalışma süresinin sonunda bağımsız çalışıp çalışamayacaklarını belirleyecek bir rapor çıkarılacağı belirlenmiştir. Üç yıllık çalışmadan sonra yazılı ve sözlü sınavına alınacak olan adaylar sınavda başarılı olmaları halinde müfettişlik görevine atanacakları belirtilmiştir (MEB, 1993).

1997 yılında Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK), Yürütme Kurulunun 392761 sayılı kararıyla, eğitim fakültelerine yeniden yapılandırma zorunluluğu getirilmiştir. Bununla birlikte birçok üniversitede müfettiş, yönetici ve uzmanlar yetiştiren programlar kapatılmıştır (MEB, 1998). Üniversitelerde müfettiş yetiştiren bölümlerin kapanması eğitim sistemini olumsuz etkilemiştir. 1998 yılında hizmet içi eğitim olarak ilköğretim müfettişlerinin daha verimli olabilmeleri için, toplam dokuz eğitim fakültesinde temmuz ve ağustos aylarında hizmet içi eğitim etkinliği düzenlenmiştir. Bu hizmet içi eğitim etkinliğine tüm ilköğretim müfettişlerinin katılması zorunlu hale getirilmiştir (MEB, 1998).

Dönemin müfettiş yetiştirme hususu değerlendirildiğinde; eğitim sisteminde teftişin sağlıklı şekilde uygulanması için eğitimde, kontrol ve teftiş işini yapacak olan müfettişlerin yetiştirilmesinin, eğitimde sürekliliğin sağlanması açısından ele alınması gerektiği öngörülmektedir. Müfettişin, iş hayatında hem eğitimci olarak personelin mesleki

gelişimlerine yardımcı olabilmesi, hem de kendi kişisel ve mesleki gelişimini sürdürmesi açısından bu dönemde uygulanan hizmet içi eğitimleri önem taşımaktadır.

4.4. 2002 Yılından Günümüze Kadar Müfettiş Yetiştirme

Türk eğitim sisteminde teftişin tarihsel gelişimi incelendiğinde, müfettişlikle ilgili birçok değişiklik yapılmış, yasalar, yönergeler, yönetmenlikler ve tüzüklerle ve bunlarla birlikte farklı tarihlerde Milli Eğitim Şuraları düzenlendiği, müfettişlerin yetişmesine farklı yöntemlerin kullanılmasını açıklanmıştır.

1999 yıllarında yürürlüğe giren yönetmeliğin, 2005 ve 2006 yılları arasında toplam 17 maddesinde düzenleme getirilmiştir. Bunlardan müfettişlerin akademik gelişimlerine yönelik çalışmalar şu şekilde açıklanmıştır:

Müfettişler, bakanlığın açıklamış olduğu yönergeye göre eğitim alırlar. Almış oldukları bu eğitim ile mesleki bilgilerini güncel tutarlar. İlköğretim Genel Müdürlüğü ve görevli hizmet kurumlarınca, müfettişlerin, bakanlığın mevzuat ve yönergelerine göre hazırlanan, belirli bir plan kapsamında hizmet içi eğitim almaları gerekmektedir. Bunun yanında müfettişler, ihtiyaç duyulması halinde 657 sayılı “Devlet Memurları Kanunu’nun” 78 ve 79’uncu maddelerince yurt dışına gönderilebilir ve Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Kamu Yönetimi Lisansüstü Uzmanlık Programına alınabilir” (MEB, 2006).

2005 yılında yapılan düzenlemeyle hizmet içi eğitim, lisansüstü eğitim ve yurt dışı eğitiminin gereğince yapılması belirtilmişse de yine de kayda değer anlamda uygulamaya geçirilmemiştir. Kısa bir süre sonra Milli Eğitim Bakanlığınca müfettişlere verilen hizmet içi eğitim programlarında, öğretmenin iş başında yetiştirilmesi ve müfettişlere rehberlik, danışmanlık ve eğitim gibi konuların daha çok vurgulandığı gözlemlenmiştir. Türk eğitim sisteminde teftiş kurumları farklı şekillerde arz etmektedir. Birbirlerinin devamı olan ilk ve ortaöğretim kurumlarının denetimi farklı kurumlar tarafından yapılıyor olması üzerinde durulması gereken bir konu olarak sunulmuştur (MEB, 2006).

On birinci Milli Eğitim Şurası'nda bakanlık ve ilköğretim müfettişlik ayırımı yerine “İl Eğitim Müfettişi” kavramı ilk kez kullanılmıştır. Bu şurada eğitim müfettişliği uzmanlık alanı olarak benimsenmiştir. Aynı zamanda Milli Eğitim Müfettişlerinin lisansüstü eğitim görme kararı alınmıştır (MEB, 2008). On dördüncü Milli Eğitim Şurası'nda aynı şekilde eğitim teftişiyle alakalı kararlar yer almıştır. Böylece Milli Eğitim Şuralarında ele alınan, denetim elemanlarının mesleki deneyimi üzerine lisansüstü düzeyinde yetiştirilme konusu üzerine daha ciddi bir şekilde durulmuştur (MEB, 2008). Ayrıca teftiş sistemi yeniden ele alınmış bakanlık ve eğitim müfettişlerinin bir çatı altında birleştirilmesi gerektiği yönünde kararlar alınmıştır (MEB, 2008). On yedinci Milli Eğitim Şurası'nda ise bölge sisteminden ilk kez söz edilmiştir. Böylece yapılacak yeni düzenleme doğrultusunda il eğitim müfettişlerinin yeni oluşturulacak çalışma bölgelerinde görevlendirilme kararı alınmıştır (MEB, 2008).

Daha sonra İl Eğitim Müfettişlerinin rehberlik ve teftiş, soruşturma, okul öncesi ve özel eğitim alanlarında uzmanlaşarak eğitimin tüm alanlarında eğitimin niteliğinin belirli kriterlere göre denetlenmesini sağlamak, değerlendirmek ve öğretme hizmetinin daha yaygın sunulmasını sağlamaktır. Merkez teşkilatının, süreç odaklı olarak yeniden yapılandırılarak; stratejik planlama, yönlendirme ve teftiş ile sınırlandırılması şeklinde kararlar, ilk kez on yedinci eğitim şurasında alınmıştır (MEB, 2017). Görüldüğüne göre bu şurada alınan kararlar mevcut teftiş alt sisteminde köklü değişikliklere vesile olmuştur (Taymur, 2010).

Milli Eğitim Bakıldığında teftişle ilgili en köklü değişim bu dönemde olmuştur. 13 Haziran 2010 tarihinde resmî gazete 'de yayınlanan yönetmelikle ilköğretim müfettişlerinin yeniden yapılandırması öngörülmüştür. Bu yönetmeliğe göre müfettişlerin özlük hakları yeniden düzenlenmesine gerek duyulmuştur. 5984 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının “Teşkilat ve Görevleri Hakkında” kanununun birinci maddesinde; İl Milli Eğitim Müdürlükleri içerisinde Eğitim Müfettişleri Başkanlığı açılmıştır. Eğitim müfettiş yardımcıları, öğretmenlik açısından en az sekiz yıl tecrübesi bulunan ve en az dört yıllık yükseköğrenim gören kişiler arasında

yapılan sınav neticesinde seçilmiştir. Bu işte üç yıllık yetişme dönemini takip edenler, yeterli sınavını başarılı bir şekilde geçenler eğitim müfettişi kadrolarına atanmıştır. Eğitim müfettişleri ve yardımcılarının alanlarında ihtisaslı olmaları ve eğitim müfettişlerinin her hizmet bölgesinde en az iki yıl çalışmaları Millî Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenmiştir (MEB, 2010).

14.9.2011 tarihinde yayınlanan 652 sayılı kanun hükmünde kararname ile Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat yapısı yeniden düzenlenmiş ve “Teftiş Kurulu Başkanlığı” yerine “Rehberlik ve Denetim Başkanlığı” kurulmuştur. Böylece bakanlığın hizmet birimleri arasında yer alması belirlenmiştir. Kanun hükmünde kararnamenin on yedinci maddesinde Rehberlik ve Denetim Başkanlığının görev ve yetkileri detaylı olarak belirtilmiştir. Bu görevler arasında “Bakanlık Teşkilatı” ile bakanlığın teftişi altındaki bütün kuruluşların etkinlik ve işlemlerine ilişkin olarak, usulsüzlükleri önleyici, eğitici ve rehberlik yaklaşımını ön plana çıkarılmıştır. Bu anlayışla, bakanlığın görev ve yetkileri doğrultusunda Teftiş, Bakanlık Teşkilatı ve çalışanlarının idarî, malî ve hukukî işlemlerinin teftişi, inceleme ve soruşturma yapma işlevleri yer de almıştır (MEB, 2011).

Aynı zamanda 2011 yılında yayınlanan 652 sayılı “Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında” kanun hükmünde kararnamesinde, “Bakanlık Müfettişi” ve “Eğitim Müfettişi” kavramları yerine, “Bakanlık Denetçisi” ve “İl Eğitim Denetmeni” unvanlarının kullanılması getirilmiştir. Böylece illerde çalışan teftiş elemanlarının yetkilerini artırarak, lise ve benzeri okulların teftişinin de il eğitim müfettişlerine verilmesi öngörülmüştür (MEB, 2011).

Öncekilerden farklı olarak, Milli Eğitim Müfettişlerinin işlevlerinde yol gösterme, plan ve program hazırlama ve eğitici bir yaklaşımla araştırma yapma gibi işlevler vurgulanmıştır. Ayrıca, kanun hükmünde kararname ile eğitim müfettiş yardımcılığı rekabet sınavına en az dört yıllık lisans programından mezun olmak ve Fen Edebiyat, Siyasal Bilgiler,

Hukuk, İşletme ve İdarî Bilimler fakültelerinden mezun olanların başvuru yapabilecekleri belirlenmiştir. Müfettiş yardımcılığına atanacaklar üç yıl çalışma sonunda belirlenecek konularda tez yazacakları ve tezin jüri tarafından kabul edilme suretiyle yapılacak yeterlik imtihanına girmeye hak kazanacaktır. Yeterlik imtihanında başarılı olanları Milli Eğitim Denetçisi kadrolarına görevlendirilecekleri öngörülmektedir. Sınavını başarılı bir şekilde geçenlerden en geç iki yıl içerisinde kamu personeli yabancı dil sınavından (C) düzeyinde puan almaları istenmiştir (MEB, 2011).

Milli Eğitim Bakanlığı 2011-2012 tarihler arasındaki eğitim öğretim verilerinden elde ettiği sonuçlara göre okul öncesi eğitimde ilköğretimin birinci ve ikinci basamaklarında toplam 515852 öğretmen görev yapmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü 2012 yılının verilerine göre eğitim sisteminde 275 İl Eğitim Müfettişi bulunmaktadır (MEB, 2012). Bu rakamlar göz önünde bulunduğunda, yaklaşık olarak her il teftişine 180 öğretmen düşmektedir ve bu rakamlara göre, rehberlik ve iş başında yetiştirme, araştırma soruşturma ve inceleme görevlerine bulunan müfettişlerin iş yüklerinin oldukça fazla olduğu görülmektedir. Böylece rehberlik ve iş başında yetiştirme, araştırma, soruşturma ve inceleme görevleri dâhilinde valiliklerce de diğer kamu kurum ve kuruluşlarının teftiş ve soruşturma görevlerinde de sık sık görevlendirilmiştir. Aynı zamanda müfettişlerin dershaneler, sürücü kursları, özel okul, akşam sanat okulu gibi eğitim kurumları üzerindeki sorumlulukların da göz önünde bulundurulduğunda sistemdeki müfettiş sayısının ne kadar az olduğu daha iyi anlaşılmaktadır (MEB, 2012).

Türk eğitim sisteminde orta öğretim okullarında görev yapan öğretmen sayısı 235814' iken, Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Denetim Başkanlığı'na bağlı baş müfettiş, müfettiş ve müfettiş yardımcısının sayısı ise 1 başkan ve 5 başkan yardımcısı dâhil 326' kişilik bir gruptan oluşmaktadır (MEB, 2012). Bu verilere göre 1 denetçiye yaklaşık olarak 72 öğretmen düşmektedir. Bu orana bakıldığında orta öğretim basamağındaki çalışan öğretmenlerin

rehberlik ve iş başında gereksinimleri için oldukça yetersiz olması görülmüştür. Orta öğretim kurumlarında görev yapan denetçilerin az olması, emekli olana kadar müfettişler ile herhangi bir rehberlik ve iş başında yetiştirme desteğini karşılaşmayan öğretmenlerin sayısı fazla olduğunu belirtmiştir (Kavrayıcı, 2013).

14 Mart 2014 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlandığı kanunla Rehberlik ve Denetim Başkanlığı'nın işlevlerini tekrardan tanımlanmıştır. Bu işlevlere ilişkin şu değişiklikler getirilmiştir: Bakanlık Teşkilatı ve çalışanları ile bakanlığın teftişi altındaki bütün kurumların etkinlik ve işlemlerine bağlı olarak bakanlığın işlev ve yetkileri doğrultusunda teftiş, inceleme ve soruşturma işlemleri maarif müfettişleri aracılığıyla yapılmaktadır (MEB, 2014). Söz konusu yasadan anlaşıldığı gibi maarif müfettişlerinin ana işlevi teftiş, rehberlik, inceleme ve soruşturma olduğu görülmektedir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında öğretmen sayısına bakıldığında ilkokullarda 10.234, ortaokullarda 1.054 ve lise öğretmenleriyle beraber örgün eğitimdeki öğretmen sayısı 12.226'dır (MEB, 1999). Günümüzdeki (2014-2015 verilerine göre resmi ve özel okullarda) bakıldığında okul öncesi öğretmen sayısı 67.387, ilkokullarda öğretmen sayısı 255.451, Ortaokullarda öğretmen sayısı 201.220 ve liselerde öğretmen sayısı 200.339 olduğu belirlenmiştir. Bu tarihler arasında toplam öğretmen sayısının 724.397 olduğu belirtilmiştir (MEB, 2015). Böyle buna karşılık 2015 yılından bu yana eğitim alanında vazife yapmakta olan İl Eğitim Müfettiş ve Müfettiş Yardımcısı sayısını 2.654 olduğu açıklanmıştır (MEB, 2015). Böylece Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde öğretmen-müfettiş oranlamasında müfettiş sayısının günümüzdeki oranla daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Buna göre Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında eğitimde denetimin yanında yönlendirme, rehberlik ve değerlendirme çalışmalarına daha fazla önem verildiği görülmüştür. Bugün kullandığımız çağdaş anlamıyla teftişin toplumun yaşamında bir kıyaslama, sonuç çıkarma, istenilen amaçlara ulaşıp ulaşılmadığını saptama anlamında hem bir kontrol vesilesi hem de

rehberlik anlamında farklı biçimlerde kurumsallaştığı söylenmektedir. Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne kadar geçen süreç içerisinde, müfettişlik Türk eğitim sisteminin değerlendirilmesinde güçlenerek önem göstermiştir. Türkiye’de öğretmenlerin teftişi son yıllara kadar, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde bir alt sistem olarak konumlanmıştır. Bakanlık müfettişleri ve eğitim müfettişleri ile yapılmaktayken, eğitim sistemindeki yeniliklerle birlikte müfettişlik mesleğinde ara sıra yeni düzenlemelere gidilmiştir (MEB, 2016).

Cumhuriyetten, günümüze kadar teftiş sisteminde birçok defa değişiklik yapılmasına rağmen en farklı değişim 2010’lu yıllarında olmuştur, bu süre içerisinde dört ayrı yasa düzenlenmiştir. Bunlardan birincisi 5984 sayılı kanunla MEB kuruluş yapısında yapılan değişikliklerdir (MEB, 2010). İkincisi, 652 sayılı kanun hükmünde kararname ile Milli Eğitim Bakanlığının kuruluş yapısını tekrardan düzenlenmesi doğrultusunda “Teftiş Kurulu Başkanlığının” “Rehberlik ve Teftiş Başkanlığına” dönüştürülmesi ile ilişkin düzenlemedir (MEB, 2011). Bu yapılanmada “Milli Eğitim Müfettişleri” ve “İl Eğitim Denetmenleri” olarak tanımlanmıştır. Üçüncüsü ise, 6528 sayılı kanunla tek çatı altında birleştirilen maarif müfettişlerinin işlev alanlarını belirleyen değişikliklerdir (MEB, 2014). Bu düzenlemeyle maarif müfettişlerinin öğretmenleri teftiş etme görevi yasadan çıkarılmıştır.

En son 2016’da yapılan düzenlemeyle “Rehberlik ve Denetim Başkanlığının” ismi yeniden “Teftiş Kurulu Başkanlığı” olarak dönüştürülmüştür. MEB Teftiş Kurulu Başkanlığında çalışan maarif müfettişlerinin unvanı “Bakanlık Maarif Müfettişi” olarak açıklanmıştır (MEB, 2016). Yapılan bu düzenlemeyle Teftiş Kurulu Başkanlığında çalıştırılacak Bakanlık Maarif Müfettişlerinin ataması ile alakalı yeni bir düzenlemeye göre, Bakanlık Maarif Müfettişliğine seçilecek kişiler, aynı zamanda Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde çalışmakta olan maarif müfettişlerinden mülakat yolu ile seçilmektedir.

Eğitim Bakanlığı müfettiş kadroları için 750 kontenjan tahsis edildiği ve ilk başta 500 Eğitim Bakanlığı müfettişi ve 250 Eğitim Bakanlığı müfettiş yardımcısı alınması öngörülmüştür. Eğitim Bakanlığı müfettişi olabilmek için en az üniversitelerin dört yıllık lisans eğitiminde, yani siyasal bilgiler, hukuk, iktisat ve işletme, iktisadi ve idari bilimler fakültelerinden mezun olma koşulların aranmaktadır. Yapılan düzenlemeyle, böylece İl Eğitim Müfettişleri Başkanlığı kaldırılmıştır. Halen eğitim müfettişi olarak vazife yapan müfettişlerde, Eğitim Bakanlığı müfettişliğine seçilemeyen eğitim müfettişlerinin, illerde İl Millî Eğitim Müdürlüğü bünyesinde, araştırma inceleme ve rehberlik işlevlerini yerine getirmesi düzenlenmiştir. Eğitim Bakanlığı müfettişliğine seçilmiş kişiler ise direk bakana veya müsteşara bağlı olarak teftiş, soruşturma, inceleme ve bakanın vereceği diğer vazifeleri yapmaktadır (MEB, 2016).

Görevini halen Millî Eğitim Bakanlığında sürdüren müfettişler, yükseköğretim kurumlarından Eğitim Bilimlerinden Eğitim Yöneticiliği Teftişi ve Planlaması programlarından mezun olma şartı aranmıştır. Yâda 8 yıl öğretmenlik ve idarecilik yaptıktan sonra, yapılan sınavda başarılı olmak ve sınav neticesinde üç yıllık müfettiş yardımcılığı yaptıktan sonra yeniden sınava girerek başarılı olan adaylar arasından seçilerek müfettişlik görevine atanacaktır. Müfettişlerin en az lisans seviyesinde eğitim almaları zorunludur (MEB, 2014). Müfettişler arasında sadece lisans mezunları değil lisansüstü eğitime sahip kişilerde vardır. Örneğin, Babaoğlu (2016) tarafından müfettişler hakkında yaptığı çalışmada 19 denetmenin yüksek lisans ve bir denetmenin ise doktora mezunu olduğu ifade edilmiştir.

2018 yılında yayımlanan Cumhurbaşkanlığı “Teşkilatı Hakkındaki Kararname’nin” 320’nci maddesinde eğitim bakanlığı müfettişlerine verilen görevler şu şekilde belirlenmiştir: “Bütün örgün eğitim kurumları ile il ve ilçe millî eğitim müdürlüklerinin rehberlik, denetim, iş başında yetiştirme, araştırma ve soruşturma hizmetleri.” Bu son düzenlemede “iş başında yetiştirme” anlatımı tekrar geri dönmüştür (MEB, 2018).

4.4.1. 2002 yılından günümüze kadar teftişle ilgili hazırlanan yasalar.

01.02.2001 tarihli 2521 sayılı yönerge ile teftiş formları yenilenmiştir. Milli Eğitim Bakanlık ve “İlköğretim Müfettişleri Başkanlığı Yönetmeliğinin” “Görev Alanları” ile ilgili kanunun 42. Maddesinde belirtilen kurumların rehberlik, teftiş, görev ve sorumlulukları ile çalışma usulü ve esaslarını düzenlemektir (MEB, 2001).

27.08.2003 tarihli 25212 sayılı Resmî Gazete ‘de yayımlanan “Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin” 157. maddesinde, İlköğretim kurumlarının denetimi, “İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği” ve “İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi” esaslarına göre yapılır ifadesi yer almıştır.

Aynı zamanda 04.06.2010 tarihinde kabul edilen 5984 sayılı “Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanunla” “Devlet Memurları Kanununda” değişiklik yapılmıştır. Ayrıca, söz konusu konula ilköğretim müfettişlerinin unvanı, eğitim müfettişi olarak değiştirilmiş ve eğitim-öğretim hizmetleri sınıfından genel idare hizmetleri sınıfına alınmıştır (MEB, 2010).

24 Haziran 2011 tarihinde 27974 sayılı kanunla “MEB Eğitim Müfettişleri Başkanlığı Yönetmeliğindeki” değişiklikle eğitim müfettişliği kavramı getirilmiştir (Köroğlu, 2011). 14 Eylül 2011 tarihinde ve 28054 sayılı Resmî Gazete ‘de yayımlanan 652 sayılı “Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki” kanun hükmünde kararnamesi ile 3797 sayılı “Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında” kanun yürürlükten kaldırılarak Milli Eğitim Bakanlığı’nın yapısı değiştirilerek bakanlık teşkilatı yeniden yapılandırılmıştır (MEB, 2011).

Aynı zamanda 2011 yılında yayımlanan 652 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki kanunla, “Bakanlık Müfettişi” ve “Eğitim Müfettişi” unvanları yerine, “Bakanlık Denetçisi” ve “il Eğitim Denetmeni” kavramları getirilmiştir (Resmi Gazete, 2011).

14.03.2014 tarihli 6528 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile bazı kanun ve kararnameler değiştirilmiş, neticesinde “Milli Eğitim Denetçiliği” ve il “Eğitim Denetmenliği” unvanları “Maarif Müfettişi” unvanıyla birleştirilmiştir. Daha önce Rehberlik ve Denetim Başkanlığında çalışan Milli Eğitim Denetçileri İl Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlı Maarif Müfettişleri Başkanlıklarına atanmıştır. 652 sayılı “Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun” hükmünde kararname ile Rehberlik ve Denetim Başkanlığına verilen işlerin yapılması maksadıyla Başkanlıkta Maarif Müfettişleri görevlendirilmiştir (MEB, 2014).

4.4.2. 2002 yılından günümüze kadar müfettiş yetiştirme yolları. Müfettiş yetiştirme, rehberlik ve iş başında yetiştirme esasına dayanmaktadır. Önceki yıllara bakıldığında müfettiş yetiştirmek için bu çerçevede farklı yöntemler kullanıldığı görölmektedir.

Müfettiş olabilmek için birçok hizmet öncesi eğitim, hizmet içi eğitim ve sonraki yıllarda getirilen lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim görme gibi şartlar bu görüşü destekleyebilecek niteliktedir. Bu değişikler, yasalar, yönetmenlikler, tüzükler ve eğitim şuraları ile yürürlüğe girmiştir. 2002 yılından günümüze kadar yapılan eğitim şuraları incelendiğinde on birinci Milli Eğitim şurası’nda ilk kez bakanlık ve ilköğretim müfettişlik ayırımı yerine “İl Eğitim Müfettişi” kavramı kullanıldığı görölmüştür. Aynı zamanda bu şurada Milli Eğitim Müfettişlerinin lisansüstü eğitim görmeleri zorunlu olarak karara bağlanmıştır (MEB, 2008).

2005’te yapılan değişiklikle hizmet içi eğitim, yurt dışı eğitim ve lisansüstü eğitiminin gerektiği gibi yapılması açıklanmışsa da uygulamaya yönelik bir adım atılmamıştır. Müfettişlere Milli Eğitim Bakanlığı tarafından verilen hizmet içi eğitim kapsamındaki kurslarda müfettişlerden danışmanlık, rehberlik, destekleme ve öğretmeni iş başında yetiştirme gibi becerilere önem verilmesi ve yapılan denetimlerde daha çok bu konuların

üzerinde durulması istenmiştir. Türk eğitim sisteminde denetim birimleri çeşitli şekillerde mevcuttur (MEB, 2006). Özellikle ortaöğretim ve ilkokul öğretim kurumlarının teftişinin farklı kurumlarca yapılması tartışılması gereken hususlardan biri olarak belirtmiştir.

Milli eğitim sisteminde teftiş tarihinde en köklü değişim 2010 yılında yapılmıştır. Bu tarihte yayınlanan yönetmenlikle ilköğretim müfettişlerinin yeniden yapılandırılması öngörülmüştür. Bu yönetmeliğe göre müfettişlerin özlük haklarının yeniden düzenlenmesi açıklanmıştır. Böylece “Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri” ile ilgili 5984 sayılı kanunla “Devlet Memurları” kanununda düzenleme yapılarak kanunun ilk maddesiyle İl Millî Eğitim Müdürlüklerine bağlı olarak Eğitim Müfettişleri Başkanlığı oluşturulmuştur. Eğitim müfettiş yardımcılarını dört yıllık yükseköğrenim mezunu olanlar ve sekiz yıl veya sekiz yılın üzerinde hizmet sunmuş öğretmenler arasından sınavla göreve alınmıştır. Eğitim müfettiş yardımcılarını bu görevde üç yıl sürecek olan yetişme süresinin ardından yeterlik sınavına tabi olup başarılı oldukları takdirde eğitim müfettişi kadrolarına yerleşecektir. Eğitim müfettişliği ve eğitim müfettiş yardımcılığı alanlarında uzman olanlar için yeterli önlemler alınarak eğitim müfettişlerinin tüm hizmet bölgelerinde en az iki yıl olmak üzere Millî Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenecek süre boyunca çalışmaları esas tutulmuştur (MEB, 2010).

Ayrıca, kanun hükmünde kararnameye göre, eğitim müfettiş yardımcılığı sınavına, lisans eğitimi görmüş olanlar ve siyasal bilgiler, fen edebiyat, iktisadi ve idarî bilimler, işletme ve hukuk fakültelerini bitirmiş olanların başvurabileceği belirlenmiştir. Müfettiş yardımcılığına atanacaklar üç yıl çalışmanın sonunda belirlenecek konularda tez yazacakları ve tezin kabul edilmesi ile birlikte yapılacak yeterlik sınavına girebilecekleri belirtilmiştir. Yeterlilik sınavında başarılı olan kişilerin ise “Millî Eğitim Denetçisi” kadrolarına atanabilecekleri açıklanmıştır. Ataması yapıp göreve başlayan eğitim müfettişlerinin en fazla iki yıl içinde yabancı dil bilgisi seviye tespit sınavına girip (C) seviyesinde puan almaları

gerekmektedir. Müfettiş yardımcılığı atamaları, tez hazırlama, eğitilmeleri ve yeterlik sınavı gibi konuların yönetmelikle düzenleneceği hükmüne yer verilmiştir (MEB, 2011).

Müfettişlerin görev ve yetkileri “Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliğine” göre şu şekilde sıralanmıştır;

- Yol gösterme ve iş başında eğitme,
- Denetleme ve teftiş,
- İnceleme,
- Araştırma,
- Soruşturma olarak belirlemiştir.

Bir süre sonra Milli Eğitim Bakanlığı bir takım düzenlemeler yaparak iş başında eğitme tanımını yönetmelikten kaldırmıştır. Rehberlik, denetim, inceleme, araştırma ve soruşturma maarif müfettişlerinin beş ana görevi olarak tanımlanmıştır. Buna göre iş başında yetiştirme görevi okul müdürlüklerine verilmiştir (MEB, 2014).

Daha önce, illerdeki tüm öğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin teftişleri maarif müfettişleri tarafından yapılırken, 2014 yılından sonra öğretmenlerin denetim yetkisi okul müdürlerine devredilmiştir. Bununla birlikte okul müdürlerinin öğretmenleri denetleme yeteneğine sahip olup olmadığı sorusu başlamıştır (MEB, 2014). Dolayısıyla bu denetim modeline 2016-2017 tarihleri arasında son verilmiştir. En son 2016 tarihinde yapılan değişiklikle; “Rehberlik ve Denetim Başkanlığı” değiştirilerek “Teftiş Kurulu Başkanlığına” dönüştürülmüştür. MEB Teftiş Kurulu Başkanlığında görev yapan maarif müfettişlerinin unvanı Bakanlık Maarif Müfettişi olarak isimlendirilmiştir (MEB, 2016).

2014 yılında yayımlanan yönetmelik çerçevesinde müfettişlerin eğitim düzeyleri en az yüksek lisans seviyesinde olma zorunluluğu getirilmiştir (MEB, 2014). Aynı zamanda Babaoğlu (2016) yaptığı araştırmaya göre müfettişler arasında yüksek lisans ve doktora eğitimini tamamlayanların da var olduğu görülmüştür.

Son olarak 2018 yılında yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkındaki kanunla Bakanlık Maarif Müfettişlerine verilen görevler şu şekilde açıklanmıştır. “Her derece ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumları ile il ve ilçe Milli Eğitim Müdürlükleri denetim, işbaşında eğitime, inceleme, araştırma, soruşturma hizmetleri.” Bu son düzenlemede “iş başında yetiştirme” ifadesi tekrar geri getirilmiştir (Babaoğlu, 2016). 2018 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ileriye dönük bazı yeni çalışmalar başlatılmıştır. Ancak “2023 Eğitim Vizyon Belgesi” (MEB, 2018) adlı çalışma ile açıklanan yeni projeler kapsamında 2018-2019 eğitim öğretim yılı için uygulanması düşünülen hiçbir teftiş yetiştirme modelinden bahsedilmemiştir.

5.Bölüm

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde tartışma, sonuç ve öneriler yer almaktadır. Bu kısımda araştırmanın kısa bir özeti yapılarak, çalışmaya ait alt problemlere ilişkin bulguların tartışılması ve yorumlanmasıyla elde edilen sonuçlar ve bu sonuçlara bağlı olarak geliştirilen öneriler üzerinde durulmaktadır.

5.1. Tartışma ve Sonuç

Bu bölümde daha önce yöntem bölümünde belirlenmiş olan alt problemlere ilişkin tarama yolu ile elde edilen bilgi ve bulguların tartışması ve yorumlanması gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada, Türk eğitim sisteminde müfettişin yeri ve önemi, tarihsel gelişimi ve bu alanda yapılan yasal düzenlemeler, müfettişlerin yetişmesi, teftişle ilgili olarak yapılan bilimsel çalışmalar ve bu alana katkıları konularına genel bir görüş kazandırılması sağlanmıştır. Böylelikle “Cumhuriyetin kuruluş tarihinden günümüze kadar dört ana dönemde incelenmek suretiyle müfettiş yetiştirme yolları nelerdir?” şeklinde formüle edilmiştir. Türk eğitim sistemi incelendiğinde Cumhuriyetin ilk yılları olmasına rağmen eğitim sistemi ile birlikte teftişin de daha hızlı bir şekilde geliştiği görülmüştür.

Eğitimin, belirlenen amaçlar doğrultusunda kişiyi ve toplumu şekillendirme ve geleceğe hazırlama süreci olarak tanımlanmaktadır. Böylece eğitim kurumlarında insan kaynağını amaçları doğrultusunda geliştirmek ve planlandığı şekilde yürütülmesini sağlamak müfettişlerin en önemli sorumluluğudur. Bu çerçevede teftiş etmek, kurum personelinin yani okul müdürlerinin ve öğretmenlerin vazifelerini daha etkili bir şekilde yerine getirebilmesi için meslekî yardım ve hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim aracılığıyla onları yetiştirme hedefine ulaştıracaktır. Yetiştirme, belli bir iş için düzenlenen eğitimsel etkinliktir ve belli bir iş ya da görevle sınırlanmamış olan eğitimden farklıdır. Yetiştirme, kurumların ve insanların sorunlarının çözülmesine yardım eder, güç ve değerlerini artırır (Başar, 1985).

Bu dönemde teftiş görevini yapan müfettişlerin yetiştirme yolları ile ilgili araştırmalar incelendiğinde, dönemin ilk yıllarında daha çok geleneksel teftiş yaklaşımı uygulanmış ve müfettişlerin rehberlik vazifelerine vurgu yapılmıştır. Geleneksel teftişin amacı öğretmeni eğitmek, eğitmeni bilgilendirmek ve programları en iyi şekilde yürütmelerini sağlamaktır. Ayrıca bu dönemde müfettişlerin yetiştirilmesi için çok fazla kurul ve kuruluşun bulunmadığı, Milli Eğitim Bakanlığının yeni kurulmuş olduğu ve bakanlığın bünyesinde teftişle ilgili herhangi bir birimin henüz bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu tarihlerde eğitim sisteminde teftiş hizmetlerinin düzenlenmesine ilişkin birçok yönetmelik çıkarılmıştır. Çıkarılan bu yönetmeliklerle bir yandan teftişin Milli Eğitim Bakanlığındaki yeri belirlenirken diğer yandan örgütlenme şekli tanımlanmıştır.

Cumhuriyetin ilan edildikten sonra teftişe, eğitim-öğretimde birliğin sağlanması ve okullaşma sürecini hızlandırmasıyla daha çok önem verildiği görülmektedir. Aynı zamanda denetim süreci bilimsel bir nitelik kazanmış ve daha çok denetim; Demokratik insan ilişkileri açısından uygulanmış ve öğretmenlerin harekete geçebilmesi için duygu ve heyecanlarının dikkate alınması gerektiği kabul edilmiştir (Bursalıoğlu, 1999).

Teftiş, sadece kusurları saptamaktan ibaret değil, eğitim merkezlerinin gelişimi ve iş başında eğitimin sağlanmasını planlamıştır (Su, 1974). Bu dönemde ilk defa 1923 tarihinde Maarif Heyeti toplanmış, Maarif Heyeti Tüzüğü'nün hazırlanması ile bu heyet sayısı artarak bir kurul haline gelmiştir. Aynı zamanda “ Maarif Müfettişleri Talimatnamesi” ve “İlk Tedrisat Müfettişlerinin Vazifelerine Dair Talimatname” ile teftiş sisteminde birçok değişiklik yapılmıştır. Teftiş makamı müdürlükten “Maarif Vekâleti Teftişye Riyaseti” olarak değiştirilmiştir (Öz, 2003). Bu değişiklikle Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde müfettişliğe ilk kez bir birim olarak yer verildiği görülmektedir. Böylece müfettişlerin görev yapacakları bölgelerin Milli Eğitim Bakanlığınca tayin edileceği açıklanmıştır. Daha sonra 1924 tarihlerde “Tevhidi-i Tedrisat” talimatnamesi ile tüm eğitim kurumları Maarif Vekâletine bağlanmıştır.

1925 yılında Konya’da gerçekleşen kongrede “Maarif Müfettişlerinin Hukuk, Salahiyet ve Vazifelerine” dair talimatname ile Müfettiş-i Umumiye ve Muavinlerinin atanması bu yönetmeliğe uygun olarak yapılmış ve “Maarif Müfettişi” yerine “Müfettiş-i Umumi” olarak adlandırılması uygun görülmüştür (Cengiz, 1992). Cumhuriyet, yeni kurulmuş olmasına rağmen eğitim sisteminin bir alt sistemi olan teftiş sisteminde birçok yeniliklerin getirildiği görülmüştür. Bu dönemde ilköğretim müfettişleri Gazi Terbiye Enstitüsü ile yetişirken Orta Muallim Mektebini bitirmiş olan ve iyi dereceli okullarda öğretmenlik yapan öğretmenlerin müfettişliğe atanabileceği açıklanmıştır. Bu uygulamada müfettiş eksikliğinin giderilmesi ile sisteme fayda sağlayacağı düşünülmüştür.

Bir sene sonra 789 sayılı kanunla “Müfettiş-i Umumi” yerine “Vekâlet Müfettişi” kullanılmış ve müfettişler farklı gruplara ayrılarak hak, yetki ve görevleri belirlenmiştir. Bu dönemde müfettişlerin yetiştirmesi Gazi Terbiye Enstitüsü Pedagoji Bölümünde yapılmıştır. Daha sonra müfettişlerin yetiştirilmeleri ve mesleklerinde verimli olabilmeleri için Edebiyat ve Pedagoji Bölümleri açılmıştır (Başar, 1998). Bu bölümlerin açılması müfettişlerin yetişmesinde kolaylık sağlamıştır. 1927 yılında “İlk Tedrisat Müfettişleri Talimatnamesi” ile ilköğretim müfettişi olacak adaylardan ilköğretim okulu mezunu olma, 25-45 yaş arası olma ve beş yıl öğretmenlik yapmış olma şartı aranmış ve her ilde bir ilköğretim müfettişi görevlendirileceği açıklanmıştır. Bu yönetmelikle müfettişlerin nitelikleri ve eğitim sisteminin gelişmesini sağlayan görevler açıklanarak müfettişlerin hizmet öncesi eğitim ile yetişmesi uygun görülmüştür.

1938 yılında 3407 sayılı kanunla ilköğretim müfettişleri genel bütçe içine alınmış ve bakanlık müfettişleri ile aynı maaşı almaları ve eğitim süreci konusunda da aynı eğitime sahip olmaları açıklanmıştır. Bu yönetmelikle ilköğretim müfettişi olabilmek için en az iki yıllık bir yükseköğretimi bitirmiş olma şartı getirilmiştir (bilir, 1991). Daha sonra 1945 yılında 4737 sayılı kanunla daha önce yürürlükte olan “Maarif Vekâleti Merkez Teşkilatı Vazifeleri”

hakkındaki kanunda değişiklikle, müfettişlik mesleğine atanacak adaylardan üniversite veya bir yüksekokul mezunu olma şartı getirilmiştir. Aynı yıl içerisinde ilköğretim müfettişlerinin hizmet öncesi eğitim ile yetiştirilmesi için staj yönetmenliğinin uygulanması yürürlüğe girmiştir (Başar, 2000). 1946 yılında ise Milli Eğitim Bakanlığı Gazi Ortaöğretim Eğitim Bilim Şubesi, müfettiş yetiştirmek amacı ile uzmanlık kurumu olarak faaliyete geçmiştir.

Daha sonraki yıllarda müfettişlerin çalışma şekilleri değişerek teftiş bölgeleri belirlenmiştir. 1950’de bakanlık müfettişlerinin Ankara, İstanbul ve İzmir’de toplanmasıyla İstanbul’da Atatürk Eğitim Enstitüsü, müfettiş yetiştirme işini üstlenmiştir. Böylece müfettişlerin eğitim hayatında ilerlemeleri sağlanmıştır. 1954 yılında müfettişleri yetiştirme işinin 6389 sayılı kanuna göre yapılması ve müfettiş yardımcılarının yetişmeleri için en az bir yıl tecrübeli bir müfettiş yanında çalışması şartı uygun görülmüştür (MEB, 1967). Bu kanunla, müfettişlerin bilgilerini artırmak için mesleki konferansların düzenlenmesi ve hatta eğitim amacı ile gelişmiş ülkelere gönderilmesi açıklanmıştır.

Daha sonra ilköğretim müfettiş eksikliğini karşılamak için 7135 sayılı kanuna dayanarak ilkokul öğretmenlerinden yeterli olanların ilköğretim müfettişi olarak atanabilmesi kararı alınmıştır. 1961 tarihinde 222 sayılı kanunla ilköğretim müfettişliğine atanacaklarda aranacak şartlar ve görevleri açıklamış ve 1966 yılına kadar aynı yönetmeliğe göre devam etmiştir (Bilir, 1982). Etkin bir süreç olarak algılanan teftiş, 1950-1970 yılları arasında işbirlikçi olmaya devam ederken, müfettişe bir değişim aracı rolü verildi.

1971-1973 yılları arasında grupla teftiş uygulamasına gidilmiş ve müfettişlerin görevlerinde değişiklik yapılarak denetmenlerin bir kısmı soruşturma işini üstlenmiştir. Böylece bu dönemde insan ilişkileri, insan kaynakları, işbirlikçi gibi ifadeler kullanılmış ve eğitim denetimine daha fazla ağırlık verilmiştir. İkinci dönemin sonunda 1980 yıllarında İlköğretim Müfettişleri Tayin ve Nakil yönetmenliği ile ilköğretim müfettişliğine atanacak adaylarda aranacak şartlar, sekiz yıl ilkokul öğretmenliği yapmış olma, eğitim enstitüsü

mezun olma, sicili temiz ve disiplin cezası almamış olma şeklinde açıklanmıştır. Daha sonra müfettiş eksikliğini gidermek için herhangi bir yüksekokulu bitiren adaylar 600 saatlik kurslara tabi tutularak, bu süreyi başarı ile tamamlayan adaylar ilköğretim müfettişliğinde atanmıştır (Yalçınkaya, 2003). 1980 sonrasında öğretmenlerin teftiş sürecine daha fazla katıldığı bir gelişimsel kontrol yaklaşımı benimsenmiştir.

Daha önce müfettişler Ankara Gazi Yüksek Öğretmen Okulu yoluyla yetişirken, 1984 yılında bu kurumun yetiştirme yöntemi uygun bulunmamış ve böylece bu uygulamadan vazgeçilerek grupla teftiş uygulamasına geçilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı “Teftiş Kurulu Başkanlığı Denetleme Devamlı Yönergesi” ile İzmir, İstanbul ve Ankara’nın yanı sıra Diyarbakır, Erzurum ve Adana’da da teftiş merkezleri açılmıştır. Daha sonra bu uygulamadan vazgeçilerek yüksekokul ve akademilerin teftiş ve soruşturma görevi Teftiş Kurulu Başkanlığından alınarak, 2547 sayılı kanunla bu yetki Yüksek Denetleme Kuruluna verilmiştir (Taymaz, 2005). Bu uygulamanın müfettişlik mesleğinde faydalı olacağı ve teftiş işine kolaylık sağlayacağı düşünülmüştür.

Böylece 1988'den bu yana ilköğretim müfettişliğine atanacak kadrolara, Eğitim Fakültesi, Eğitim Yönetimi ve Teftiş bölümlerini bitirenlere ve öğretmenlik deneyimleri olan adaylara açık tutulmuştur. Bu yöntem sistemin geleceği için umut verici görülmektedir. Ancak 1997 tarihinde Eğitim Fakülteleri yeniden yapılandırılması ile birçok üniversitenin teftiş ve planlama programı kapanmıştır. Araştırmalara göre programların kapatılması ile birlikte eğitim sisteminde müfettiş eksikliği ortaya çıkmıştır. Bu soruna çözüm olarak toplam dokuz Üniversitenin Eğitim Fakültelerinde Temmuz ve Ağustos aylarında hizmet içi eğitime başlanmıştır. Bu bağlamda müfettişlerin daha iyi hizmet verebilmeleri ve mesleğinde verimli olabilmeleri için hizmet içi eğitimin tercih edildiği açıklanmaktadır.

Daha sonra 2005 yılında uygulanan değişiklikle hizmet içi eğitim, lisansüstü eğitim ve yurtdışı eğitiminin gerektiği gibi yapılması ifade edilmiş ama uygulamaya geçilmemiştir. Bir

süre sonra, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından müfettişlere verilen hizmet içi eğitim kurslarında müfettişlere danışmanlık, rehberlik, destekleme ve öğretmeni iş başında yetiştirme konularının önemszenmesi ve denetimin daha çok bu yönü dikkate alınması vurgulanmıştır. (MEB, 2006). Türkiye’de özellikle 2004-2005 eğitim öğretim yılından sonra performans değerlendirmeye yönelik katılımcı bir denetim anlayışının benimsendiği görülmüştür. Dönemin ilk yıllarında müfettişler kurs yoluyla yetişirken daha sonra kaliteli eğitime sistemine sahip olunması amacıyla lisans, yüksek lisans ve doktora düzeylerinde eğitim görmeleri öngörülmüştür. Böylece 2002 yılından günümüze kadar yapılan eğitim şuraları incelendiğinde 11. Milli Eğitim Şurası’nda ilk kez bakanlık ve ilköğretim müfettişlik ayrımı yerine “İl Eğitim Müfettişi” kavramı kullanıldığı görülmüştür. Aynı zamanda bu şûrada Milli Eğitim Müfettişlerinin lisansüstü eğitim görmelerinin zorunlu olması karara bağlanmıştır (MEB, 2008).

Türk eğitim tarihi incelendiğinde teftiş sisteminde en köklü değişim 2010 yılında yapılmıştır. Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunu’nda yapılan değişiklik ile “İlköğretim Müfettişi” ve “Müfettiş Yardımcılarının” isimleri “Eğitim Müfettişi” ve “Eğitim Müfettiş Yardımcısı” olarak değiştirilmiştir. Müfettiş yardımcılığı görevine alınacak adayların, en az dört yıllık yüksek öğretimli ve öğretmenlikte sekiz yıl ve daha fazla hizmeti olan öğretmenler arasından sınav ile belirleneceği belirtilmiştir (MEB, 2010). Bu görevlerini sürdürürken üç yıllık yetiştirme döneminden sonra yeterlilik sınavında başarılı olanlar eğitim müfettişi kadrolarına atanacaktır.

Aynı zamanda 2011 yılında yayınlanan 652 sayılı kanunla, “Bakanlık Müfettişi” ve “Eğitim Müfettişi” unvanları yerine, “Bakanlık Denetçisi” ve “İl Eğitim Denetmeni” kavramları kullanılmıştır (MEB, Resmi Gazete, 2011). Bu kanunla lise ve dengi okulların teftişi de İl Eğitim Müfettişlerine verilmiştir. Eğitim sisteminin en önemli alanlarından olan teftiş şu ana kadar çeşitli şekillerde ve farklı isimler olarak uygulanmıştır. Ancak bazı

araştırmalarda genellikle ders teftişi şeklinde yapılan uygulamaların sonuçlarına bakıldığında, yapılan denetim öğretmenlerin mesleki gelişimi ve eğitimin kalitesini artırma noktasında çok faydalı olmadığı düşünülmüştür. Böylece teftişin sadece durum tespitiyle sınırlı olduğu açıklanmıştır (Karabay, 2014).

Daha önce, Milli Eğitim Bakanlığın Bünyesinde bulunan tüm devlet ve özel öğretim kurumlarında görev yapan öğretmen ve idarecilerin teftişi maarif müfettişleri tarafından yapılırken, 2014 yılında yapılan yönetmelik değişikliği ile rehberlik ve iş başında yetiştirme müfettişlerin görev ve yetkilerinden çıkarılarak, öğretmen teftişi okul Müdürlerine bırakılmıştır (MEB, 2014). Eğitim kurumlarında çalışanların bir kısmı teftiş işini okul yöneticisine verilmesini, eğitim sisteminde teftişin olumsuz yönde etkileyeceğine, okul müdürlerinin bu yetkiyi kötüye kullanabileceğine ve bütün alan öğretmenlerin mesleki alan olarak değerlendirme yeterliliğine sahip olmadığına işaret etmektedir. Dolayısıyla bu denetim modeline 2016-2017 tarihleri arasında son verilmiştir. En son 2016 tarihinde yapılan değişiklikle; “Rehberlik ve Denetim Başkanlığı” değiştirilerek “Teftiş Kurulu Başkanlığına” dönüştürülmüştür. MEB Teftiş Kurulu Başkanlığında görev yapan “Maarif Müfettişlerinin” unvanı “Bakanlık Maarif Müfettişi” olarak isimlendirilmiştir (MEB, 2016).

Daha sonra yeni teftiş modeli olarak “Çoklu Veri Kaynağına Dayalı Performans Değerlendirmesi” taslağı hazırlanmış ve 2017-2018 eğitim öğretim yılında birçok ilde örnek uygulama olarak başlatılmıştır. Bu modelde öğretmenlerin performansının, eğitimin diğer paydaşları tarafından (okul müdürü, müdür yardımcısı, okulun diğer personelleri, öğrenciler ve veliler) değerlendirilmesi uygun görülmüştür (MEB, 2018). Fakat özellikle öğrencilerin ve velilerin öğretmenlere not vermesi olarak algılanan kısmıyla ilgili büyük tepkilerle karşı karşıya kalınmış ve yılsonuna gelmeden bu uygulama kaldırılmıştır. 2018 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ileriye dönük bazı yeni çalışmalar başlatılmıştır. Ancak “2023 Eğitim Vizyon Belgesi” adlı çalışma ile açıklanan yeni projeler kapsamında 2018-2019 eğitim

öğretim yılı için uygulanması düşünülen hiçbir teftiş yetiştirme modelinden bahsedilmemiştir(MEB, 2018). Böylece özet olarak son yıllarda Türkiye’de yerleşik ve tüm paydaşlar tarafından kabul edilen bir teftiş sistemini uygulamaya geçirmek mümkün gibi görülmemiştir. Halen teftişin kimin tarafından yapılacağı konusu açık olmadığı ve teftiş ile ilgili bir gelişme olmadığı söylenebilir. Son olarak teftiş sistemindeki karmaşanın kısa bir süre içerisinde çözülmesi kolay gibi görünmemektedir.

5.2. Öneriler

Bu bölümde Türkiye’de Cumhuriyet döneminde eğitim müfettişlerinin yetiştirme konusunun incelenmesi adlı çalışmanın bulgularına ilişkin öneriler sunulmaktadır.

1. Bu çalışmaya benzer, mesleki beklentilerinin dile getirildiği, müfettişlik mesleğinin, özlük hakları açısından güçlendirilmesi; yetki alanları düzenlenmesi, bilimsel ve akademik yönden kendini yetiştirmiş kişilerden oluşturulması; bağımsız ve dış müdahalelere kapalı bir meslek olmasına yönelik çalışmaların yapılması önerilebilir.

2. Türkiye’de eğitim politikalarında eğitim denetimine, müfettiş yetiştirme süreci sürekli gelişim ilkesi doğrultusunda daha etkili, daha verimli ve daha profesyonel hale getirilebileceği uygulama ve düzenlemeler üzerinde çalışmalara devam edilmelidir.

3. Müfettişler ile birlikte odak grup görüşmeleri yapılarak gerek müfettişlerin kendi görev tanımlarına veya gerekse eğitim sisteminin denetlenmesine yönelik önerilerinin alınması ve etkili uygulamaların aranması ile ilgili çalışmalar yapılabilir.

4. Daha ayrıntılı olarak müfettişler ile birlikte eylem araştırması yaparak günümüz eğitim denetiminde yaşanan sorunlar ve çözüm önerilerinin belirlenebilmesine yönelik çalışmalar yapılabilir.

5. Eğitim sisteminin iyileşmesi için eğitim denetlenmesi sonucunda müfettişler tarafından verilecek geri bildirimler büyük önem taşımaktadır. Müfettişlerin verdikleri

denetim raporlarının MEB tarafından incelenerek gereken düzenlemelerin yapılması adına öneriler paylaşılabilir.

6. Bu araştırma yöntem olarak doküman incelemesine uygun olarak hazırlanmıştır. Yöntem değiştirilerek farklı yöntemlerle; Müfettişlerle odak grup görüşmesi, eylem araştırması, yarı yapılandırılmış görüşme ile konuya yönelik derinlemesine bilgilerin toplandığı nitel araştırmalar desenleyebilir.

7. Eğitim müfettişlerinin yetiştirme yollarına yönelik müfettişlere anket uygulanabilir farklı değişkenler açısından araştırmalar yapılabilir.

8. Eğitim sisteminde müfettiş yetiştirme yolları incelendiğinde bu alanda yapılan çalışmaların oranı oldukça az olduğu görülmüştür. Konu ile ilgili araştırmaların artması hem nitelik hem de alana katkısı açısından önem taşımaktadır.

9. Eğitim denetimi konusunda daha kapsamlı olarak lisansüstü ve doktora tezlerin hazırlanması teftiş sisteminin gelişmesine katkı sağlayabilir.

10. Eğitim müfettişleri ile ilgili Türkiye ve farklı ülkelerde yapılan çalışmalar incelenerek ülkeler arası müfettiş yetiştirme yolları kıyaslanabilir.

KAYNAKÇA

- Akış, M. (1999). *İlkokul öğretmenlerinin çağdaş denetmen rollerine ilişkin algı ve beklentileri (İzmir İli Örneği)*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Altıntaş, R. (1980). İlköğretim teftişi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(8), 10.
- Aslantaş, H.İ. (2007). *İlköğretim denetmenlerinin mesleki yardım ve rehberlik rollerinin öğretmen algılarına göre değerlendirilmesi (Bir Model Önerisi)*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Ataünal, A. (2003). *Eğitimde sorunlar: Niçin ve nasıl bir öğretmen*. Ankara: Milli Eğitim Vakfı Yayınları.
- Atay, K. (1987). *İlkokul öğretmenlerinin müfettişlerin yeterlik alanlarına ilişkin beklentileri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Atay, K. (1995). *İlköğretim Müfettişlerinin Yeterlikleri*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Ateş, F. (2007). *İlköğretim okulu öğretmenlerinin denetim sürecinden beklentileri ve bunların gerçekleşme düzeyleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Ayas, N. (1948). *Türkiye Cumhuriyeti Milli eğitimi: Kuruluşlar ve tarihçeler*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Aydın, İ. (2008). *Öğretimde denetim: durum saptama, değerlendirme ve geliştirme*. Ankara: Pegem Yayınlar.
- Aydın, İ. (2009). *Eğitim denetiminde değişim ihtiyacı ve yeni paradigmlar*. Eğitim Denetimi I. Uluslararası Katılımlı Ulusal Eğitim Denetimi Sempozyumu. Ankara: Tüm

- Eğitimciler Ve Eğitim Müfettişleri Sendikası Yayınları, No:9, 22-23 Haziran, Tem-Sen, 20-25.
- Aydın, M. (1982). *İlköğretim müfettişlerinin rol algıları*. Ankara: Basılmamış Araştırma Raporu.
- Aydın, M. (1984). *Eğitimde denetimsel davranış*. Ankara: Hatipoğlu Yayınevi.
- Aydın, M. (1993). *Çağdaş eğitim denetimi*. (3.baskı). Ankara: Pegem Yayın. 145- 148.
- Aydın, M. (1998). *Eğitim yönetimi*. Ankara: Hatipoğlu Yayınevi.
- Aydın, M. (2007). *Çağdaş eğitim denetimi*. (5. Baskı). Ankara: Hatiboğlu Yayınevi.
- Akın, M. A., Ekinci, A., & Öter, Ö. M. (2013). Cumhuriyet Sonrası Eğitim Sisteminde Müfettiş Seçme Ve Yetiştirme Sistemi. *Millî Eğitim Dergisi*, 43(199), 106-125.
- Babaoğlan, E. (2016). Kadın ve erkek eğitim denetmenlerinin kişisel ve mesleki özellikleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 757-769.
- Balcı, A. (1988). Eğitim yöneticisinin yetiştirilmesi: Türkiye'deki ilk ve orta dereceli okul yöneticileri üzerinde yapılan bir araştırma. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 21 (1-2), 435– 448.
- Balcı, A. (2008). Türkiye'de eğitim yönetiminin bilimleşme düzeyi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 14(2), 181-209.
- Başar, H. (1985). *Eğitim müfettişlerinin seçilmesi ve yetiştirilmesi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Başar, H. (1988). *Öğretmenlerin değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Doçentlik Tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara.
- Başar, H. (1998). *Eğitim denetçisi: rolleri, yeterlikleri, seçilmesi, yetiştirilmesi*. (4. baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Başar, H. (2000). *Eğitim denetçisi: Denetimin kavramı, ilkeleri, türleri*. (5baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Başar, H. (2005). *Okulda denetim: Eğitim ve okul yöneticiliği*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Başaran, A. (1986). *İlköğretim kurumlarında grupla teftiş uygulamaları*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Başaran, İ. E. (1982). *Temel eğitim ve yönetimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını, (112).
- Başaran, İ. E. (2008). *Örgütsel Davranış İnsanın Üretim Gücü: Eğitim Danışmanlık*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Beals, L. (1956). *Rehberliğin lüzumu hakkında rapor: Maarif vekâleti*. Ankara: VI. Maarif Şûrası Dokümanları.
- Beycioğlu, K., & Dönmez, B. (2009). Eğitim denetimini yeniden düşünmek. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 71-93.
- Bilir, M. (1982). *Temel Eğitim Müfettişlerinin Yetiştirilmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara.
- Bilir, M. (1991). *Türk eğitim sisteminde teftiş alt sisteminin yapı ve işleyişi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bozak, A. (2017). Maarif müfettişlerinin denetim sistemi hakkında yapılan yasal düzenlemelere ve müfettişlik mesleğine ilişkin görüşleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 38, 90-110.
- Bozkurt, E. , & Karabıyık, İ. (2003). *Türk Millî Eğitim denetim sistemi: sorunları ve çözüm önerileri, Türk Millî Eğitim denetim sisteminde yapılanma sorunu*. Tem-Sen Yayınları No:1, Ankara.
- Burgaz, B. (1992). *Türk eğitim sisteminde denetmenlerin başarılarını etkileyen nedenler*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Bursalıoğlu, Z. (1991). Eğitimde yenileşme ve demokratik liderlik. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 24(2), 669-675.
- Bursalıoğlu, Z. (1999). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. (11. baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Büyükışık, M. (1989). *İlköğretim Denetçilerinin Rehberlik Etkinliklerinin Gerçekleşme Düzeyleri (Ankara il örneği)*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için veri analizi*. (17.baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Cansız Aktaş, M. (2014). Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Cengiz, C. (1992). *MEB bakanlık müfettişlerinin yetiştirilmesi ve denetimin geliştirilmesi*. Millî Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Çakıcı, L. (1985). *Eğitim yönetiminde denetleme ve değerlendirme sempozyumu*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını, (147).
- Çelebi, N. (2016). Cumhuriyet'in ilk yıllarında eğitimde denetim anlayışı. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(27), 18-31.
- Çepni, S. (2012). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. (6.baskı). Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Çınkır, Ş. (2014). *Çeşitli ülkelerde eğitim denetimi ve müfettişlerin eğitimi: seçim ve atama ölçütleri*. Geçmişten geleceğe eğitim denetimi ve müfettişlik panelinde sunulmuş sözlü bildiri. Ankara: Bilkent Üniversitesi.
- Dağlı, A. (2006). İlköğretim denetmenlerinin eğitim ve yaşam ile ilgili karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunların çözümüne ilişkin öneriler. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (6), 1-8.

- Demirkasimoğlu, N. (2011). Türk eğitim sisteminde bir alt sistem olan denetim sisteminin seçilmiş bazı ülkelerin denetim sistemleri ile karşılaştırılması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (23), 23-48.
- Demirtaş, H. , & Güneş, H. (2002). *Eğitim yönetimi ve denetimi sözlüğü*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Demirtaş, Z. (2010). Öğretmeni hizmet içinde yetiştirmenin bir aracı olarak denetim. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(31), 41-52.
- Ece, M. (2007). *İlköğretim kurumları kurum teftiş ölçütlerine ilişkin bir değerlendirme*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ecevit, H. (1996). *İlköğretim denetmenlerinin, ilköğretim okullarında rehberlik ve işbasında yetiştirme etkinliklerini gerçekleştirme düzeyleri*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ekinci, A. (2009). İlköğretim müfettiş yardımcılarının müfettiş seçme ve yetiştirme esaslarına ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 39(184), 82-101.
- Erdoğan, İ. (2000). *Okul yönetimi ve öğretim liderliği*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Eroğul, M. G. (2012). Eğitim müfettişlerince yapılan ders denetimlerinin sınıf öğretmeni tarafından değerlendirilmesi. (Yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Ersan, N. (1987). Eğitim denetiminde öğretmen faktörü. *On dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 104-109.
- Ertürk, S. (1972). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi.
- Europa, (2011). Turkey 2009 progress report. Web: http://ec.europa.eu/enlargement/press_corner/key-documents/reports_oct_2009_en.htm, adresinden alınmıştır.

- European Commission. (2004). *Evaluation of schools providing compulsory education in europe*. Printed In Belgium.
- Eurydice. (2000/2001). Approaches to the evaluation of schools which provide compulsory education. *the Fakültesi Dergisi, 10(1), 19-35*.
- Eyi, T. F. (2006). *Adana ili ilköğretim müfettişlerinin araştırma görevlerini gerçekleştirmelerine ilişkin görüşleri*. (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Genç, N. (2007). *Yönetim ve organizasyon çağdaş sistemler ve yaklaşımlar*. (3.Baskı). İstanbul: Seçkin Yayıncılık.
- Geray, H. (2004). *Toplumsal araştırmalarda nicel ve nitel yöntemlere giriş [Introduction to quantitative and qualitative methods in social research]*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Gökalp, S. (2010). *İlköğretim denetmenlerinin denetim görevlerini yerine getirme derecelerine ilişkin ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin algılarının incelenmesi (Mersin Merkez Örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Gökçe, F. (1994). Eğitimde denetimin amaç ve ilkeleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 10, 73-78*.
- Gökten, R. (1986). *Cumhuriyet dönemi Türk eğitim sisteminde teftiş*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gültekin, M. , & Çubukçu, Z. (2008). İlköğretim Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitime İlişkin Görüşleri. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10(19), 185-201*.
- Gümüşeli, A. İ. (1996). *İlköğretim okulu müdürlerinin öğretim liderliği davranışları*. Bursa: III. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi.
- Güneş, F. (2009). *Eğitim denetiminde günümüz gelişmeleri ve yapılandırıcı yaklaşım*. Eğitim Denetimi I. Uluslararası Katılımlı Ulusal Eğitim Denetimi Sempozyumu. Ankara:

- Tüm Eğitimciler Ve Eğitim Müfettişleri Sendikası Yayınları, No:9, 22- 23 Haziran, Tem-Sen, 313-314.
- Hedges, L. E. (1989) . *Supervising the beginning teacher: An affirming approach. Danville. IL: Interstate Printers & Publishers.*
- İlgar, L. (1996). *Eğitim yönetimi: Okul yönetimi, sınıf yönetimi.* İstanbul: Beta Yayıncılık.
- İnal, A. (2008). *İlköğretim okullarında yapılan denetimlerde denetmenlerin tutum ve davranışlarının öğretmenler tarafından değerlendirilmesi.* (Yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- İşlek, D. E. (2007). *İlköğretim müfettişlerinin rol ve davranış boyutu kapsamındaki mesleki etik ilkelere uyma düzeyleri konusundaki ilköğretim müfettişlerinin ve öğretmenlerin algıları.* (Yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karabay, H. (2014). *Okul yöneticilerinin ders denetimleri yönüyle branş öğretmenlerinin mesleki gelişmelerine katkıları.* (Yüksek lisans tezi), Yeditepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karagözoğlu, G. (1972). *Türk eğitim düzeninde bakanlık müfettişlerinin rolü.* Araştırma Özeti. Ankara: MEB. Plânlama Araştırma ve Koordinasyon Dairesi
- Karagözoğlu, G. (1977). *İlköğretimde teftiş uygulamaları.* (Yayımlanmamış Doçentlik Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi, kavramlar, ilkeler, teknikler.* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kavrayıcı, C. (2013). *İl eğitim denetmenlerinin rehberlik ve iş başında yetiştirme görevleri ile ilgili görüşlerine dayalı eğitim istekliliklerinin belirlenmesi.* (Yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

- Kaya, Y. K. (1979). İnsan Yetiştirme Düzenimiz: Politika: Eğitim, Kalkınma. Ankara: Nüve Matbaası.
- Kaya, Y.K. (1996). *Eğitim yönetimi. Kuram ve yöntemleri Türkiye'deki uygulama*. Ankara: Bilim Yayınları
- Kepenekçi, Y. K. (1995). Teftişin yasal dayanakları ve eğitim müfettişlerinin yasal görevleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 28(2), 125-144.
- Kilimci, S. (2006). *Almanya, Fransa, İngiltere ve Türkiye'de sınıf öğretmeni yetiştirme programlarının karşılaştırılması*. (Doktora tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Kirk, J. , & Miller, M. L. (1986). *Reliability and validity in qualitative research* (Vol. 1). Sage.
- Koçel, T. (1999). *İşletme yöneticiliğe*. (1 baskı). İstanbul: Beta Yayınevi
- Koçer, H. A. (1992). *Türkiye'de modern eğitimin doğuşu ve gelişimi*. Ankara: MEB Yayınları
- Kodaman, B. (1980). *Abdülhamit devri eğitim sistemi*. İstanbul: Ötüken Yayınevi.
- Korkmaz, J. (2008). *Alan dışından sınıf öğretmeni olarak atanan öğretmenlerin durumu ve sınıf öğretmenliği mezunlarıyla karşılaştırılması*. (Yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Köksal, E. (1974). Türkiye'de merkezi hükümetin taşra örgütünü denetimi. *Amme İdaresi Dergisi*, 7(1), 51-61.
- Koroğlu, H. (2011). Eğitim müfettişlerinin rehberlik rollerine yönelik öğretmen: Yönetici ve eğitim müfettişi görüşleri. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, (1) 2:9-25.
- MEB. (22. 06. 1933). 2287 Sayılı "Maarif Vekâleti Merkez Teşkilat Vazifeleri Hakkındaki Kanun". Resmi Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2434.pdf> adresinden alınmıştır.

- MEB. (1939). Bölge sanat okullarının ders ve atölye mesaisi hakkında. *Tebliğler Dergisi*, Ankara: Yayınlar Dairesi Başkanlığı, 34.
- MEB. (23. 10. 1939). “İlk ve Orta Tedrisat Muallimlerinin Terfi ve Tecziyesi Hakkında Kanun”. *Tebliğler Dergisi*, 23 Birinci Teşrin. Ankara: Yayınlar Dairesi Başkanlığı, 54.
- MEB. (15. 09. 1941). “Öğretmen Okulları Disiplin Yönetmeliği”. *Tebliğler Dergisi*, Ankara: Yayınlar Dairesi Başkanlığı, 1.
- MEB. (10. 6. 1949). 5442 Sayılı “İl İdare Kanunu”. 7236Resmi Gazete:
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.5442.pdf> adresinden alınmıştır.
- MEB. (1961). Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği.
www.meb.gov.tr sitesinden 13.12.2019 tarihinde edinilmiştir.
- MEB. (15.06.1962). “İlk Öğretim Müfettişleri Yönetmeliği”. 7618 Sayılı Resmî Gazete:
<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/11086.pdf> adresinden alınmıştır.
- MEB. (15. 02. 1962). Yedinci Millî Eğitim Şûrası.
https://tkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164924_7_sura.pdf adresinden alınmıştır.
- MEB. (14.05.1963). “İlk Öğretim Müfettişleri Yönetmeliği”. 11402 Sayılı Resmî Gazete:
<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18113.pdf> adresinden alınmıştır.
- MEB, (30.09.1967). “Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği”. 12713 Sayılı Resmî Gazete. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/12611.pdf> adresinden alınmıştır.
- MEB. (15.11.1969). “İlköğretim Müfettişleri Yönetmeliği”. 13352 Sayılı Resmî Gazete:
<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20678.pdf> adresinden alınmıştır.
- MEB. (1977). “Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Raporu”. Ankara.
<http://tkb.meb.gov.tr/www/bakanlik-maarif-mufettisleri-gorev-standartlari-yayimlandi/icerik/122> adresinden alınmıştır.

- MEB. (1979). *Denetim sistemi çalışma gurubu raporu, Türk Millî eğitim denetim sisteminde yapılanma sorunu*. Ankara: Tem-Sen Yayınları No:1.
- MEB. (1980). “İlköğretim Müfettişlerinin Tayin ve Nakil Yönetmeliği”. 17083 Sayılı Resmî Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17083.pdf> Adresinden alınmıştır.
- MEB. (1984). “Millî Eğitimle İlgili Yönetmelikler”. Ankara: Öner Yayınları.
- MEB. (27.10.1990). “Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Kurulu Yönetmeliği”. 20678 Sayılı Resmî Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20678.pdf> adresinden alınmıştır.
- MEB. (1991). “MEB İlköğretim Müfettişleri Kurulu Yönetmeliği”. 21 Ocak 1991 tarih ve 2329 sayılı Tebliğler Dergisi <https://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/924-20120221154628-arabaci.pdf> adresinden alınmıştır.
- MEB. (1993). Teftiş kurulu çalışma raporu. 21608 Resmî Gazete: https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=9862&MevzuatTur=7&MevzuatTe_rtip=5 adresinden alınmıştır.
- MEB. (13.10.1993). “Denetim Kurulu Yönetmeliği”. 21717 Sayılı Resmi Gazete: <http://www.meb.gov.tr/mevzuat/liste.php?ara=6> adresinden alınmıştır.
- MEB. (19.02.1993). “Teftiş Kurulu Tüzüğü”. 21501 Sayılı Resmî Gazete: <http://www.meb.gov.tr/mevzuat/liste.php?ara=6> adresinden alınmıştır.
- MEB. (04.04.1998). “3797 Sayılı Kanun’un Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”. 23307 Sayılı Resmî Gazete: <http://www.meb.gov.tr/mevzuat/liste.php?ara=6> adresinden alınmıştır.
- MEB. (1998). “Millî Eğitim Bakanlığı Merkez Teşkilat Kanunu”. 3797 sayılı Resmi Gazete: <http://www.meb.gov.tr/mevzuat/liste.php?ara=6> adresinden alınmıştır.

- MEB. (03. 04. 1998).” Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Teşkilat Hakkında Kanun”. 23307 Sayısı Resmi Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23307.pdf> adresinden alınmıştır.
- MEB. (13.08.1999). “İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği”. 23785 Sayılı Resmî Gazete.
- MEB. (1999). “Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği”. www.meb.gov.tr sitesinden 2020 tarihinde edinilmiştir.
- MEB. (2000). İnceleme ve soruşturma rehberi. Ankara: MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı Yayınları.
- MEB. (01. 02. 2001). İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları “Rehberlik ve Teftiş Yönergesinin”. *Tebliğler Dergisi*, <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/258.pdf> adresinden alınmıştır.
- MEB. (30. 07. 2004). “Millî Eğitim Bakanlığı Sicil Amirleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik”. 25538 sayılı Resmî Gazete: <http://www.meb.gov.tr/mevzuat/liste.php?ara=6> adresinden alınmıştır.
- MEB. (2006). *Ülkelerin öğretmen yetiştirme sistemleri*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- MEB. (2007). Avrupa birliği ülkelerinde eğitim denetimi. *Millî Eğitim Bakanlık Dergisi*, cilt 3.
- MEB. (2008). 11. Milli Eğitim Şura Kararları. http://ttkb.meb.gov.tr/semceler/sura/11_sura.pdf adresten alınmıştır.
- MEB. (13.06.2010). “Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun İle Devlet Memurları Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”. 27610 Sayılı Resmî Gazete: <http://www.meb.gov.tr/mevzuat/liste.php?ara=6> adresinden alınmıştır.

- MEB. (24.06.2011). “İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği”. 27974 Sayılı Resmi Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/06/20110624-1.htm> adresinden alınmıştır.
- MEB. (14.09.2011). “Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”. 28054 Sayılı Resmî Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/09/20110914-1.htm> adresinden alınmıştır.
- MEB. (24.06.2011). “Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği”. 27974 Sayılı Resmi Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/06/20110624-2.htm> adresinden alınmıştır.
- MEB. (2012). Eğitim denetiminin ve teftiş kurulunun tarihçesi: Rehberlik ve Denetim Başkanlığı. <http://rdb.meb.gov.tr/www/tarihcemiz/icerik/9> adresinden alınmıştır
- MEB. (2014). Teftiş Kurulu Yönetmeliği. 2171 Sayılı Resmi Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21717.pdf> adresinden alınmıştır.
- MEB. (10. 02. 2015). “Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumlar Yöneticilerinin Görevlendirilmelerine Dair Kanun”. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/10/20151006-2.htm> adresinden alınmıştır.
- MEB. (2016). “Teftiş ve Denetimde Köklü Değişiklik”. <http://www.meb.gov.tr/teftis-ve-denetimde-koklu-degisiklik/haber/12550/tr> adresinden alınmıştır.
- MEB. (2017). Milli Eğitim istatistikleri örgün eğitim. http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_03/31152628_meb_istatistikleri_organ_egitim_2016_2017_1.pdf adresinden erişildi.

- MEB. (2018). Güçlü Yarınlar İçin 2023 Eğitim Vizyonu. 23 Ekim 2018.
<http://www.meb.gov.tr/2023-egitim-vizyonu> açıklandı/haber/17298/tr 10. 03. 2020
 adresinden alınmıştır.
- Meas, B., Vereecke, E., & Zaman, M. (1999). Inspectorates of education in europe a
 descriptive study. Brüksel: The Standing International Conference of Central and
 General Inspectorates of Education.
- Memişoğlu, S. (2001). *Çağdaş eğitim denetimi ilkeleri açısından ilköğretim okullarında
 öğretmen denetimi uygulamalarının değerlendirilmesi*. (Doktora tezi). Abant İzzet
 Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Memişoğlu, S. P. , & Ekinçi, Z. (2013). General problems encountered in general inspections
 of primary schools according to the views of inspectors and principals. *International
 Journal on New Trends in Education & their Implications (IJONTE)*, 4(3).
- Ofsted. (2009). Office for Standards in Education. The framework for school inspection: The
 framework for school inspection in England under section 5 of the Education Act
 2005, from September 2009.
- Oktar, A. N. (2010). *Eğitim denetimi sisteminin yasal dayanaklara göre değerlendirilmesi*.
 (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Önal, A .(2011). İlköğretim denetçi yardımcılarının sorunları. *İlköğretim Online* 10 (1), 180-
 196.
- Öncül, R. (2000). Eğitim ve eğitim bilimleri sözlüğü. İstanbul: Milli Eğitim Yayınları.
- Öner, Ö. (2019). *Türkiye’de eğitim denetimi alanındaki lisansüstü eğitim tezlerinin
 incelenmesi (1990-2017)*. (Yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal
 Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Öz, F. (1971). *Milli eğitim sisteminde teftiş ve bir teftiş örgütü modeli*. (Yayınlanmamış
 Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bölümü, Ankara.

- Öz, M. F. (1977). *Türk eğitim sisteminde ilköğretim müfettişlerinin rolü*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öz, M. F. (1992). Sekiz yıllık ilköğretimde teftiş. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(8).
- Öz, M. F. (2003). *Türkiye’de Cumhuriyeti Milli Eğitim sisteminde Teftiş*. (1.baskı). Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Basımevi.
- Özcan, M. (2011). *Bilgi çağında öğretmen eğitimi, nitelikleri ve gücü*. Ankara: Türk Eğitim Derneği.
- Özmen, F., Açıkse, E., Usta, M. E., & Uluerler, S. (2014). Meşrutiyetin İlanından, Cumhuriyet Dönemine, Osmanlı Devleti’nde Eğitim Denetimi (1876-1923). *Fırat Üniversitesi Destekli Araştırma Projesi (FÜBAP), Elazığ, Proje No: 1845*.
- Öztürk, S. (1996). Türkiye’de eğitim sisteminde denetim ve denetmen yetiştirme sürecinin analizi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Perry, C. (2013). Approaches to school inspection. North Ireland Research and Information Service Research Report (Kuzey İrlanda Araştırma ve Bilgi Servisi Araştırma Raporu), NIAR 521-13.
- Sağlam, E. (1985). *Eğitimde teftiş ve teknikleri*. Ankara: Gül Yayınevi.
- Sarı, D. (2006). *İlköğretim denetmenlerinin ilköğretim öğretmenlerince değerlendirilmesi (Pendik İlçesi Örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi). Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü, Ankara.
- Sarıyar, Y. (1997). *İlköğretim okullarında branş öğretmenlerinin denetiminde kullanılmakta olan teftiş formunun ilköğretim müfettişleri ve branş öğretmenlerince değerlendirilmesi*. (Yüksek lisans tezi). Elazığ, Elazığ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Seçkin, N. (1978). *Milli Eğitim Bakanlığı Müfettişlerinin Yeterlilikleri*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Seferoğlu, S. S. (2004). Öğretmen adaylarının öğretmen yeterlilikleri açısından kendilerini değerlendirmeleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(26).
- Su, K. (1974). *Türk eğitiminde teftişin yeri ve önemi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Schleicher, A. (2007). How the world's best-performing school systems come out on top. Executive Summary. OECD Publishing.
- Şahin, S. (2005). İlköğretim okullarında uygulanan öğretmen teftiş formlarının yeterliliğinin değerlendirilmesi (Gaziantep İli Şahinbey İlçesi Örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 15, Sayı:1, s. 114-115.
- Taymaz, H. (1976). Müfettiş nitelikleri ve yetiştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 9(1), 357-365.
- Taymaz, H. (1981). *Hizmet içi eğitim*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Yayınları, No:94.
- Taymaz, Haydar. (2003). *Okul yönetimi*. (7.Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Taymaz, H. (2005). *Eğitim sisteminde teftiş: Kavramlar: ilkeler ve yöntemler*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Taymaz, H. (2011). *Eğitim sisteminde teftiş, kavramlar ilkeler yöntemler*. (8. Baskı), Pegem Akademi, Ankara.
- Tekışık, H. H. (1997). Öğretmenler günü ve öğretmenlik mesleğinin durumu. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 237, 1-2.
- Tompkins, E. (1956). *Türkiye Cumhuriyeti orta dereceli okullarda organizasyon idare ve teftiş*. İstanbul: Maarif Vekâleti Yayınları.
- Tortop, N. (1999). *Personel geliştirme*. Ankara: Yargı Yayınları.

- Vanhoof, J. ve Petegem, P. V. (2007). Matching internal and external evaluation in an era of accountability and school development: Lessons from a Flemish perspective. *Studies in Educational Evaluation*, 33, 101-119.
- Wolf, I. F. & Verkroof, J. J. H. (2011). Evaluatie van de theorie en praktijk van het nieuwe onderwijstoezicht [Evaluation of theory and practice of risk-based school inspections in the Netherlands] (SICI, Çev.). *Tijdschrift voor Toezicht*, 2(2), 7-24.
- Yalçinkaya, M. (1990). Türk eğitim sisteminde teftişin bütünleştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 23(1), 245-367.
- Yalçinkaya, M. (1992). *Orta öğretimde ders denetimi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Yalçinkaya, M. (2003). *Türk eğitim sisteminde denetimin bütünleştirilmesi, Türk millî eğitim denetim sisteminde yapılanma sorunu*. Ankara: Tem-Sen Yayınları No:1.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri*. (10. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Ziada Hameedy

Doğum yeri ve yılı: Jowjan Akça

Lise: Akça Nesvan Lisesi Jawzjan – Afganistan, 2010.

Lisans: Balkh üniversitesi – Matematik öğretmenliği bölümü – Afganistan 2013

Yüksek Lisans : Uludağ üniversitesi – Eğitim yönetimi

Bildiği Yabancı Diller Düzeyi:

Anne Dil: Özbekçe

İngilizce: İyi,

Türkçe: İleri,

Farsça: İleri,

Türkmence: İyi,

Peştuca: İyi

